PETER HANDKE

DON JUAN

KENDİ AĞZINDAN

CAN

ROMAN

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN
BİLGE UĞURLAR - TÜRKİS NOYAN

Peter Handke
DON JUAN

Kendi Ağzından

Can Yayınları: 1582
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 644

Don Juan (erzählt von ihm selbst), Peter Handke
© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main, 2004
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

1. basım: Kasım 2006

Yayına Hazırlayan: Esen Tezel

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzelti: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 975-07-0682-X

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Peter Handke
DON JUAN

Kendi Ağzından

ROMAN

Almanca aslından çevirenler
BİLGE UĞURLAR - TÜRKİS NOYAN

CAN YAYINLARI

PETER HANDKE'NİN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI

HİÇKİMSE KOYU'NDA BİR YIL / *roman*
KARANLIK BİR GECEDE / *roman*

Peter Handke, 1942'de Avusturya'nın Griffen kentinde doğdu. İlk önemli oyunu *İzleyiciyi Kızdırma* (1966), alışılmış kalıplara aykırı bir oyun yazarı olarak dikkat çekmesini sağladı. Benzeri bir başarı düzeyini *Kaspar* (1968) adlı ilk uzun oyunuyla yakalayabildi. Romanlarında genellikle uç ruh hallerinde dolaşan kişilerin başından geçen, nesnellik ötesi ve anlamsız olayları konu aldı. En ünlü romanı *Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi* (1970), amaçsız bir cinayet işleyerek polisin kendisini yakalamasını bekleyen eski bir futbolcunun anlatıldığı, zengin bir düşgücü üstüne kurulu bir gerilim romanıydı. Handke, 1972'de yayınlanan *Mutsuzluğa Doyum* adlı romanında, annesinin kendisini derinden etkileyen intiharını konu edindi. Yapıtlarında, çoğu zaman, sıradan dilin, gündelik gerçekliğin ve bunlara eşlik eden ussal düzenin insanları kısıtlayan, donduran bir etki yarattığını ve bunların temelinde usdışılığın, dahası deliliğin yattığını işledi. Handke, son yıllarda Paris'te yaşıyor.

Bilge Uğurlar, 1964'te İstanbul'da doğdu. 1982'de İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1989'da Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Çevirdiği eserler: *Michael Kohlhaas* (Heinrich von Kleist), *Gece Yatısı* (Rudolf Borchardt).

Türkis Noyan, 1929'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çevirdiği eserlerden bazıları: *Gerlach Seyahatnamesi* (Stephan Gerlach), *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu 1908-1914* (Tobias Heinzelmann). *Osmanlıda Bir Köle Brettenli Michael Bretten'in Anıları 1585-1588* adlı eseri kaleme aldı.

"Chi son'io tu non saprai"
(Kim olduğumu asla öğrenmeyeceksin)
Da Ponte/Mozart

Don Juan her zaman bir dinleyici arayışı içinde olmuştu. Günün birinde bunu bende buldu. Hikâyesini bana "ben" diye değil de, üçüncü tekil şahısta anlattı. En azından şimdi bu şekliyle hatırlıyorum.

O sıralarda, Fransa'nın on yedinci yüzyılda en ünlü, aynı zamanda da şaibeli manastırı olan Port-Royal-des-Champs kalıntılarının yakınlarındaki küçük otelimde yemek yapıyordum, bir süreliğine yalnızca kendim için. Otelin birkaç konuk odası da o dönemde benim şahsi oturma alanıma dahildi. İlkbahara kadar bütün kışı işte böyle evde oturmakla geçirdim; bu da bir tek kendim için yemek hazırlayıp ev ve bahçe işleri yapmak, çoğu zaman okumak, arada da Port-Royal kırlarındaki eski bir bekçi evi olan konukevimin hepsi birbirine benzeyen eski, küçük pencerelerinden etrafı seyretmekten ibaretti.

Bunun yanı sıra, uzun zamandır komşusuz yaşıyordum. Bu da benden kaynaklanmıyordu. Komşulardan daha iyi hiçbir şey olamaz ve de bizzat komşu olmaktan. Fakat komşuluk fikri başarısızlığa uğramıştı, yoksa zamanın dışına mı itilmişti? Arz-talep ilişkisindeki başarısızlık ise benden kaynaklanıyordu. Otel sahibi ve aşçı olarak sunduğum hizmete artık talep yoktu. İşadamı olarak başarısızlığa uğramıştım. Oysa eskiden beri her şeyden çok alışverişin insanları bir araya getirdiğine inanırım; toplum ilişkilerine canlılık getiren alışveriş oyununa.

Mayıs ayında genel olarak bahçe işlerini bıraktım ve hemen hemen sadece kendi diktiğim veya ektiğim sebzelerin yetişmesini veya kurumasını izledim. Aynı tutumu meyve ağaçlarına karşı da sergiledim, on yıl önce bekçi müştemilatını alıp küçük bir otele dönüştürdüğüm sırada onları da kendim dikmiştim. Sabahtan akşama kadar Ile-de-France Platosu'nun yarlarındaki dere yataklarıyla kesilen bahçede, elmalar, armutlar ve cevizler arasında, elde bir kitap, başka hiçbir şey için parmağımı dahi oynatmadan devamlı dolaşıp durdum. Hatta kendim için yemek pişirip kotarmayı da o ilkbahar haftalarında neredeyse sırf alışkanlıktan sürdürdüm. Bakımsız bahçe kendine geliyor gibiydi. Üstelik yeni ürünler de yetişiyordu.

Okuduklarım bile bana gitgide daha az şey veriyordu. Daha sonra Don Juan'ın kaçarak buraya geldiği günün sabahında, şimdilik kitaplardan vazgeçmem gerektiğine karar verdim. Oysa tam o sırada hem Fransız edebiyatının hem de 17. yüzyılın ileriye yönelik işaretlerini taşıyan iki eser okuyordum –Jean Racine'in Port-Royal rahibeleri hakkındaki savunma yazısı ve Blaise Pascal' in onların karşıtları olan Cizvitlere saldırısı–, ansızın yeterince okuduğum sonucuna vardım, en azından belli bir süre için. Yeterince okudum mu? Sabahki fikrim daha da çılgıncaydı: "Yetti artık okumak!" Oysa yaşamım boyunca hep bir okur olmuştum. Aşçı ve okur. Nasıl bir aşçı. Nasıl bir okur. O zaman kargaların bir süredir neden böyle öfkeden çıldırmışçasına gökyüzünde turlayarak şamata kopardıklarını da anladım: Dünyanın durumuna hiddetleniyorlardı. Yoksa benimkine mi?

Don Juan'ın mayıs ayının o öğle sonrasında gelişi benim için okumanın yerini aldı. Sadece yerini almaktan

da öteydi. Söz konusu olanın, 17. yüzyılın tüm yitik, safsatacı Cizvit rahipleri veya diyelim Lucien Leuwen ve Raskolnikov veya bir Mijnheer Pepperkorn, bir Senyör Buendia, bir Komiser Maigret değil de, "Don Juan" olması bile bana rahat bir nefes aldırdı. Don Juan'ın gelişi aynı zamanda bana tam anlamıyla içsel bir genişleme ve sınırları aşma olanağı sundu, oysa bunu şimdiye kadar sadece heyecanlı (ve tedirgin), bir o kadar da mutlu okumalar sağlıyordu. Gawain, Lancelot veya cildi lekeli Feirefiz, Parsifal'in üvey kardeşi –tabii ki kendisi değil!– olsaydı da, bu etkiyi yaratabilirdi. Ya da belki bir de Prens Muşkin. Oysa gelen Don Juan'dı. Kaldı ki adı geçen diğer ortaçağ kahramanlarından veya serüvencilerinden hiç de aşağı kalır yanı yoktu.

Geldi mi? Göründü mü? Daha ziyade, otelin sokağa bakan ön cephesinin bir parçası olduğu duvarın üzerinden bahçeme düşüp yanıma doğru yuvarlandı. Gerçekten güzel bir gündü. Gökyüzü Ile-de-France üzerinde her zamanki puslu gri bir sabahın ertesinde aydınlanmıştı ve şimdi de durmaksızın aydınlanmaya devam ediyor gibiydi; aydınlanıyor, aydınlanıyordu. Gerçi öğleden sonranın sessizliği her zamanki gibi aldatıcıydı. Fakat en azından o an için ortama hâkimdi ve etkisini gösteriyordu. Don Juan'ın, benim görüş alanıma girmeden çok daha önce, kesik kesik soluduğu duyuluyordu. Köyde çocukken bir keresinde köyün delikanlılarından birinin, ya da her kimse, jandarmalardan kaçışına tanık olmuştum. Patikada hızla yanımdan geçip yokuş yukarı koşarak kaçıyordu; onu kovalayanların henüz sadece "Dur!" seslenişleri duyuluyordu. Bugün hâlâ, kovalanan o gencin kıpkırmızı şişmiş yüzü, neredeyse büzülmüş vücudu, sanki uzamış gibi iki yanından sallanan kolları gözümün önüne geliyor. Aslında kulağımda ondan kalan ses beni daha da fazla etkiliyor. Bu, adeta kesik kesik solu-

ma sesiydi. Hatta akciğerlerinin kanatlarından fışkıran bir ıslık gibiydi. Kaldı ki akciğerler veya kanatları söz konusu olamazdı. Kulağımdaki ses, insanın tümünden kaynaklanıyor veya etrafa yayılıyor; sanki içinden değil de, yüzeyinden; dışından; cildinin her bir noktasından veya her bir gözeneğinden. Üstelik bu yalnızca belli bir tek insandan değil, aksine büyük bir kalabalıktan, bağırışlarıyla gitgide yaklaştıkları hissedilen takipçi güruha ve çevredeki dingin kırsalın tabiat nesnelerine oranla çok büyük – aşırı büyük bir kalabalıktan geliyor. Kaçanın en son gözeneğinden dahi çıktığı aşikâr olan bu titreşim ve çınlama, benim için karşı konulamaz bir gücü, adeta mutlak gücü içinde barındırmaktaydı.

Çok uzaklarda ufukta, aynı zamanda hemen kulağımın dibinde Don Juan'ın nefes alıp verişini duymamla birlikte, o devrin kaçağı derhal önümde belirdi. Geçmişteki jandarma bağırışlarının yerini, şimdi bir motosikletin gürültüsü almıştı. Gaz verirken ritmik bir hırıltı çıkarıyor, dere tepe demeden sanki bahçeye doğru giderek yaklaşıyordu; bu bakımdan, hemen bahçeyi doldurmuş olan ve hâlâ da dolduran o soluma sesinden farklıydı.

Yıllanmış duvarın bir bölümü biraz ufalanmıştı ve o noktasında özellikle öylece bırakmış olduğum bir tür gedik bulunmaktaydı. Don Juan oradan evimin bahçesine tepetaklak daldı. Ondan hemen önce de tabii ki bir çeşit cirit veya mızrak. Havada bir yay çizen silah, ayaklarımın dibinde toprağa saplandı. Otların arasında yatan kedi buna kısa bir bakış atıp uyumaya devam etti, bir serçe –başka hangi kuş olabilirdi ki?– hâlâ yaylanan mızrağın üstüne konarak yaylanmasını sürdürdü. Bu mızrak aslında ucu hafifçe sivriltilmiş, fındık ağacından, alelade bir çubuktu; Port-Royal civarındaki ormanların herhangi birinden kesilmiş olabilirdi.

O zamanlar köyün jandarmaları tarafından kovalanan kişi beni görecek durumda değildi. Kendinden geçmiş bir halde, ateş kırmızısı yüzünde gözbebekleri pişmiş balığınki gibi donuk beyaz, yanımdan, çocuğun yanından var gücüyle koşarak geçip gitmişti (güçten söz edilecekse, herhalde son kırıntılarıydı). Kaçan Don Juan ise beni gördü. Tıpkı çubuk gibi, onun vücudu da, başı ve omuzları ileride, uçarak gedikten içeriye dalarken, beni apaçık ve olduğum gibi gördü. Birbirimizle ilk defa karşılaşıyor olmamıza rağmen, bu davetsiz misafir bir an için bende bir yakınlık duygusu uyandırdı. Kendini tanıtmasına gerek kalmaksızın –zaten bunu yapamayacaktı; soluğu benzersiz, tuhaf bir ezgiyi andırıyordu– biliyordum: Karşımdaki Don Juan'dı; üstelik "herhangi bir" Don Juan değil, hayır, o Don Juan'dı.

Yaşamım boyunca pek sık olmasa da her seferinde, hiç tanımadığım yabancılar, özellikle de onlar, daha ilk bakışta bende yakınlık duygusu uyandırır ve bu yakınlık, birbirimizi tanıdıkça derinleştirmeye gerek kalmaksızın hep devam ederdi. Bu değerlendirilebilir bir durumdu. Fakat bundan önce az da olsa başkaları benim yakınım haline geldiyse de, Don Juan'ın hayatıma girişinde durum tam tersi oldu: İlk bakış ondan geldi ve hikâyesini baştan sona anlatacağı yakını rolü için beni seçtiğini anında belli etti.

Ayrıca bir zamanların takip edilen kaçağı ile şimdinin Don Juan'ı arasında ortak bir yön vardı. Her ikisi de bir tören görüntüsü oluşturuyorlardı. Gerçekten de evvelce soluk soluğa kalmış delikanlı, köy halkının kiliseye giderken aşağı yukarı bir örnek giydiği pazar günü kıyafeti içinde önümden tökezleyerek geçmişti. Don Juan da bugün aynı şekilde tören kıyafetiyle kaçmak-

taydı; hem de göğün masmavi olduğu bu mayıs havasına uygun, özel bir kıyafet. Bunun ötesinde, bir zamanların kaçışı, tıpkı şimdiki kaçış gibi kendiliğinden bir tören havası yansıtıyordu. Aradaki tek fark, Don Juan'ın ışıltısı bizzat kendinden kaynaklanıyordu, köy delikanlısının ise - evet, onunki neredendi? Onun şahsından etrafına herhalde hiçbir şey yansımamıştı, hiçbir şey, ama hiçbir şey.

Acaba takipteki-motosiklet, Rhodon'un şimdi bile hâlâ yer yer bataklık olan vadi zeminine mi saplanmıştı? Motor gürültüsü hâlâ hep aynı yerden duyuluyordu. Artık gaza basılmıyordu. Motosiklet tekdüze bir homurtu çıkarıyordu, neredeyse sakin bir biçimde, uzaktan. Don Juan ve ben, duvardaki gediğin kenarında durup birlikte etrafı seyrettik. Yemyeşil ormanın kısmen gizlediği bir çift, motosikletin üzerinde, tam o sırada yön değiştirip kızılağaç ve kayınların arasından yavaş yavaş kıvrılarak uzaklaşıyordu. Demek ki, Port-Royal kırlarındaki eski manastır arazisi, sığınma bölgesi olarak geçerliliğini hâlâ koruyordu. Onun sınırından öteye kimse takip edilemezdi. Bu araziye giren, ne kadar ağır bir suç işlemiş olursa olsun, ilk aşamada güvendeydi. Ayrıca çiftin bakışlarından anlaşılıyordu ki: Bu Don Juan, onların takip ettikleri kişi değildi. Öldürmek istedikleri, başka birisiydi. Özellikle kadın şaşkın bir haldeydi. Adam Don Juan'a sonunda dostça el bile salladı.

Günümüzdeki ve/veya tipik bir motosikletli çifte uygun biçimde, bu çift de siyah deri kıyafetliydi, ayrıca ikisi bir örnek motosiklet kaskı takmıştı, alelade motosiklet kasklarından. Arkada oturan, besbelli genç olan kadının saçları tabii ki kaskın altından uçuşuyordu ve saçlarının rengi elbette ki sarıydı. İkisi, adam ve kadın, hızla giderken kardeş, hatta ikiz gibi görünüyorlardı.

Ancak kadının adamı arkadan sıkıca sarılarak tutuşu ve deri takımın tamamen çıplak vücuda giyilmiş olması, bununla bir çelişki oluşturuyordu. İkisi de alelacele üstlerine bir şeyler geçirmiş gibiydi, tüm düğmeler, fermuarlar açık duruyordu, kıyafetlerinde açılabilecek ne varsa, az çok aralıktı. Yapraklar, otlar, salyangoz kabuğu parçaları (salyangoz artıklarıyla birlikte) ve çam ağacı iğneleri adamın yarı çıplak sırtına yapışıp kalıyordu, sadece onun sırtına. Genç kadının kürekkemikleri bembeyazdı. Olsa olsa şimdi bir an için kabarık bir kavak ağacı pamukçuğunun oradan aşağı sarktığını gördük – ve de hemen uçup gittiğini. Don Juan'a hesap sormak ve onu yok etmek amacıyla yola fırlayan bu çift, birbirinin erkek ya da kız kardeşi olamazdı. Sürücünün sırtındaki çam ağacı iğneleri beni hayrete düşürdü, cildinin derinlerine batmıştı. Oysa tüm Port-Royal bölgesinde sadece yayvan yapraklı ağaçlar vardı.

Don Juan'ın hayli geniş ve ablak yüzündeki lekeler bir süre daha kaldı, bizzat Feirefiz karşımda canlanmış duruyor gibiydi; evvelce Chrétien de Troyes'un eserini okurken, Parsifal'in "Mağribi" kadından olma üvey kardeşi Feirefiz'i gözümde aynen böyle canlandırmıştım. Tek fark, Don Juan'ın alacasının söz konusu benzeri gibi siyah-beyaz değil, kırmızı-beyaz, hatta koyu kırmızı-beyaz oluşuydu. Ayrıca lekeler sadece yüzündeydi ve benim Feirefiz'iminki gibi tüm vücuduna yayılmıyordu. Boynu bile etkilenmemişti. Karşımdaki Kızılderili'nin yüzü damalı gibiydi. Bu yüzdeki kocaman gözler, hiç de öyle firardan ötürü feri sönmüş ve neşesiz durmuyordu. Kendisini herhangi bir şey kadar gerçek saymamı söyledi ve bu arada elindeki sustalının bıçağını tekrar içeri soktu. Derken acıktığını bildirdi. Terlemiş ve ağzı kurumuş olmasına rağmen, bir şeyler içmek değil de, yemek istedi. Ben, aşçı, ona hemen bir

şeyler hazırlamaya giderken, onu anladım. Hem de gerçekte nasıl olduğunu! Don Juan'ın o mayıs öğle sonrası Port-Royal kırlarındaki harabelerin yakınlarında benimle hangi dilde konuştuğunu artık hatırlamıyorum. Ne olursa olsun: Onu anlıyordum, öyle ya da böyle.

Tüm bahçe mobilyalarımı bir duvarın köşesine yığmış ve bilerek paslanmaya bırakmıştım. O yüzden konuk için mutfaktan bir sandalye getirdim. Geri geri yürüyerek ona yaklaştı. Don Juan'm bende kaldığı haftanın bu ilk günü henüz onun bu tür geri geri yürüyüşlerinin –motosikletli çiftten gelebilecek– bir tehlike veya tehdidi gözden kaçırmamaya yaradığını sanıyordum. Oysa onda keskin bir göz olmadığını daha o zamandan fark etmiştim. Gerçi dikkatli gibi görünüyordu, ama her an tetikteymiş gibi de değildi. Ayrıca ne solunu, ne sağını, ne de omuzlarının üzerinden arkasını gözlüyor; bilakis, geriye doğru hareketi sırasında başı hep dümdüz ileriye, koşarak geldiği yöne bakıyordu. Aslında Don Juan gibi birisinden bu yönün, ya şatolarıyla Normandiya ve halen işlemekte olan manastırlarıyla Chartres'ın bulunduğu batı ya da daha ziyade eski Güneş Kralı'nın pek uzak olmayan sarayı Versailles ve en çok da ondan daha uzak sayılamayacak Paris'in bulunduğu doğu olacağını umardım. Oysa o paldır küldür koşarak, tarlaların üzerinden, Ile-de-France'ın yeni kurulan kentlerinin bulunduğu kuzeyden inmişti Rhodon Vadisi'ne; merkezinde hemen hemen sadece ofislerin yer aldığı, yan yana dizili apartman bloklarından oluşan bu yeni kentlerin Saint-Quentin-en-Yveline adıyla en yakın zamanda kurulanından geliyordu. Öte yandan, motorlu-deri kıyafetli çift de o yöndeki bölgeye gayet uygundu. Ville Nouvelle ile buradaki eski manastırın harabeleri arasında hiç değilse bir tek çam ağacı yok muydu, hem de özel bir tane: Arta kalmış bir

ormanın kenarında tek başına kalmış bir sedir ağacı yok muydu? Tüm bölgedeki ağaçların en görkemli ve en güçlü yetişmiş olanı?

Don Juan için yemek pişirirken, bir yandan da otelin giriş katındaki –bina zaten oldukça geniş tek bir kattan ibaretti– mutfağımın açık penceresinden onu dışarıda mayıs güneşinin altında otururken seyrediyordum. O da bir süre sonra beni işimi yaparken izlemeye başladı. Ara sıra da ayağa kalkıp tören paltosunun cebinden çıkarttığı birkaç malzemeyi almam için pencerenin pervazına koyuyordu. Bunları, kaçıp buraya doğru koşarken yolda topladığına dair ayrıca açıklama yapmasına gerek yoktu. Oysa orada duran kuzukulağı yaprakları, yabani kuşkonmaz sapları, her ilkbaharda olduğu gibi yeni öğütülmüş un kokan Aziz Georg mantarları, hiç de alelacele koparılmış ya da topraktan sökülmüş gibi görünmüyordu. Don Juan kaçmaya alışkın ve kaçma konusunda deneyimliydi. Kaçarken, kendisini ait olduğu ortamda veya ortamlardan birinde buluyordu. Bu, kaçarken korku ve endişe duymadığı anlamına gelmiyordu. Daha çok, şu demekti: Korku ve dehşet içindeyken daha iyi, daha açık, daha geniş görüyordu. Acaba daha geniş görebilmesi, bir yerden hızla kaçarken sürekli kendi etrafında dönüp aynı anda geri geri koşmasından da kaynaklanmıyor muydu? Bu arada başka işi yokmuş gibi, bulduğu şeyleri pişmeye hazır hale getirmişti – onları güzelce soymuş, yıkamış, ayıklamıştı. Kaçışları Don Juan'ın bir tür zaman kazanmasına mı yarıyordu? Onun, buraların yenisi olduğu halde pat diye tüm bu hayli gizli kalmış lezzetlere, hatta hazinelere rastlamış olması beni neredeyse sinirlendiriyordu; oysa ben buraların eskisi, aynı zamanda da uzman biri olarak tüm ilkbahar ayları boyunca gözlerimi dört açmış bir halde bunları boşuna aramıştım. Şövalye man-

tarlarının en lezzetlisi olan bu mantarların isim babası Aziz Georg'a adanan 26 Nisan gününden uzun bir süre önce, bütün yeni yılı temsil eden bu nadide, açık renkli yuvarlak şeylerden hiç olmazsa bir tane bulmak ümidiyle aranırken, Ile-de-France'ın batısında kalan bütün ormanların kenarındaki taze ısırganotlarıyla ellerimi yakmıştım –bu ümit gerçekten de, o sıralar okumakta olduğum kitaplardan birine göre, giderek "biraz aşağılayıcı" hale geliyordu– ve şimdi bu ne idüğü belirsiz adam, arzulanan bu nesnelerden bir kucak dolusunu çoktandır terk edilmiş olan çalışma masamın üzerine yığmıştı. Diğer yandan: Şövalye mantarı ona hiç de fena yakışmıyor değildi; sonra, hikâyesine de.

Don Juan sandalyesini çeke çeke mutfak penceremin yanına yaklaştırdı. Yemek hazırlarken beni seyretmek, dediğine göre, ona ilham veriyormuş. İlham vermek mi? Ne için? Sandalyesine gömülmüş gibi oturuyordu. Bu, biraz da otların boyunun yüksek oluşundandı, onları bilerek haftalardır biçmemiştim. O sırada otların arasında dolaşan sarman kedi, bir aslanı andırıyordu. Sahibi ben değildim; herhalde Port-Royal yakınlarındaki tek köy olan, kuş uçumu aşağı yukarı bir kilometre veya birkaç cirit atımı uzaklıkta bulunan Saint-Lambert-du-Bois'daki evlerden birine aitti (benim arazime komşu, sadece manastır kalıntıları ve eski bir güvercinlik vardı); hayvan her öğleden sonra aynı saatte duvarı tırmanıp buraya geliyor ve bir süre uzaktan bana arkadaşlık ediyor, ardından da kendi bölgesindeki turunu kim bilir nerelere kadar sürdürüyordu. Bu yabancı kedi her günkü uğrayışları sırasında, zamanla neredeyse acı duyarak umduğum ve karşılık vermesini beklediğim şekilde bir kez bile beni, layığıyla selamlamamıştı. Beni yok sayıyordu. Oysa şimdi Don Juan'a sürtünüyor, durmadan bacaklarının arasına yaslanı-

yordu; önden, arkadan, vesaire. Aynı şekilde, birdenbire farklı biçim ve renklerde bir sürü kelebek, topluca sallanan minicik bayrak, sancak ve flamalar gibi, bu yeni gelenin etrafında kanat çırparak uçuşmaya başlamıştı; ayrıca üstüne konmuş pervanelerin sayısı da bundan aşağı kalır değildi, en çok da el bileklerinin, kaşlarının, kulaklarının üstündeydiler, usul usul emiyorlardı – şimdi dinlenirken, adamdan daha da bol fışkıran firar terleri onlara susuzluklarını giderecek bir kaynak işlevi görüyordu. Bilhassa çürümeye bırakılmış bahçe döküntülerinin içinde barınan misk faresini –daha ürkek bir yaratığa rastlamadım– çenesinden adeta umursamazca sarkan tüyleriyle bir anda onun ayak parmaklarını koklarken gördüm. Yemek tepsisiyle dışarı çıktığımda, dev bir karga gagasında tenis topuna benzer bir şeyle evin üzerinde uçuyordu, o anda gagasındakini yere bıraktı, pazardaki tezgâhların birinden çalınmış bir çarkıfelek meyvesi –bugün yakınlardaki Rambouillet'de pazar kurulmuyor muydu?–, işte şimdi elle tutulacak kadar yakında, yerde duruyordu. Şimdiye kadar göze çarpmaksızın bahçemdeki ağaçlardan birinin, bir atkestanesinin, geçen hafta giderek sıklaşmış olan yapraklarının arasına tünemiş daha kara ve daha iri ikinci bir karga, neredeyse aynı anda birdenbire oradan fırlayıp –sanki ağacın gövdesi yarılıyormuş gibi, bir patlama ile– ortaya çıktı ve diğerinin peşinden havalandı, o arada ağacın tepesinde şimşek çakmasını andıran bir çatırtı koptu ve geçen seneden kalma kurumuş dallardan oluşan bir yığın çalı çırpı göz açıp kapayıncaya kadar yere, otların arasına düştü.

Don Juan uyuyordu. Bacaklarını benim bir zamanlar okuma masası olarak kullandığım masanın çürümüş tahtasına dayamıştı. Bacakları şişmişti. Yemekte gözlerini açamıyordu. Daha sonra da, kısa bir süre için açtık-

tan sonra neredeyse tamamen kapattı. Fakat bu kapalı gözler şimdi başka bir şey ifade ediyordu. Bu şekilde yemek yerken, düşünme gücünü harekete geçiriyordu. Yoksa hayal gücünü mü? Hayır. Ardından içinde, kısa sürede onun hoşlanıp hoşlanmamasından bağımsız hale gelen bir ritim alevlendi. Yoksa mırıldandığı bu ezgi ritmik değil de daha çok melodik miydi? Bütün bedeniyle belli belirsiz, hafifçe sallandığı bir melodi? (Sonraları Don Juan hikâyesini anlatırken araya soru sıkıştırmamı, fikir yürütmemi ve ekleme yapmamı bana yasakladı. Genel olarak, soru sormamam gerekiyormuş.)

Anlatırken ılık mayıs güneşinin altında oturuyordu; bense, dinleyicisi, yeni çiçek açmış bir mürver fidanının altında yarı gölgedeydim. Fidanın küçücük –o zamanlar taşrada "küçücük" yerine "küççük" deniyordu–, gömlek düğmesinden bile küçük sarı-beyaz çiçekleri, rüzgâr esmese de sürekli o olağanüstü mürver çayırına ok gibi iniyordu. Bu dağınık çiçek yağmuru, durmadan günler boyunca, tüm hafta boyunca sadece bu bahçede ve Port-Royal kalıntılarında değil, Ile-de-France'ın batısındaki dallanıp budaklanmış dere yataklarında da hemen hemen her yere yayılmış olan kavak ağacı pamukçuklarına karışıyordu. Sanki bu uçuşan hafif ve saydam öbekler, ağır, yüklü, taşlaşmış, sımsıkı kenetlenmiş, toprağa çakılmış olan her şeyi hafifletiyor ve çevrelerinden geçtikleri an onları ağırlıksız ya da hiç değilse olduklarından daha hafif gösteriyordu. İsa'nın Göğe Yükselişi ve Küçük Paskalya yortuları arasındaki günlerdi; birinin bitişini, diğerinin gelişini haber veren çan sesleri, sık sarmaşıkların birbirine dolandığı yemyeşil ormanların arasından her zamankinden daha sıklıkla duyuluyordu; bu sesler, dine aykırı addedilerek aforoz edilen Port-Royal rahibelerinin toplu mezarlarının bulunduğu Saint-Lambert'ten

aşağıya doğru geliyordu. Dışarıdaki yoldan, dümdüz harabelere giden bu sokaktan, durmadan polis arabaları geçiyordu, ağır ağır ve sessizce; sonra tekrar dönüyor, kim bilir kimi arıyorlardı. Bir gün de otelin bahçesinin üzerinden, ansızın bir kasırga kopmuş gibi, bombardıman uçakları geçti, aslında bu yadırganacak bir şey değildi, çünkü hiç el değmemiş gibi görünen dere yataklarının yüksek platolarında birkaç askerî hava üssü bulunuyor –Villacoublay ve askeri okulun olduğu Saint-Cyr gibi–, yine de alışılagelmişin dışındaydı, çünkü durmadan yeni uçak filoları ve başka bombardıman uçakları neredeyse ağaç tepelerini sıyırarak havayı altüst ediyor ve maşmavi mayıs göğünü karartıyorlardı, herhalde Avrupa'yı kapsayan bir tatbikat zincirinin halkasıydı veya kim bilir ne.

Don Juan üstünü değiştirmişti. Belki de sadece pelerininin içini dışına çevirmişti. Ne olursa olsun, bende seyahate gider gibi giyindiği izlenimi yarattı. O arada ayağa kalkıp taşıt arıyormuş gibi etrafa bakınarak birkaç adım geriye gitmesi de bu duruma uyuyordu. İlk öyküsünü yalnız kendi kendine anlattı, içinden mırıldanıyordu. Bunun nedeni, motosikletli-deri kıyafetli çift epizodunun daha yeni başından geçmiş olmasıydı. Olay henüz anlatılacak olgunlukta değildi. O nedenle olaydan çıkarılacak hiçbir şey yoktu, olsa olsa şimdilik anahtar sözcüklerle kendi kendiyle konuşarak olanlardan tam emin olabilirdi. Kendini hâlâ olayın fazlasıyla içindeymiş gibi görüyordu; ancak artık içinde yer almadığında ondan serbestçe hikâye çıkarabilecekti. Üstünden zaman geçtikten sonra, şu anda bu durumu doğrusu farklı görüyorum. Hikâyesi sırasında müziği de yasaklıyordu, ne tür müzik olursa olsun. Bu onu kısıtlıyormuş. Neyini kısıtlıyor? Kısıtlıyor işte.

O mayıs günü tasasızca, her zamankinden daha da geniş görünen Ile-de-France göğünün altında gezintiye çıktı. Bugün bile, gittikçe yoğunlaşan sokak ağına rağmen, tarlalar arasından yürüyüp gitmek mümkündür; belki eskisinden farklı bir keyif de veriyordur. Daha bu sabah yöreye ayak basmıştı – hem de kelimenin tam anlamıyla ayak basmak, bir uçaktan inerek; bundan önceki günü ve geceyi başka bir ülkede geçirmişti, zaten her gün dünyanın farklı bir yöresinde bulunmuştu, üstelik sadece bizim Avrupa'da da değil.

Port-Royal bölgesi yekpare büyük bir düzlük görünümündedir, ancak boydan boya geçerken yarlar şaşırtıcı bir şekilde kendini gösterir. Bunun nedeni, birçok akarsuyun Bièvre Nehri'nde birleşerek aşağıdaki Seine Havzası'na akmasıdır: Bir ova gibi görünen bu düzlük, aslında akarsu kollarının iyice aşındırdığı, derin yarıklarla dolu yüksek bir platodur. Genişliği ve yüksekliği gittikçe artan yeni yerleşimler, ofisler ve sanayi kuruluşları neredeyse istisnasız yukarıdaki platoda bulunurlar. Burası hayli çorak ve çok da rüzgârlıdır; öylece bırakılan birkaç orman arazisi hiç de orman izlenimi yaratmaz. Buna karşılık dere yatakları, hatta yarları sık ormanlarla kaplıdır; bayırlarda meşe ve kestane ağaçları, aşağıda düzlükte gürgen ve kavak ağaçlarından oluşan yemyeşil ormanlar, yer yer ağaçsız alanlarda da kimi yıkılmış, kimi fidanlık veya haraya dönüştürülmüş eski değirmenler yer alır. Dere kaynaklarının bulunduğu havzaya yüzyıllardır sanki hiç el değmemiş gibidir, üzerinde büyük binalar yer almaz, Port-Royal' deki binalar haricinde; bu yüzden Port-Royal bir zamanlar Rhodon dere yatağının başlangıcında, Paris'ten atla yarım gün uzaklıkta, hemen hemen ayrı bir şehir ya da daha doğrusu bir kale, ruh ve fikir kalesi, özel bir serüven ruhunun kalesi olarak kendini gösteriyordu.

(Burayı bu denli uzun uzadıya anlatmamın nedeni, Port-Royal harabelerinin etrafındaki bu güzel doğa parçasının kalbimde özel bir yerinin olmasının yanı sıra, şimdiki hikâye için, şimdi olan bir şey için veya genelde şimdi için, kendini en doğru veya uygun ortam olarak zorla kabul ettirdiğini düşünmemdir; İtalya'nın fabrika mahallelerindeki terk edilmiş duvarlar Antonioni filmleri için neyse veya Amerika'da Monument Valley'deki kum fırtınalarının aşındırdığı ada tepeleri John Ford'un western'leri için neyse, bu da ona benzer.)

Rhodon Vadisi'nin yanında, Saint-Quentin'in hemen yakınında Mérantaise Nehri'nin vadisi bulunur. Onun da kaynak havzası platonun içine bir yarık halinde girer, burada da henüz yerleşim yoktur; yer yer benim tarafta olduğu gibi neredeyse geçit vermez yabani sarmaşıklar ve dikenli böğürtlenlerle kaplıdır. O sabah işte oralarda dolaşıyordu, benim Don Juan'ım. İlk önce ormanın içindeki yollardan yürümüştü. Dikkat çekmemeyi biliyordu. Oradan koşarak veya at üstünde geçen hiç de azımsanmayacak sayıda kişi onu görmedi bile. Bununla birlikte aralarında atın üstüne yakışacak biri varsa, bu oydu – belki de hiç değil. Çalıların arasına daldı; öylesine, alışkanlıktan ve bir şeyler yapma hevesinden. Tüm düşüncesi zamanına egemen olmaktı; bunu aslî vazifesi olarak nitelendiriyordu veya en azından bununla ilgili bir şey olarak. O halde hiç durmadan sedir ağacına doğru gitmeliydi, ta uzaklardan Mérantaise düzlüklerindeki ağaçsız bölgede, koyu renkli geniş çıkıntılı şekliyle, pırıltılı ormanın karmaşasının gerisinde birdenbire yükselen sedir ağacına doğru, daha önce planladığı rotasından çıkmış olsa bile.

Hani tek başına mantar toplamaya çıkmış biri bazen bir cesede rastlar ya, Don Juan da ormanın içinde ilerlerken

birdenbire çıplak çifti karşısında bulmuştu. Bir anda olduğu yerde kalakaldı. Çalıların arasında ilk önce seçilebilen, kadının sırttan görüntüsüydü. Bu iki kişinin orada birlikte yaptıkları veya aralarında geçenler hakkındaki bütün sözler o âna kadar, ister hassasiyetle değinerek olsun, ister kabaca katılarak, ne yapacağını bilmezliğin ifadelerinden ibaretti ve bu böyle de kalacak. Don Juan, kıvrılmış bir diz dışında adama dair neredeyse hiçbir şey algılamıyordu. Ayrıca çiftten bir ses çıktığı da duyulmuyordu; bir tür hendekte yatıyorlardı. Don Juan en az "bir taş atımlık mesafede" duruyordu, yaprakların hışırtısı da derenin şırıltısı kadar kuvvetliydi.

Don Juan'ın ilk tepkisi: Sessizce geriye çekilmekti. Ama sonra orada kalmaya ve olan biteni izlemeye karar verdi. Bu gerçekten de bir karardı, soğukkanlılıkla alınmış bir karar. Bu birleşmiş olan ve birleşmeye devam eden iki kişiyi kaydetmesi gerekiyordu. Başka bir yöne bakmak söz konusu değildi. Şimdi onun görevi kaydetmek ve ölçmekti. Neyi ölçmek? Don Juan bunu bilmiyordu. Yine de hiçbir his ve en ufak bir heyecan bile duymaksızın seyretti. Tüm duyumsadığı bir hayretti, sakin ve doğal bir hayret. Bu, zamanla bir çeşit ürpertiye dönüştü, ama otelde yan odada geçen olayları istemeyerek işitmekten dolayı duyulan, genelde tüyleri diken diken eden ürpertiden çok farklıydı.

Bu ikilinin, orada yaptıkları ile ilgili olarak bir gizlilik ve saklılık gözetmedikleri çok açıktı. Yalnızca herhangi bir seyirci için değil, tüm dünyaya yönelik bir oyunculuk sergiliyorlardı. Bunu tüm dünyaya gösteriyorlardı. İnsan kendini bir işe bundan daha gururlu ve daha gösterişli bir biçimde adayamazdı. Özellikle de o sarışın veya saçı sarıya boyalı kadın, sedir ağacının yakınında çiçek açan katırtırnaklarının arasındaki bu üçra

ve yarı vahşi ortamı gözle görülür şekilde bir sahneye dönüştürüyordu ve o sahne, bu çok çok uzun süren anlar için gerçekten dünya anlamına geliyordu. Kadın güneşle oynuyordu; kâh omuzlarının üstünde, kâh kalçalarında, gittikçe daha fazla, dans edercesine hızlanarak ve yılan oynatır gibi, kaba etlerinin üstünde. Dimdik yükselmiş bir halde, orada işbaşındayken, ne kadar da gururlu görünüyordu. Ayrıca, sanki sadece o işbaşındaymış gibiydi (gerçekten de söz konusu olan onun işiymiş ve bu onun tek işi olmasa da, dünyaya veya herhangi birine sunabileceklerinin en iyisiymiş gibi); altındaki adam, deyim yerindeyse, yalnızca anahtar kelimeleri veren, ona hizmet eden, onun gereci, buna uygun olarak da neredeyse görünmez olandı. Böylece, görünmez adam ve etrafa ışık saçan kadınla bu alışılmış bir film sahnesi olabilirdi; ancak orada, doğada bu tamamen farklıydı ve bu farklılık sadece Don Juan'ın olayı bir film gibi büyütülmüş olarak değil de, uzak mesafeden seyretmesinden ileri gelmiyordu: gerçi bu şekilde de olayı büyütülmüş olarak seyrediyordu seyretmesine ama bu kesinlikle çekimin yakın plan olmasından kaynaklanmıyordu.

Bu olaydan bir hafta sonra, Don Juan düşüncelerinde o çiftle birlikte adeta haftanın o gününü kutlarken –onların da o günü kutladıklarından emindi, nasıl kutladıklarından da–, çiftin iki yanında yer alan katırtırnağı dallarındaki çiçeklerin ne kadar sarı olduğunu anımsadı birden. Ve rüzgâr eserken sapsarı çalıların nasıl da birbirlerinden ayrılıp sonra iç içe geçtiğini. Sedir ağacının dalları o kendilerine özgü hışırtıyı çıkarmaktaydı. Ta yukarılarda yükseklerde, bir kuş için neredeyse akıl almaz derecede yükseklerde, bir kartal daireler çizerek uçuyordu; aslında bu kartallar ancak yaz ortasının özellikle açık ve sakin günlerinde, Rambouillet Orma-

nı'ndaki yerleşim yerlerinden veya yuvalarından Paris'e daha yakın hava sahalarına gezintiye çıkarlar. Don Juan bunları anlatırken, birkaç yaban arısı havanın etkisiyle griye dönmüş odun yığınını ve de bahçemdeki tahta masayı açıkça duyulur şekilde oyuyorlardı, tabii mayıs ayı onların yuvalarını yaptıkları aydır. Mérantaise Deresi'nin üstüne uzanan bir dalda, aşağı yukarı bir ayakkabıdan daha hafif, uzunca ve çizgili bir şey ileri geri hareket ediyor veya sallanıyordu – ve bir de kaset şeridi, ancak bir yılanın sıyırdığı derisi bu kadar ağırlıksız olabilirdi, demek ki Port-Royal bölgesinde hâlâ yılanlar vardı ya da yeniden türemişlerdi. Geçen yıldan kalma bir kozalak, sedir ağacından düştü ve çiftin yanına kadar yuvarlandı. Balıksız küçük akarsuda pırıl pırıl kumlar ışık saçıyor, ta yukarıda platodaki tarlalardan traktör sesleri geliyordu. Karşı yamaçtaki ormanın kenarında, "nine-dede, anne-baba ve çocuklar" modeli bir aile piknik sofrası gibi bir şey hazırlıyor, civardaki köy yollarından birinde bir okul otobüsü yol alıyordu, arka taraftaki öğrenciler bir araya toplanıp yumak olmuştu. Hava o küçük kahverengimsi pervanelerle doluydu, ikişer ikişer birbirleri etrafında uçarak üçlü etkisi yaratıyorlardı.

Yine de o çift sonunda Don Juan'ı hayal kırıklığına uğratmıştı. Sanki her şey önceden planlanmış gibiydi. İkilinin sesleri duyulmaya başladı. Derken kadının çığlığı duyuldu, adamdan ise homurdanma, böğürme ve mırıldanmaya benzer sesler. Kadın yüzüstü düştü, adam ise bir eliyle onun sırtını sıvazlarken, diğer eliyle de tekrar büktüğü dizini kaşıyordu. Kadın, çığlığın hemen ardından "aşk" gibisinden bir şeyler söyledi, adam da buna benzer bir şey mırıldandı. Don Juan aslında çok önce geri çekilmeliymiş. O sırada bir guguk kuşunun iki defa öteceğine üç defa kekelercesine öt-

mesi bile şu anda hiçbir şeyi değiştirmiyordu. Görev bilinciyle bakmaya devam etti etmesine ama aynı zamanda saniyeleri sayıyordu, ya da içinden sayı sayıyordu, tıpkı insanın bir yerde alıkonulduğunda veya zaman geçmek bilmediğinde yaptığı gibi. Zaten zaman Don Juan için bir sorundu, asıl sorundu.

Don Juan ancak o iki çıplak aşağıdaki hendekte açıkça sineklerin ve karıncaların istilasına uğradığında gitmeye kalkıştı. Gerçi bu durum önceden de böyleydi. Ancak şu anda yeni yeni bundan rahatsız oluyormuş gibi görünüyorlardı. Son âna kadar Don Juan ikiliden olayların akışıyla çelişecek bir şeyler beklemişti. Ne gibi örneğin? Soru yok, diyerek beni uyardı.

Geriye çekilirken bir kuru dala bastı ve çift onu fark etti. İfadesini düzeltti: İkilinin onun bulunduğu tarafa dönmesinin sebebi, dalın çatırtısı değil, onun, seyircinin iç çekişiydi. Bu iç çekiş hayal kırıklığından mıydı? Artık soru sormayı bırak. Her neyse, daha önce hiçbir insandan Don Juan'ınkine benzer bir iç çekiş duymadım. Bir hafta boyunca öyküsünü anlatırken de, orada öylece suskun oturduğunda da hep böyle içini çekti. Bu, yaşlı bir adamın iç çekişiydi, aynı zamanda da bir çocuğun. Çok hafif, hatta yumuşaktı, ama yine de her türlü gürültüye rağmen duyuluyordu; ister son zamanlarda Rhodon Vadisi'ni yarıp geçen otobandan ara ara gelen uğultu olsun, ister tepemizde yedi gündür bahar tatbikatı yapan bombardıman uçaklarının gümbürtüsü. Don Juan'ın iç çekişi bana güven duygusu verdi, üstelik sadece şurada bir başına duran insana karşı da değil.

Oysa âşık çift bu iç çekişi bir ihanet olarak algıladı. Onları öfkelendiren, birinin onları seyretmiş olması değildi. Tekrar motosiklet kıyafetlerini üstlerine geçirdiler

ve onun peşine düştüler, çünkü seyirci, biraz önce birlikte yaşamış oldukları ve belki de görünmez bir şekilde onları etkilemeye devam eden ne varsa, iç çekişiyle değerini düşürüyordu. Ve her defasında olduğu gibi, her defa başka durumlarda da olduğu gibi, Don Juan kaçmak istemedi. Kaçması gerekmiyordu. Kaçmaması gerekiyordu. Ve her defasında olduğu gibi, sonunda başka çaresi kalmadı: Kaçmak zorundaydı.

Yaya olması o arazide onun lehineydi, çünkü yürüyerek dereleri ve çalılıkları sağa sola sapmadan geçebiliyordu, oysa motosikletli ikili tarla yolları üzerindeki patikaları ve tek tük köprüleri izlemek zorundaydı. Kaçışı sırasında zaman zaman yavaşladığı bile oldu. O arada geri geri gitmesi, acele etmeyişinden ve alışılagelmiş hareket tarzından kaynaklanıyordu, en azından küçümseyici bir yanı yoktu. Yine de bu durum belli ki takipçileri tahrik ediyordu, çünkü sonunda cüretkârca, dur durak bilmeden dere tepe onu kovalamaya devam ettiler. Peşindeydiler, artık tabana kuvvet kaçmalıydı. Bir yandan da ona sesleniyorlardı. Aslında bunlar daha çok neredeyse dostça çağrılardı. Belki de bu çağrılara uyup onlarla konuşması ve onlara cevap vermesi daha iyi olurdu. Fakat henüz onlara söyleyeceği bir şey yoktu. Ancak bir hafta sonra, hâlâ bahçemdeyken, veda edeceği gün çifte uzaktan hitap edip onlara mutluluk ve sürprizlerle dolu bir hayat dileyebildi.

Don Juan, Port-Royal-des-Champs'a geldiği günün akşamında, kendi gerçek öyküsünü anlatırken, bir hafta önceki olayları günü gününe bu haftanın içine yerleştirdi. O zamanlar henüz Tiflis'te, Gürcistan'daydı. Tüm hayat hikâyesini önüme sermedi, geçen sene olanları da; sadece geçirdiği son yedi günü, sırasını takip ederek, günbegün anlattı. Örneğin bu pazartesi, hafızasın-

da tam bir hafta önceki pazartesi günü canlandı; hem de o kadar keskin, aynı zamanda o kadar doğal ve dingin bir biçimde ki, geriye dönerek düşünmeye devam edildiğinde, geçen salı ya da diyelim bir ay önceki pazartesi için bu asla böyle olamazdı. "Bir hafta önceki pazartesi günü" -dediği anda görüntüler geliyordu, tüm günün görüntüleri, çağrılmadan- tam yedi gün öncesinin görüntüleri canlanıyordu, kendilerini bir hafta önce göstermedikleri şekilde gösteriyor, yerlerini alıyor, peş peşe sessizce diziliyorlardı, özellikle gerilere giden, tını haline gelen hatıranın gürültüsü olmaksızın; ve eğer bir ritim içindeyse, küçük ve büyük şeylerin eşdeğerde, iç içe geçmeksizin sessizce birbirini izleyişinin ritmiydi, bundan böyle büyük, küçük diye bir şey yoktu.

Durum böyle gelişti. Don Juan'ın bir haftasını anlatışını işte böyle dinledim; anlatım üslubu biraz da, her gün kendini başka bir yerde bulmasından, tüm haftayı yolda geçirmiş olmasından ileri geliyordu. Don Juan bir yere yerleşemezdi. Yerleşik bir Don Juan, başına buna benzer olaylar gelmiş olsa bile, geçirdiği o yedi günden anlatacak hiçbir şey bulamazdı, en azından üslubu bu olmazdı. Bu şekilde bir tek gün veya yıl yerine, bir haftanın anlatılması belki de buradaki Don Juan gibi birine uygundu. Üstelik bana da uygundu. Ayrıca, ona buna da uygundu; savaşta değilse bile, istikrarsız ve tehdit altındaki barışta.

Don Juan geçirdiği haftanın yedi durağını söze döktüğünde, onları gerçekleştiriyor ve uyguluyordu. Hikâyesi herhangi bir müstehcen ayrıntıya girmeden kendini anlatıyordu. Müstehcen ayrıntılardan kaçınıldığından değil; bunlar baştan beri zaten onun ilgi alanının dışındaydı. Bunların konu edilmeyecek olması doğaldı.

"Müstehcen ayrıntılar" anlatılmayacaktı. Zaten böyle bir şey yoktu. Ayrıca ben de zaten başından beri bunları dinlemeye niyetli değildim. Don Juan'ın maceraları -ki sonuçta bence bunlar birer maceraydı- ancak bu tür ayrıntılar olmaksızın benim gözümde onun buradaki şahsını aşıyordu. Ayrıntılar, bir hafta öncesine her dönüşünde elbette gitgide daha çok ortaya çıkıyordu, her seferinde başka maceralara ait, başka ayrıntılar.

Don Juan bahçemde oturup bana ve aynı zamanda bizzat kendisine anlattığı bu yedi gün boyunca bir kez bile bana kim olduğumu, nereden geldiğimi, ne durumda olduğumu sormadı. Bu benim hoşuma gitti. Çünkü bundan önceki aylarda tek düzenli ziyaretçim Saint-Lambert-du-Bois papazı olmuştu, o da kendisinin elimde kalan tek ve aslında son kişi olduğunu bana hissettirirken, durumumu daha katlanılmaz hale getiriyordu; çoğunlukla rahibin gelişiyle yalnızlığımın bilincine varıyordum ve yalnızlık onun gidişiyle birlikte içimi kemiriyordu, evet, kemiriyor, kemiriyor, kemiriyordu; ve kendimi bu siyah cüppelinin belli aralıklarla uğradığı -bu onun esas meşguliyeti olmuştu- civardaki ölümcül hastalardan biri olarak görüyordum, "Ah, benim ölüm halindeki insanlarım!" diye ağzından kaçırmıştı bir keresinde.

Ben yemek pişiriyordum, Don Juan anlatıyordu. Zamanla bahçedeki masada birlikte yemeye başladık. Mutfağım nasıl da yeniden hareketlendi. Ne olursa olsun, benim için, insanın içinde keyifle binbir çeşit yemek hazırladığı böyle bir mutfaktan daha zevkli bir şey olamazdı. Eskiden yaptığım gibi çoğunlukla farkına varmadan ağırlığımı tek ayağımın üstüne veriyor ya da bir köşeden diğerine gerçekten de keçi gibi sıçrıyordum. Eski alışkanlıkla, pantolonumun üzerine düşen

gömleğe düzenli aralıklarla ellerimi siliyordum, aynen daha önceleri aşçı önlüğüme sildiğim gibi. Bu arada haftalık konuğum parmağını bile oynatmıyordu. Her konuda kendisine hizmet edilmesine alışkındı. Hizmetkârının nerelerde olduğunu kendisine pek tabii ki sormadım. Herhalde hikâyenin içinde zamanı gelince ortaya çıkacaktı, ki sonradan da aynen öyle oldu. Don Juan parmağını bile oynatmıyormuş gibi görünse de – her gün mutfağa girişimde yemeğe katılacak yeni bir malzeme buluyordum; sadece malzeme ve garnitür de değil, ayrıca Sezuan'dan bir kese dolusu karabiber, Türkiye'den kapkara ilkbahar yermantarı, Mancha' dan bir kalıp koyun peyniri, Brezilya'dan bir avuç dolusu –belki de eliyle topladığı– yabani pirinç, Şam'dan bir çanak nohut püresi. Oysa geldiğinde yanında seyahat çantası dahi yoktu. Bütün hafta, çoktan bıkmış olduğum pazara gitmeme gerek kalmadı.

Bu, bütün günleri evde ve bahçede geçirdik anlamına gelmiyor. Don Juan anlatmaya akşamları, tek doğru düzgün öğünümüz olan akşam yemeğinden sonra başlıyordu; mayıs ayında o esnada hava henüz kararmamış oluyordu, ta ki ardından televizyonda izlediğimiz son haber bültenine kadar, işte Port-Royal bu kadar batıdaydı. Gündüzleri çevreyi dolaşıyorduk, ormanlık dereboylarını ve yeni yerleşim bölgelerinin bulunduğu platoyu. Bir keresinde tarlaların içinden Rambouillet Şatosu'na doğru giderken birdenbire parktan, kim bilir niçin, köpekler üzerimize salındı; belli ki tek hedefleri Don Juan'a saldırmaktı. İkinci gün karşı yönde doğuya, Saclay Platosu'na doğru gezintiye çıktık, oradaki atom santralının etrafının polis, itfaiye ve cankurtaran arabaları tarafından çevrilmiş olduğunu gördük, hiç durmadan, sesi bütün platoya yayılan alarm sirenleri çalıyordu. Aynı zamanda ayaklarımızın dibinde, top-

raktaki bir çukurun içinde iki kertenkelenin hareketsiz çiftleşmesini izledik, havadaysa birbirine kenetlenmiş iki sinek sarhoş gibi uçuşup duruyordu. Üçüncü gün kuzeye, efsanevi Bièvre kaynak sularına doğru yola koyulduk ama orayı bulamadık; çünkü hayli yaklaştığımızda, kısa zaman önce pınarları tanıtmak için yapay olarak inşa edilen labirent bizi yanılttı (daha başarılı bir araştırmacıdan sonradan öğrendiğimize göre, ana kaynağın üstüne fıskıyeli bir çeşme yapılmış). Dördüncü gün taşra otobüsüyle Trappes'deki "Jean Renoir" Sineması'na gittik ve orada bir film seyrettik; filmde bir kadın bir adamı kendisiyle birlikte ölmesi için – bütün varlığıyla kendisine uyması için baştan çıkarmaya çalışıyordu, her sahnede daha da cezbedici ve sonunda kaçınılmaz hale gelen bu durum, hem adamın hem de kadının sonu demekti. Beşinci gün sadece Rhodon vadisindeki dağ geçidinden tepeye, St. Rémy-les-Chevreuse karayoluna giden patikayı tırmandık, otobüs durağında yanımızdan geçip giden o yöre otobüslerini izledik. Haftanın sondan bir önceki gününü ise benim küçük otelde geçirdik, kapıyı pencereyi sıkıca kapatmak ve de barikatlar kurmak zorunda kaldık, çünkü kuşatmacılar yaklaşıyorlardı, dişiler, amaçları Don Juan'a ulaşmaktı. Son iki anlatı akşamı tehlike işareti veriyordu, her geçen saat daha da vahimleşen bir tehlike.

Don Juan'ın geride kalan haftasının ilk günü aşağı yukarı şöyle anlatılabilirdi: Sabahleyin Moskova'dan Kafkaslar üzerinden uçakla Tiflis'e varmıştı. Dağların zirveleri hâlâ karla kaplıydı ve kar aşağıya doğru vadilerin içlerine kadar uzanıyordu. Buna karşılık, güneye doğru uzanan dağ sıralarının oluşturduğu geniş ara bölge başlı başına boş bir arazi görünümündeydi, sanki daha çok bir güney yöresini andırıyordu. Don Juan uçakta kısa bir süre uykuya dalmıştı. Uyandığında,

çevresindeki tüm yolcuların da iyice açılmış ağızlarıyla aynı şekilde derin uykuda olduklarını gördü. Sık sık olduğu gibi, rüyasında şatosunu görmüştü; geri dönüşünde, içeride giderek kalabalıklaşan hiç tanımadığı zıpçıktı güruhu, ev sahibine aldırış etmeksizin bağrışıp çağrışarak yayılıyordu. Oysa ne şatosu, ne de bir evi vardı, ayrıca uzun zamandır geri dönmesini gerektirecek hiçbir şeyi ve hiç kimsesi yoktu.

Don Juan öksüzdü, üstelik mecazi anlamda da değil. Yıllar önce kendine en yakın insanı kaybetmişti ve bu kişi annesi ya da babası değildi; en azından bana öyle geliyordu ki, bu onun çocuğuydu, tek çocuğu. Demek ki çocuğunun ölümüyle de insan öksüz kalabilir, hem de nasıl. Yoksa belki de karısı, biricik sevdiği mi ölmüştü?

Gürcistan'a doğru yola koyulmuştu, her yere gittiği gibi, yine belli bir hedefi olmadan. Hiçbir şey onu, teselli edilemezliği ve kederi gibi harekete geçiremezdi. Matemi dünyanın içinden taşıyıp götürmek ve onu oraya, dünyaya, aktarmak. Don Juan kederini yaşıyordu, bir kuvvet gibi. Kederi ondan daha fazlaydı ve onu aşıyordu. Adeta –hatta adeta bile değil– kederiyle silahlanmış bir halde, kendini asla öldürülemez değilse de, yara almaz hissediyordu. Keder onu başına buyruk yapan bir şeydi, karşı hamlesiyle de (veya daha doğrusu karşılıklı hamlelerle) onu tamamen geçirgen, her ne olursa olsun olanları duyumsayabilen, üstelik gerektiğinde görünmez bir hale getiriyordu. Kederi onun kumanyası gibiydi. Onu her bakımdan besliyordu. Sayesinde artık hiçbir yönden büyük ihtiyaçları kalmamıştı. Bu ihtiyaçlar artık söz konusu bile değildi. Fakat kederde ideal dünyevi yaşam olanağının bulunduğu ve başkaları için de bunun geçerli olduğu (bakınız "kederi dünyaya aktarmak") düşüncesini sürekli olarak ken-

dinden uzak tutması gerekiyordu. Onun matemi, gelip geçici değil, temel bir uğraştı.

Don Juan'ın yıllardır kimseyle ilişkisi yoktu. Olsa olsa yolculuk sırasında tanıştıkları; onlar da birlikte alınan yolun sonunda bir anda aklından çıkıyordu. Bunların arasında haliyle hiç de azımsanmayacak sayıda, güzel olmadığı söylenemeyecek kadınlar da vardı (yine de hakiki güzellerin yolculuk sırasında giderek daha ender ortaya çıktığı, daha doğrusu sokaklarda, meydanlarda ve seyahatlerde ortaya çıkmadığı açıkça belliydi – onlar sanki daha çok evlerinin en kuytu köşelerinde oturuyor ya da yola çıkarlarsa, gecenin karanlığında, gizli yollarda seyahat ediyorlardı). Bu kadınlar, Don Juan kendisini görmelerine fırsat verdiği sürece hem onun şahsı tarafından hem de ondan yayılan güçlü kederin etkisiyle –ki bu onlar için gücün ta kendisiydi– cezbediliyor, ancak ilk küçük adımdan veya sözden sonra ona tekrar sırtlarını dönüyorlardı. Ondan öyle ya da böyle bir cevap gelmiyordu, onların karşısında sağır, dilsiz ve kördü, en azından insanların tek başına ve kadın olanlarına karşı. Gerçekten de konuşmaktan kaçınıyor, karşılıklı konuşmaya benzer bir şey için ağzını açmaktan sakınıyordu; sanki sessiz kalmaktan vazgeçmek, aynı zamanda gücünü kaybetmek ve yolda oluşuna ihanet etmek anlamına geliyordu. Oysa Don Juan bundan ne kadar da apayrı bir davranış biçimi ortaya koymuştu, bu kadar öksüz kalmadan önce, yaşamının yarısı boyunca.

Uçağın Tiflis'e inişi sırasında karşısında bir hedef belirdi. Hemen hemen her zaman olduğu gibi, herhangi bir yere varır varmaz, bu kendiliğinden oluşmuştu. Biraz önce üzerinden uçtuğu Kafkasların Piedmont bölgesine doğru yola çıkacaktı, doğruca havaalanından

hareketle. Daha sonra akşam olunca büyük Tiflis'e dönebilirdi, ya da ne zaman isterse; o, kendi zamanının efendisiydi. Kent ancak o zaman kendini gösterecekti, tıpkı daha önceki diğer kentler gibi –bu arada zaten hep böyle olmuştu–; tek bildiği, ancak o zaman kendine özgü ve eşsiz Tiflis veya Tbilissi'nin ortaya çıkacağıydı: Günümüzdeki yerleşimlerin farklılığı ve kendine özgülüğü artık açıkça görünür değildi, o yüzden bunu keşfetmek gerekiyordu, zaten tam da bu Don Juan'ın maceralarının bir bölümünü oluşturuyordu. Bu fikir –gerçekten de bir fikirdi bu– yolcu salonunda (burası artık baraka değildi, ayrıca elinde tavuk ve tavşan kafesleri olan yolcular da yoktu) büyük "Latin" harflerinin altında Gürcü alfabesinden harflerin gözüne ilişmesiyle birlikte aklına geldi: Yoğunlukları, ritimleri ve kıvrımlarıyla ona Kafkaslar'ın eteklerindeki kademe kademe tepeleri hatırlatıyorlardı. Hiç zaman kaybetmeden oraya gitmeliydi, kederinin yenilenen ve çevreyi de yenileyen enerjisiyle.

Don Juan için, başına gelen ölüm hadisesinden önceki dönemde hizmet edilmek gerçekten doğal bir durumdu. Her yeni tanıdık kısa süre sonra kendini adeta onun dünyayı kapsayan hizmetkârlar güruhuna dahil gibi görüyordu. Pat diye beyefendi onu kitap almaya, ilaç almaya, bir önceki istasyonda unuttuğu bir eşyayı almaya gönderiyordu. Bunun için emretmesine bile gerek yoktu, basitçe dile getirmesi yeterliydi: "Ben, ...' de şapkamı bıraktım." (Diğer taraftan Don Juan hiçbir şey için ricada bulunmazdı – saptaması, yerine getirilmesi demekti.) Kaşla göz arasında kendisi de karşısındakinin, ister tanıdık olsun ister tanımadık, aynı şekilde hizmetkârı olabiliyordu. Hem de nasıl hizmet ederdi, ya da daha doğrusu hizmete hazırdı. Her seferinde sesini çıkarmadan ve de çağrılmadan arayıp bulup ge-

tirmek, imdada koşmak, destek olmak, göze çarpmadan ve hiç mi hiç hizmetkâr tavrı takınmadan, sanki öylesine geçip giderken yapmış ve tekrar bilinmezliğe karışmışçasına, tıpkı kendisinin de imdada koşan biri olarak kim olduğunun bilinmeyişi gibi. Ayrıca onun bir anlık hizmetkârlığı ya da yardımcılığı, hizmet ettikleri tarafından her defasında şaşırtıcı bulunmadan kabul edilirdi. Ya da çoğu zaman neredeyse farkına bile varılmaz, teşekkür edilmez ve ödüllendirilmezdi de. Yine de bu yolla destek olduklarını etkiliyordu, hatta ketum bir hizmetkârdan çok daha fazla, karşılaştırılamayacak kadar fazla.

Kafkaslar'ın eteklerine yolculuğu için Don Juan uzun zamandan beri ilk defa kendine bir hizmetkâr tuttu. Daha doğrusu şoföre hemen buna uygun biçimde davrandı, o da bu durumu hoş görmenin yanı sıra, sanki bunu bekliyormuş gibiydi. Uçuş pistinin kenarında eski Rus arabasının yanında bekliyor, daha uzaktan Don Juan için, yalnızca onun için, kapıyı veya arabanın kapısını açık tutuyordu. Hiç konuşmaksızın ikisi aralarında hemen sözleşmeyi yaptılar. Günlük hizmetin ötesine geçen bu sözleşme, belirsiz bir süre için geçerliydi, kim bilir ne zamana kadar. Adam, yeni edinilmiş bir hizmetkârdan çok, eskiden beri tanınan bir ortak hissini veriyordu – sık sık Don Juan ile tanımadıkları arasında, tabii ki erkeklere kıyasla kadınlarla olan ilişkisinde çok daha farklı olarak, anında ortaya çıkan o tuhaf yakınlık duygusu söz konusuydu yine. Ortağı ve de yol arkadaşı, kumanya ve yakıtı temin etmişti. Don Juan, şayet konuşursa, sadece genelgeçer konularda basmakalıp konuşmalar yaptığı bu kişiyle tam bir hafta geçirecekti. Yeni hizmetkârı efendisinden kesinlikle daha kibar giyinmişti; koyu renk bir kruvaze ceket, üst cebinde filizi beyaz bir mendil; mendilin soluna ve sa-

ğınaysa rengârenk bahar çiçeklerinden oluşan minik birer buket iliştirilmişti. Otomobilin her tarafına bunun kokusu yayılıyordu, ya da hizmetkârın sürdüğü tuhaf bir hoşluğu olan parfümün kokusu. Belli ki özel bir kutlama için süslenip püslenmişti.

Çocuğunu yitirdiğinden beri Don Juan ilk kez teselli edilemezliğinin ve her türlü karmaşanın dışında olmanın dinginliğinden sıyrıldığını hissetti. Uçaktaki kısa rüyasından uyanmasıyla birlikte, huzursuzluğu tekrar başlamıştı; çok iyi tanıdığı, fazlasıyla tanıdığı bir huzursuzluk. Bunun belirtisi olarak, birdenbire kendi zamanının efendisi olmaktan çıkmıştı. Ya da: Zaman artık onun emrinde değildi. Ya da: Anlar birdenbire saniyelere dönüşüyordu. Bakmak, duymak, nefes almak vesaire yerine, Don Juan sayı saymaya düştü. Ve sadece saniyeleri değil, her şeyi saymaya başladı, üstelik hem mekanik hem de otomatik olarak, kendi kendine çalışan sayacının –artık sadece bu sayaçtan ibaretti– önüne ne gelirse; uçaktaki koltuk sıraları, ayakkabı bağcıklarının geçtiği delikler, yanında oturanın kaşlarındaki kıllar. Ansızın sıkıldığından değildi bu – durum daha ciddiydi: Don Juan zamanın dikkat çekmeyen dostane oyunundan dışarı atılmıştı. Fakat belki de bu, can sıkıntısının en ciddi haliydi. Bu şekilde sayı sayması, bir zamanlar biriyle birlikteliğe karar verdiğinde tamamen durmuştu, en azından belli bir süre için; yalnızlığını kesin olarak terk ettiğinde. Şimdi bu daracık, içi tıkabasa dolu arabada şoförün yanındaki yolcu oluşunda da aynı durum tekrarlanıyordu.

Rusya'da hâlâ hüküm süren bahar öncesi serinliğinin ardından –son kar kalıntıları griye dönmüş ve kumla karışmış, arka avluların en gerisinde birikmiş– Güney Kafkasya havası sıcak geldi; adeta ısının cisimleşmesi

gibi. Güneş parlıyor, yolculuk sırasında ikisinin de sırtına gittikçe daha fazla vuruyordu; önlerinde hafifçe yükselen tepeler ancak minyatür modellerde, örneğin *papier maché*'den yapılmış olanlarda bu denli net görünen bir rölyef gibiydi. Kabartılı ve oyuntulu şekiller tabii ki burada yoktu: kesif, yüklü, sanki parçalanamazmış gibi kenetlenmiş; kerpiç, kireçli balçık ile, kaya ile, kazık kökü ile, kamış kökü ile; kükürt sarısı, kiremit kırmızısı ile, tuz grisi ile, kömür karası ile. Kum yüzeyler ise ne yumuşak ne de gevşekti, aksine derzlerin içini harç gibi doldurmuş ve sımsıkı yapışmıştı, bir avuç dolusu eline almak isteyenin tırnakları bir anda kana bulanır, kum sandığı bu maddeden parmaklarının ucunda tek bir kırıntı bile kalmazdı. Aynı şekilde hiçbir yerde bir toz bulutu bile yoktu, oysa yer yer neredeyse hiç bitki örtüsü bulunmuyordu (kumluk gibi görünen arazi adeta çıplaktı), üstelik durmadan, her defasında farklı bir yönden, ani ve de kuvvetli bir rüzgâr esiyordu. Dağın etekleri ya da çıkıntılı bölgesi, cezbeden, tüm duyulara hitap eden bir biçimde kendini gösteriyor, daha sonra ise birdenbire kelimenin tam anlamıyla itici ve yanma yaklaşılmaz yüzü ortaya çıkıyordu. Bir mıknatıs gibi içine doğru çekiyor, ama sonradan bir içinin olmadığı anlaşılıyordu. Burası Don Juan'a, bir hafta önce oraya vardığında Amerika'nın "Badlands" diye adlandırılan Güney Dakota'sını hatırlattı: geniş bir alana yayılmış kireçli balçık tepelerinin yer aldığı arazilerde geniş ve derin su kanalları ağı; her su kanalı kendisini durmadan daha da ileriye taşıyacak bir vadinin müjdesini veriyordu, oysa o vadi hiçbirini hiçbir yere götürmez, olsa olsa üstü yarıklarla dolu, çıplak, kilden duvarların önüne veya girintili çıkıntılı, yüzyıllardır kurumuş olan yarların dibine taşırdı. Bir hafta sonra bana bunları anlatırken, Kafkaslar'ın dağ etekleri hakkındaki izlenimleri hemen hemen tam tersiydi:

Ünlü, daha doğrusu dünyaca ünlü Badlands artık gerilere kayıyor ve görüntüsü soluklaşıyordu, ki o görüntü bu adeta adsız, kimsenin uğramadığı arazinin ilk basamağı ve ön taslağıydı, veya kötü bir kopyasından ibaretti. Burası ise ona başta örnek teşkil eden Badland topraklarıyla karşılaştırılamayacak kadar heybetli görünüyordu. Öyle ya da böyle, işte tam karşısında duruyordu – oysa filmlere layık Badlands... Acaba Don Juan hikâyesinde bu manzarayı neden enine boyuna anlatıyordu: Bunu izleyen altı günün manzaraları da üç aşağı beş yukarı buna benziyordu. Her yeni günle birlikte Don Juan yeni, çoğunlukla da uzak bir ülkeye varıyordu, günün olaylarının geçtiği sahne her defasında genel hatlarıyla birbirinin aynısıydı veya öyle olacaktı. Bu yolla, hikâyenin bir sonraki durağı için her defasında olay (ya da olay-sızlık) yerinin taslağını çizmekten kurtulabilirdi.

Kafkaslar'ın güney yamaçları o sabah hiç de ıssız değildi. Geçmişi hatırladığında, yolların kenarlarında insanlar adeta üst üste yığılıydılar. Anlatırken gözümün önünde canlandırdığına bakılırsa, hepsi de yolda yürümekteydiler, yoldan geçen tek araç hizmetkârının kullandığıydı. Burası Şark mıydı? İzi bile yoktu: Kıyafetler, tavırlar, hatta kokular bakımından bile, Doğu uzun zamandır Batı izlenimi veriyordu, Batı da Doğu, vesaire. Yedi gün boyunca belki de kendine özgü olan tek şey, durmadan esen mayıs rüzgârı ve aşağıya, yukarıya, her tarafa doğru uçuşan kavak ağacı pamukçuklarıydı.

Don Juan, yolun kenarında yürüyenlerin hiçbirini tek başına bir kişi olarak görmüyordu. Onun karşılaştıkları bir tek insan topluluklarıydı, küçük küçük ama sayılamayacak kadar çok. Arabaya bindiğinde sayı saymayı bırakmamış olsaydı, bu farklı farklı tören alaylarının veya kavimler göçünün karşısında bırakacaktı.

Şoför bir düğüne gidiyordu, Don Juan da yanında, davet edilmeksizin, tabii ki konuk olarak. Geçmiş yıllarda birçok kez tanımadıklarının –sadece öylelerinin– törenlerine katılmıştı. Doğrusu bunlar, Kafkasya'daki şu güne gelene kadar, hep cenaze törenleri olmuştu. Ancak defin sırasında teklifsizce insan alayının arasına karışmak mümkündü – mesela vaftiz sırasında kilisenin veya herhangi bir yerin köşesi genellikle belli gruplara ayrılır ya da tüm kilise onlara tahsis edilirdi. Yine de dışarıda açık havada durup vaftiz olan bebeğin ıslak saçı veya nemli çıplak kafası hakkında uzaktan fikir edinmek ya da İlk Komünyon'unu alan kız çocuklarının törenden sonra halka oluşturarak güneşin altında bir arada durup dondurma yaladıklarını görmek de az şey değildi.

Düğünün yapılacağı köye giden yolun son kısmında, Don Juan yolcu koltuğundan şoför koltuğuna geçti; hizmetkârı efendisine yolu tarif ettikten sonra, bidon ve sepetlerin arasına, arka koltuğa uzanır uzanmaz uykuya daldı. Çoğu zaman kişi yalnız başınayken, yanında kimse yokken, çevresine dair daha fazla veya en azından daha sembolik olanın izlenimini edindiğine göre, bu izlenimler uyuyan birinin yanında, üstelik o kişi tıpkı yüzü gözü tırmık içindeki bu yeni tanıdık gibi orada öyle tasasız ve kendinden geçmiş uyuyorsa, daha da derinleşirdi. (Don Juan'ın hikâyesinde sık sık "ben" yerine "kişi" kelimesini kullanması dikkatimi çekti, sanki bu yolla yaşadıklarının genelgeçerliği ona gayet doğal bir durummuş gibi geliyordu; keşke benim yaşamımın iniş-çıkış devirleri için de –ki son defasında inip çıkmaktan çok devrilme halini almıştı– aynı şey söz konusu olsaydı...)

Önceki yıllarda, insanların görünümünü izlemekten ve durumlarını algılamaktan kaçınmamıştı gerçi. Ama asıl dikkate aldıkları ya çok yaşlılar ya da çok gençler, çocuklar olmuştu. Aradaki büyük yığını, görünürde giderek daha güçlü hüküm süren çoğunluğu görmezden geliyordu. Onlar yoktu, geçerlilikleri de yoktu. Buna karşılık, Don Juan her geçen gün öyle ya da böyle düşkünleri ve/veya korunmasızları gözlüyordu. Onları fark etmek ve bir bakışa layık görmek, onun açısından herhangi bir başka tabiata kendini vakfetmekten daha fazla ve farklı bir anlam ifade ediyordu. Öte yandan, bir bakışa layık görülmek bu ihtiyarlara ve cüce mahluklara adeta yeniden hayat veren bir ışık etkisi yapıyordu. Tuhaftır ki, çok yaşlılar, bir kez aldıkları bu ışığı etrafa yaydıkları her seferinde birdenbire çocuklaşmış gibi görünüyorlardı, öte yandan küçük ve en küçük çocuklar da ansızın yaşlı değilse bile olgunlaşmış ve adeta bilgeleşmiş izlenimi veriyorlardı – küçük oldukları oranda daha olgun ve daha bilge. Don Juan için yalnızca bu iki "insan türü"nün bir yüzü vardı ve bu da sanki giderek yok olan bir azınlıktı.

Bu durumun şimdi belki biraz değişmeye başlamasının tek nedeni arkasında uyuyan o adam değildi. Aynı şekilde, bir virajı döndüklerinde ansızın açık gözlerle kan revan içinde yerde yatan o ölü de değildi. (Belki de oydu.) Her neyse: Yolculuğu sırasında Don Juan'ın karşısında yavaş yavaş çeşitli yüzler beliriyordu, tüm yaş gruplarından, hatta sonunda tamamen anlamsız ve biçimsiz gibi gelen orta yaşlılar dahi şimdi görünür hale geliyordu. Bunlar, yüzlerden çok gözlerdi. Bunlar, yol kenarında küçük tören alaylarındaki gibi yürüyenlere ve sürüklenenlere bir yüz kazandıran biçimler değil, daha çok renklerdi. Ve yeni bir zamanın bir işareti daha: Kafkaslar'ın ta derinlerindeki bu gözler, bir örnek

kahverengi ya da siyah değildi. Aynı sıklıkta yeşil, mavi, açık veya koyu griye de rastlanıyordu. Dikkati çeken bir de şuydu: Yüzler bitkinlik, umutsuzluk, kızgınlık ve nefret, zaman zaman kana susamışlık duygusuyla gergin olsa bile, bu gözler kötü kötü baksa bile, ya da dalgın, ya da kibirli, ya da aval aval – bizzat renklerde, onlara nüfuz edilebildiği kadarıyla ve birbiri ardınca aralıksız pırıldamalarına veya ışıldamalarına izin verildiği sürece bir göz rengi dizisi oluşturdukları için, sorun yoktu. Art arda dizildiklerinde, o anda yürüyenlerin istisnasız her biri başka bir tarafa ve sanki boşluğa doğru baktığından, bu renkler şimdi bir nabız oluşturuyordu; bir kişinin ya da olayın karşısında atan bir nabız. Kişi nasıl ki bazen önünden geçen tanımadığı bir çocuğun başını okşamak isterse (ve ara sıra bunu gerçekten de yapardı) ve bazen sokaktaki bir yaşlının omzuna kolunu atmak içinden gelirse (bunu asla gerçekleştirememiştir), aynı şekilde parmak uçlarıyla hepsini, evet tüm bu gözleri ve göz yuvarlarını okşamak ve dudaklarıyla onlara dokunmak istiyordu, işte oradaki renkler de adeta böyle bir şeyi bekliyorlardı. ("Kişi".) Don Juan yanlarından arabayla geçip gitmesine rağmen, bir hafta sonra bu hareket ona sanki bir yürüyüşmüş gibi geldi, hem de gayet yavaş bir yürüyüş.

O halde, gelinle bakışmayı başlatan o değildi. İlk önce kız gözlerini ona çevirdi. Her şey salonda olup bitti. Ancak yedi gün sonra bu genç kadını bir çatının altında değil de, açık havada gördü. Düğün davetlileri uzun bir yemek masasında oturuyorlardı, onun gibi azımsanmayacak sayıda sonradan çıkagelenler de teklifsizce birkaç küçük masaya oturtulmuşlardı. Don Juan'a salonun en uzak köşesindeki en küçük masada yer gösterdiler, ancak bu bir küçümseme anlamına gelmiyordu. Daha çok, konukseverlik ve görmenin uyum için-

deki birlikteliğiydi, üstelik buna masada bir tek kendisinin oturuyor olması ve bütün salonu pencerelerin ardındaki köy manzarası ile birlikte tümüyle görebilmesi de dahildi. Hizmetkârı herhalde o ailenin bir üyesiydi, yeri baş masadaydı, efendisine yemek servisi işini salon görevlilerinin üzerinden almak için durmadan oturduğu yerden kalkıp yanına geliyordu.

Don Juan, gelinin bakışı karşısında nasıl irkildiğini bana anlattı. Bu özel bir bakış değil, sadece anlamlı bir bakıştı. Bunlar öylesine güzel gözlerdi ki, bakışlarına başka bir şey katmaksızın, kadın bu çok güzel gözlerle ona en güzel bakışları yöneltti. Ve onun, Don Juan'ın irkilmesinin ürkmekle bir alakası yoktu. Bu, yıllarca süren bir uykudan ya da daha çok uyur-uyanıklıktan ani ve de huzurlu bir uyanıştı. Sessizlik: Kafasının içindeki sürekli kendi kendine mırıldanma birdenbire durmuştu. Önündeki alan genişledi. Yine de ilk önce şaşkınlıkla mücadele etmek zorundaydı. Kararlı bir şekilde yerinden kalktı ve sonra büyük adımlarla yürüdü; geline doğru mu? – Salondan dışarıya.

Yine de karar derhal verilmişti. Geriye dönüş yoktu. Geri çekilmek Don Juan için söz konusu olamazdı, oradaki tanımadığı kadınla buluşması gerekiyordu, bu onun göreviydi. (Dinleyicinin, yani benim karşımda "görev" sözcüğünü sürekli kullanmasa da, söylediklerinden sıkça yankılanıyordu.) Yaşamının bir devri en geç bugünün akşamında sona erecekti, şimdi gerçekten de bunu bir devir olarak görüyordu. Kafkas köyü hayli çorak, kayalık bir tepedeydi. Köyün içinden, gittikçe genişleyen kavisler çizerek geçip dolambaçlı yollardan köyün dışına, otlak ve tarlalara doğru yola koyulduğunda, ona öyle geliyordu ki, sanki bir devir boyunca her şeyden ve herkesten çok dünyası demek

olan tüm ufak tefek veya önemsizmiş gibi görünen şeyleri belirsiz bir süre için son kez içine alıyordu. Kadın meselesi, artık etkisini yitirmiş çok eski bir geçmişte olduğu gibi yine binlerce gündelik önemsiz ayrıntıyı, özellikle de cüretkâr olanları bastıracak ve bunlara yaşam alanı bırakmayacaktı. Kadın, lanet midir? Çoraklaştıran bir lanet?

Don Juan, en azından bu durumla ilgili olarak bu kez yanıldığının, aslında kendi hakkında yanıldığının henüz farkında değildi. Bu şekilde kavisler çize çize oralara veda etti. Kuzeydeki tepelerde karla kaplı alanlar: Gelecekte veya bir daha, onun açısından hiçbir gerçeklikleri olmayacaktı artık. Dikenli çalıların arasından esen rüzgârın uğultusu: Çalılar, benim için şimdi bir kere daha çalın. Önde cenaze alayı, tabutun arkasında birkaç orta yaşlı ve bir çocuk, geride ise başlangıçtaki halk şarkılarının ardından kıtalararası ezgilere geçen düğün müziği: Siz matemlilerin yanında birazcık daha kalmalı. Elveda, çamur sarısı ve balçık kırmızısı. Sağlıcakla kalın, katırtırnağı çiçekleri ve karınca yolları. Bir daha asla görüşmemek üzere, otlak çitlerine takılmış koyun yünü topakları.

O devri yeniden zihninde canlandırmasının artık hiçbir etkisi yoktu. Öteki zaman, kadınlar zamanı, etine kemiğine işlemişti; o zamanın geçerliliği veya etkisi Don Juan'ın köşedeki masasından kalkması ve geri çekilerek dışarıya, açık havaya çıkmasıyla başlamıştı. Kısa sürede öteki zamanı fazlasıyla kabullendi. Gerçi bu: Tehlike! demekti, ama bu onu daha da kızıştırıyordu, nihayet yeniden.

Dönüş yolunda giderken köyün köpekleri önünden kaçışıyordu. Belki de bir yaban kedisi olan köyün kedile-

rinden biri, çalıların içinde yuvarlanarak sırtını kaşıyor, sonra onun bacaklarının arasından sürtünerek geçiyordu. Büyük kara uçanböcekler, daha çok gümbürtüyü andıran bir homurtuyla saldırıyor veya en azından saldırırmış gibi ona doğru uçuyorlardı. Eskiden beri hayvanlar Don Juan için bir nevi haberci olmuşlardı – ama onların nasıl bir haber getirdiklerini bilemiyor, ayrıca bilmek de istemiyordu. Onları asil bir kibarlıkla karşılıyor, domuzlara, eşeklere ve köyün susuz gölündeki ördeklere hükümdarmışlar gibi hitap ediyor, onlarla düzgün, artık kullanılmayan, modası geçmiş ama şimdiye ait cümlelerle konuşuyordu. Durum ciddileştiğinde her zaman bu şekilde konuşmaya başlıyordu, sessizce kendi kendine konuşuyor olsa bile...

Tek başına oradan oraya gezdiği uzun dönem ne kadar da güzel ve iyi geçmişti, arkadaşlıklar ve düşmanlıklar olmadan. Kimseye bir kötülük etmemişti. Kimseye bir vaatte bulunmamıştı. Kimseye karşı bir yükümlülüğü yoktu. Oysa şimdi yükümlülük altındaydı. Gelecekte onu bekleyen şey, incitmek – belki de yok etmekti. Don Juan kadına doğru eğilirken, aynı zamanda da bir düşman beklentisi içinde olduğunun bilincindeydi (ve bununla damadı veya gelinin babasını veya kardeşini kastetmiyordu); ayrıca daha şimdiden bizzat kendini, hiç değilse kendinden bir parçayı da, bir çeşit düşman olarak görüyordu, üstelik en soğuk ve en kötüsünden bir düşman. Ne yapmalıydı? Geri çekilirse, yalancı ve hilekâr sayılacaktı – yaklaşırsa, biliyordu ki kaçınılmaz olarak sonunda kadın öyle ya da böyle onun tarafından terk edilen durumuna düşecek ve belki sadece düşüncelerinde bile olsa, ki uzaktan böylesi daha da etkiliydi, intikamcı kadına dönüşecekti. Meğer yalnızlığı ne kadar güzel ve iyiymiş ve ne kadar da tekinsiz ve bayağı, hatta gülünç. Her şey olacağına varacaktı. Kesin

olan şuydu: Kendisini isteyen o kadından, şimdi! kaçmak, tam anlamıyla çok özel bir terk ediş olacaktı – düpedüz korkakça ve alçakça bir yüzüstü bırakma şekli.

Düğün salonunun girişinde Don Juan, avludaki tek ağacın yaprağıyla ayakkabılarını özenle parlattı. Ellerini bir demet dağ kekiğiyle ovaladı. Gözlerini birçok kez hızla kapatıp açarken elleriyle de ritmik bir şekilde yanaklarına vurdu; tıpkı eski filmlerde kahramanların tıraş losyonu sürdükten sonra yaptıkları gibi. İçerde bir süredir ara vermiş olan dans müziği yeniden başladı. Don Juan müziğe göre dönmektense, tek bacağına ağırlığını vererek omzunun üzerinden arkasına, derken yukarıya, gökyüzüne doğru baktı. O anda, ona her şeyden daha çok acı veren ölmüş çocuğu aklına geldi ve gökyüzünü her zamankinden daha açık gördü. Belirli bir anda bakıldığında, gökyüzü insana ne kadar da verimli, ne kadar da hiçbir şeyle kıyaslanamayacak ölçüde nesnel ve hacimli görünebiliyordu; daha hacimli bir nesne, daha nesnel bir hacim olamazdı. Şimdilik bu konu kapanmış kabul edilebilirdi. Güneşli bir sokaktan –bütün günü orada geçirmek üzere– karanlık imalathanesine giren bir kunduracıdan ve maden ocağına girip –üstelik tek vardiya için de değil– gözden kaybolan bir madenciden farksız, Don Juan da eşiğin üstünden attığı adımla düğün salonuna geri döndü; en azından daha sonra anlatırken ona bu imgeler eşlik ediyordu.

Daha önce gelinin dışında, salondaki diğer insanlara ve olan bitene de gözü takılmıştı. Örneğin, hizmetkârı oradaki en çirkin kadınla şakalaşıyor ve ona dünya güzeliymiş gibi gülücükler atıyordu. Genç delikanlılar, sanki eski bir düğün geleneğiymiş gibi, sürekli açık duran pencerenin yanma gidip dışarıya, Kafkas dağlarına doğru tükürüyorlardı. Komşu köyün papazı, dağ-

ları tepeleri aşıp, taşlı su kanallarını geçip yürüye yürüye uzun bir yol katettikten sonra düğüne vardığında, yere değen siyah rahip cüppesi dizinin üstüne kadar balçık ve katırtırnağı çiçeği tozundan sapsarı olmuş bir halde kapıda durup sağ elinin parmağını havada dikey ve düşey doğrultuda hareket ettirerek orada bulunan herkesi kutsadı. O sırada güneşten iyice yanmış yüzü hiç terlemediği halde parlıyor, uzunca, incecik ve açık renkli, ucu sivri bir şey dudaklarının arasından dışarı fırlıyordu, bir kürdan. Art arda kadeh kaldırılıp iyi dileklerin sunuluşu sırasında, hastalar ve çocuklar da dahil olmak üzere düğünün tüm konukları ayağa kalkıyor –çocuklar zaten hiç oturmuyordu–, öyle ya da böyle, hakkında temennilerde bulunulan kişi veya olaya kulak kesiliyorlardı. Bu süre içinde salon oh ne kadar da sessiz! kalıyordu.

Şimdi artık o yabancı kadından başka hiçbir şey ve hiç kimse yoktu. Yanındaki damat zaten hiç var olmamıştı veya olsa olsa bir siluet olarak vardı; hayır, bir siluet olarak bile değil, sadece bir omuz, beyaz bir gömlek, bir bıyık olarak vardı. Bundan böyle artık tamamen bakışların dışında kalıyordu. O, bir başkasıyla değiştirilebilir biriydi, boşluk dolduran veya yedek adam bile olamazdı – çözülecek denklemde hesaba katılması gerekmeyen bir değerdi. Ortada sadece iki bilineni olan bir denklem vardı: adam, yani Don Juan ve kadın, yani oradaki gelin. Hangi gelin? Orada artık bir gelin değil, yalnızca bir kadın oturuyordu. Kaldı ki bu kadın da, bir hafta boyunca öyle veya böyle onun olan diğer tüm kadınlar gibi, elbette tarif edilemeyecek kadar güzeldi.

Anlatmaya devam etti. Kapıda ayakta dururken, kadını tıpkı bir teleskoptan bakıyormuş gibi yakından ve büyütülmüş görüyordu, özellikle de sadece onu – tıpkı

bir dürbünün odak noktasındaki tek bir kirazı önümüzde görmemiz gibi veya gece gökyüzünde bir tek ayın, dolunay haliyle dürbünün yuvarlak merceğini tamamen kaplaması gibi, hem de etrafında gecenin herhangi bir izi veya şeridi olmaksızın. Üstelik kadının tekrar özellikle ona bakması gerekmiyordu bile; kadından bir kez daha gelecek anlamlı bir bakışla denklem bir anda bütün değerini kaybedecekti, çünkü onun belli bir değeri vardı, o anda dünyada dengi olan herhangi bir şeyden daha değerliydi.

Don Juan baştan çıkarıcı değildi. Bugüne kadar hiçbir kadını baştan çıkarmamıştı. Gerçi sonradan ona böyle olduğunu söyleyenlerle karşılaşmıştı. Fakat bu kadınlar ya yalan söylemiş ya da kafaları karıştığından aslında bununla bambaşka bir şeyi kastetmişlerdi. Aynı şekilde, Don Juan da bir kez bile bir kadın tarafından baştan çıkarılmamıştı. Belki bir keresinde baştan çıkarıcı olmaya özenen bir kadının isteğini, ya da her neyse onu, yerine getirmiş olabilirdi, ama kaşla göz arasında ona burada baştan çıkarmanın söz konusu edilemeyeceğini, kendisinin, yani adamın ne baştan çıkarılan ne de baştan çıkaran kişi olduğunu açıklamıştı. Onun bir gücü vardı. Fakat onun gücü başka bir güçtü.

O, Don Juan, bu güçten ürküyordu. Bir zamanlar belki daha teklifsiz biriydi. Fakat uzun zamandır bu gücü kullanmaktan sakınıyordu. Bana çekinmeden, üstelik kesinlikle kibirli veya kendini beğenmiş bir ses tonuyla da değil, bir saptamada bulunurmuşçasına anlattığına göre, en azından buradaki hikâyesinde söz konusu olan o kadınlar, ilk karşılaştıkları anda değil de, daha çok sonradan onu tanıdıkları anda onda efendilerini buluyorlardı. Diğer erkekler var olmuşlardı ve var olacaklardı, ne veya kim olurlarsa olsunlar; onu, Don

Juan'ı ise o kadınlar efendileri olarak görüyorlardı, hatta ebediyen tek efendileri olarak ("hükmeden" değil). Böyle biri olarak da ondan zorla, adeta ("adeta") bir çeşit kurtarıcı olmasını bekliyorlardı. Neyden kurtarıcı? Sadece kurtarıcı. Neyden kurtarmak? Sadece kurtarmak. Veya sadece: onları, kadınları alıp götürmek, buradan, buradan ve buradan.

Don Juan'ın gücü gözlerinden kaynaklanıyordu. Bunda, üzerinde çalışılmış herhangi bir bakışın söz konusu olmadığını söylemesine gerek bile yoktu. Asla böyle bir şeyi ne istemiş, ne de planlamıştı. Yine de gözlerini, hayır, gözünü kadına doğrulttuğu o anda açığa çıkan gücün veya anlamın önceden beri farkındaydı; egemenlik duygusuyla değil de, neredeyse korkarak. Kadına yoğun bir şekilde bakmaktan olabildiğince uzun süre kaçınma tavrı, çekingenlik ve korkaklıkla karıştırılabilirdi; aslında bu, onun bana anlattığına göre, gerçekten de bir nevi çekingenlik sayılabilirdi, ama kesinkes korkaklık değildi! Gözünün kadının üstünde olması şu demekti: Artık hiçbir şekilde geri dönüş yoktu ve her ikisi için de söz konusu olan, sadece o an veya bir geceden daha fazlasıydı.

Bir filozof Don Juan'ın arzusunu, kadın tarafından kayıtsız şartsız algılanması sebebiyle, vaktiyle karşı konulmaz, hatta "muzafferane" olarak nitelendirmişti. Oysa onun bana şahsen anlattığı kadarıyla, hikâyesinin zafer ve arzu ile, en azından onun, Don Juan'ın açısından, hiçbir ilgisi yoktu. Aksine o, bakışıyla –hiç de dikkat çekici olmayan görünüşüyle değil– kadının arzusunu açığa çıkarıyordu. Bu öyle bir bakıştı ki, yalnız oradaki kadını değil daha da fazlasını içine alan, kadını aşan ve onu öylece var kılan bir bakış; böylelikle kadın onun tarafından hedeflendiğini ve kendisine değer

verildiğini anlıyordu; eylemde bulunan bakıştı bu. Yeterince oynamıştı kadın; sokakta yürürken, peronlarda ve otobüs duraklarında durup otururken: Durum sonunda ciddileşiyordu, ciddileşebiliyordu ve kadın bunu bir özgürleşme olarak yaşıyordu.

O kadın, Don Juan'ın ona ve onu aşarak çevresindeki tüm mekâna yönelen bakışıyla, o zamana kadarki yalnızlığının bilincine vardı ve artık buna hemen bir son vereceğinin de. (Tüm hafta boyunca yoluna hep bu türden yalnız kadınlar çıktı.) Yalnızlığın bilincine varmak – arzunun saf ve kayıtsız şartsız enerjisi. Bu durum, kadında sessiz ve bir o kadar da güçlü, gerçekte ise "muzafferane" bir talep, bir karşılık talebi olarak ortaya çıktı; oysa bir erkekte, ne kadar yalnız olursa olsun, kesinlikle etkisiz kalırdı. Üstelik şimdi kadın bu karşılık talebi sayesinde, zaten güzel olsa da, daha da güzelleşmekteydi, ta ki daha-da-güzelleşmek-imkânsız oluncaya kadar; oysa böyle bir ifade erkekte...

Don Juan, Kafkas köyündeki gelin epizodunun nasıl geliştiğini anlatmayı sürdürmedi; ayrıntılarını da, genelini de. Ben de zaten ayrıntıları öğrenmek istemiyordum, özellikle de konuyla ilgisi olmayanları. Sonu benim için daha ilk cümlesinden belliydi. Üslubuna uygun olarak, genelde olayları, özellikle de eyleme geçtiği durumları, daha çok olumsuz ifadelerle anlatıyor veya o kısmı sözünü etmeye değmezmiş gibi kısa kesip atlıyordu. Yani, salonun kapısında durup genç kadına yaklaşmadığını söylemekle yetiniyordu. Onunla karşı karşıya da gelmemiş veya işte buna benzer sözler. Üstelik birlikte bir yan odada veya dışarıya çıkıp açık havada gözden de kaybolmamışlardı. Ayrıca karşılıklı bir tek kelime etmemişlerdi; ne "Gel!", ne "Şimdi!", ne de "Vakit geldi." Çekinmeden ve utanmadan, iki kişi nasıl bir-

likte olabilirse öyle, açıkça ve güpegündüz ve törene katılan diğer tüm insanların ortasında birlikte olmalarına karşın, kimsenin gözüne bir şey çarpmamıştı, kaldı ki herhangi bir şey fark edilmiş veya görülmüş olsun. Her nasıl oluyorsa, ikisinin birbiriyle iç içe geçmesi sonucunda devreye giren o öteki zaman sistemi, insan gözünün oradaki bedenlerin hareket ettiklerini fark etmeye yetecek kadar hızlı veya aksine yeterince yavaş olmaması nedeniyle, onları yanlarından gelip geçen bedenlere kıyasla artık algılanamaz hale getiriyordu.

Yine de Don Juan o günün devamı hakkında, olayın ön ve arka planındaki gelişmeleri bir hafta sonra bana anlattı. Kendisi hakkında söz edeceği, en küçüğünden de olsa en azından bir eylem bulunuyordu: Sonunda bir kavis çizerek geline yaklaşıp uzaktan görev icabı bakışıyla kendini tanıttıktan sonra, birkaç adım geriye gitti ve böylece genç kadının gayet doğalmış gibi, ani bir kararla kendini içine bıraktığı manyetik bir alan oluşturdu. Belki de burada dikkati çeken, Don Juan'ın, hikâyesinde genel olarak eylemler söz konusu olduğunda bunları çabucak geçiştirmesi, konu içsel olaylara ve karmaşalara geldiğinde ise bol bol nefes tüketmesiydi.

Az daha bir insanın ölümüyle sonuçlanabilecek bir olay, ikisinin yakınlaşmasını kolaylaştırdı. Konuklardan biri boğazına balık kılçığı saplandığından boğulma tehlikesi yaşadı. Birdenbire yerinden fırlayan adamın canhıraş feryatları karşısında bütün salon karıştı, bu feryatlar giderek uluma ve inlemeye, sonra bir hayvan gibi solumaya, en sonunda da sessizce çırpınmaya dönüştü. Adam bu arada yere düştü, salonun zemininde oraya buraya yuvarlanıyordu, yüzü neredeyse mürekkepbalığı salgısı koyuluğunda bir kırmızıya dönüşmüştü. Etraftakiler haykırışlarla adama doğru eğilip karmakarışık öğütler

yağdırıyorlardı. Boğulmakta olan adam artık hiçbir şey duymuyordu, kılçıkla birlikte yutması için ağzına tıkılan ekmek parçalarını kasılmalarla kustu. Derken bir bakış onu kendine getirdi, böyle bir bakışı bütün bu zaman boyunca yalvarırcasına gözleriyle aramıştı. Aslına bakılırsa, herhangi biri böyle bir bakışla ona yardımcı olabilirdi, bunun için özel bir yetenek veya eğitim gerekmezdi. O an için öyle sakinleşmişti ki, bu ona yardım etmelerine fırsat tanımasına yetti. Birileri sırtına, diyaframına doğru sertçe vurdu, vs., biri kılçığı veya her neyse onu boğazından çekip çıkardı, falan filan.

Sadece bu bir tek insana değil – salondaki bütün topluluğa yaşam yeniden armağan edilmiş gibiydi. Kurtarılan kişiyle beraber diğerleri de aynı şekilde orada oturmuş ahlayıp ufluyorlardı, vesaire. Ölüm bir anda her yanı kaplamıştı, oradaki herkes ölümün kendi içine, canevine girdiğini değil de, içinden dışarıya çıktığını hissetmişti ve aralarında, ölümün ortaya çıkışı sonucunda, yaşam duygusu –ne kadar zayıf olursa olsun– son derece güçlenmemiş olan tek kişi yoktu. Birdenbire başlayan dans ne kadar da coşkuluydu, yakın zamanda veya daha önce hiç dans etmemiş olanlar bile dans etmek üzere bir araya toplandılar. En azından başlangıçta, taşkınlığa veya aşırılığa kaçmadan dans ettiler. Kafkas düğününde âdet olduğu üzere, tesadüfen gelen konuklar ve uzun zamandır birbirine düşman olan akrabalar bile birbirleriyle konuşmaya başladılar; masalardaki şarabın, küçük masalardakilerin bile, yine Gürcülerin bir âdeti olarak durmadan tazelenmesi de bu sohbetleri koyulaştırıyordu. Orada burada bir çocuğun şarap içmediği halde hararetle annesini veya babasını öptüğü ve boynuna sarıldığı görülüyordu, oysa besbelli bu çocukların hiçbiri daha önce anne ve babalarına hafifçe bile sarılmamışlardı.

Don Juan ve genç kadın, ortamın heyecanlı havası içinde çoktandır artık nefes bile almıyorlardı. Her ikisinin de yerine başka bir şey solumaktaydı. İkisinin de zamanı, son ve yoğun bir parlayışla bittiğinde –ki, bu aynı zamanda küçük olduğu kadar da yıkıcı bir eksiklik ve ıskalama, aynı zamanda da Don Juan açısından ıskalamayı kabullenmek demekti– güldüler ve aynı anda birbirlerinden uzaklaşıp arkalarını döndüler, bir aynadan yansırmışçasına uyumlu hareketlerle ve adımlarla. Don Juan, gelini tekrar damadın yanına, uzun yemek masasına götürdü, aralarına bir mesafe koyarak önden gidiyordu. Eskiden beri bu konuda deneyimli biri olarak, yolda onu hayrete düşüren şey: O parlamanın ve sessizce gülüşün devam etmesiydi. Tahta yer döşemesi ayaklarının altında parıldıyordu. Çanaktaki geçen seneden kalma, buruşmuş-matlaşmış elmalar gülüyor ve parıldıyorlardı. Dumanaltı olmuş salonun sıvalarındaki örümceklerin ve böceklerin bile bir tür parıltısı vardı. Dışarıda pencerelerin önünde ise: Bu nasıl bir gökyüzüydü! Yıllar var ki böylesine temiz bir kar görmemişti. Rüzgârın uğultusu bile bir parıltı halinde o tarafa doğru geliyor, salonda o sırada çalan tek enstrüman olan akordeona eşlik ediyordu. Sesi neredeyse duyulmayacak kadar az çıkan akordeonla, halk şarkıları ya da pop müzik değil, *Sihirli Flüt*'ten bir melodi çalınıyordu – bir opera aryasının akordeon varyasyonu, böyle içli bir şeyi Don Juan yine yıllar var ki duymamıştı. El sıkıştılar; sanki iki el vedalaşmak için bir ömür boyu kenetlenmiş gibiydi. Heyecan içinde ondan ayrıldı: veda cenneti.

Fakat kadına dönüp baktığında anladı ki, o kadın onun eksiklik ve mahrumiyeti kabullenişine katılmıyordu. Kadının bakışı müthiş öfke doluydu, özel olarak ona

karşı değil, genel bir öfke; temel bir öfke. Biraz önce aralarında yaşananların hepsi bu kadar olamazdı. Hepsi bu olmamalıydı. Onun zamanı, kadına ilişkin zaman, kesinlikle bitmemişti, asla bitmeyecekti. Oysa o, Don Juan, böylece hemen ondan uzaklaşması gerektiğini anladı –evet, kaçmak istemiyordu, buna direniyordu–, kaçmalıydı. Kadını kocasına teslim eder etmez –adam ona uzaktan sevgili bir dostuymuş gibi bakıyordu, kendisi de nihayet onun varlığının farkına vardığından, ona karşı dostça duygular beslemeye başlamıştı– oradan uzaklaşmalıydı.

Öyle de oldu. Yalnızca, Don Juan'ın kaçışı hizmetkârınınkiyle aynı zamana rastladı. Ayrıca onunkinin aksine, hizmetkârının kaçışı dikkat çekiciydi; kaçmanın heyecanını gösteren ne varsa, hepsini ortaya koyuyordu. Don Juan'ın kaçışı yalnızca terk edilen kadın tarafından izlendi, yalnız onun gözleri tarafından ve Don Juan sonraları onun millerce uzaktan, "menzilin dışından" bile, dişlerini gıcırdattığını, tükürdüğünü ve hepsinden çok da iç çekişlerini duyar gibi oldu. (Sürekli iç çeken Don Juan hiçbir zaman bir kadın için iç çekmemişti, hele kadının önünde bu asla söz konusu olamazdı, yakışık almazdı, kadını –ve kendini de– bu yolla aşağılamış olurdu. Hizmetkârı ise herkesin gözü önünde kaçtı; düğün konuklarından hareket edebilen kim varsa, onun ve arabada bekleyen efendisinin peşine düştüler. Filmlerdeki gibi, otomobilin arkasından taşlar atılmakla kalmayıp (ancak bundan dolayı havaya toz savrulmadı), neredeyse düzenli bir sürek avı başlatıldı (ancak köyün sınırında, tam da orada, birdenbire durdu; adeta bu sınırı Birleşik Devletler'in iki eyaleti arasındaki sınırmış gibi, takip yetkisinin bittiği yer olarak işaretliyormuşçasma).

Hizmetkârın yüzünde eski tırnak izlerinin yanına kısmen hâlâ kanayan yenileri eklenmişti. Arabayı sürerken üstünde tören ceketi yoktu, beyaz gömleği de yırtılmıştı, izler ta sırtına kadar uzanıyordu; alt dudağı şişmiş, ortasında ısırık yüzünden oluşmuş tek bir kan pıhtısı, etinde bariz bir diş izi. Tiflis'e yaklaşırken tekrar söze başladı. Yerlerde yuvarlanıp ölümle savaşan konuk için duyulan korku üzerine, o ve çirkin kadın, aralarında bir kelime bile etmeksizin, sözleşmiş gibi kenara çekilip birbirlerinin üstüne çullanmışlardı. Gerçekte Don Juan'ın seyahat arkadaşını oradan çekip uzaklaştıran ve süpürge odasına benzer bir yerde kendini onun üstüne atan vesaire de o kadındı. Fakat adam kendi yönünden kadını gözüne kestirmiş olduğunu da hiçbir şekilde inkâr etmiyordu. Onu, böyle anlatıyordu Don Juan'a, hiç de çirkin bulmamıştı, hem de en başından beri, üstelik eğlence havası, şarap ya da heyecanın etkisi olmaksızın. Aslında eskiden beri, genel görüşe göre güzel bulunmayanları beğenirdi, özellikle onları. Cildi çiçek bozuğu bir kadının yanına yaklaşması yeterliydi, içini bir tür acıma hissi kaplardı. Aynı zamanda da o bozuk ciltli kadını elde etmek isterdi. Genel görüşe göre az ya da çok çirkin bulunan böyle biri karşısına çıkınca, adeta çekingenleşiyordu – bu çekingenlik, duygusallıktan ve fethetme arzusundan kaynaklanıyordu. Her seferinde, onun tipi olan kadın karşısına çıktığında kelimenin tam anlamıyla kıpkırmızı kesiliyordu –o hafta içinde Don Juan zamanla bunu önceden kestirebilir hale gelmişti–; kıpkırmızı kesiliyor ve ilk önce şaşkın, ne yapacağını bilmez bir halde başka tarafa bakıyordu. Bu tür kadınlara bayılıyor oluşundan ötürü, hizmetkâra zevksiz veya sapkın denemezmiş. Bir başkasının gözünde azıcık çirkin olanlar, biraz geçkinler, köşede kalmışlar, herhangi bir duvar dibine sinen kadınlar; işte onun ilgilendikleri bunlardı.

Onlarla hemen bir maceraya girmeye kalkışıyordu; aşkın burada sözü bile edilemezdi.

"Çirkin" kadınla birlikte, süpürge veya ütü odasında, süpürgelerin arasında veya ütü masasının üstünde, suçüstü yakalanmıştı; cinayet veya buna benzer bir cürümü engellemek için oraya koşanlar tarafından. Sonrasında tüm Kafkas köyünün onu bu hareketinden dolayı cezalandırmak istemesi, kızın o yöredeki konumundan kaynaklanıyordu: Herkes tarafından geri zekâlı diye biliniyordu ve geri zekâlıların dokunulmazlıkları vardı; kesin olarak tabu sayılıyorlardı, oranın yerlisi olarak onun bunu bilmesi gerekirdi. Buna karşılık Don Juan daha sonra yemin edip bunun bir tabu olduğunu bilmekle beraber, ilişkiye girdiği kadının "özürlü" olmadığını da bildiğini söyledi. Çok önceden, saatler geçtikçe, bunun farkına varmıştı. Böyle gözleri olan birisi olsa olsa normal, dahası duruma hâkim olmalıydı. Üstelik Bu güya geri zekâlı kadının ne de yumuşak elleri vardı.

Ertesi günün akşamında Don Juan ve öteki Şam'a indiler. Bir hafta sonra bana bu şekilde anlatıldı. Oraya nasıl geldiklerini elbette sormamam gerekiyordu. Ben de zaten sormadım. Bana olabilirmiş gibi görünmesi yeterliydi. Ayrıca Şam'da Don Juan'ın geceyi nerede geçirdiğini de sormadım; hizmetkârının da. Bu benim hayal gücüme bırakılmıştı, tıpkı sonraki duraklarda da olduğu gibi. Ancak hayal gücüne başvurmaya gerek duymadım, çünkü dinlememe engel olabilirdi, aynı şekilde bana Suriye'deki hava durumu da gerekmiyordu: Belli ki orada da kavak ağacı pamukçuğu mayıs havasında savruluyordu; hikâyenin devamında onu kızıl-sarı toprağın üstünde yuvarlanırken, aynı renkteki kızılsarı duvarlar boyunca uçup giderken görüyordum, savruluşu sırasında madde sanki ağırlığını kaybediyordu.

Don Juan Şam'a ayak basar basmaz yine bir kadınla karşılaşacağından emindi. Gelecek zaman, önceden kestirilemeyecek bir süre için, kadınlar zamanı olacaktı ve bunu bir kadın diğerine devredecekti. Kafkas geline uymakla –"onunla ilişkiye girmekle" demiyordu–, hikâyesinde şimdi söz konusu olan o özel kadınların görüş alanına girmiş oluyordu. Bu tabii ki bir kokudan ileri gelmiyordu, bu arada çoktan yakın dostu olan hizmetkârının kadınların dünyasına karşı attığı tiradında (daha sonra bahsedilecek) telkin etmeye çalıştığının aksine: "El konacak biri yaklaştığında, yedi dağın ötesinden kokusunu alırlar." Artık beklenmeyen biri gibi karşılanması, onda yeni, hayır, aslında ilk kez uyanan hazır olma halinden ileri geliyordu, ki bu durum o kadınlarda herhangi bir macera hevesinden tamamen farklı bir etki yaratıyordu; kolayca erişilebilirliğin, umursamazlık ve açıklıkla bileşimi, o günün kadınını hemen ateşliyor, onu adeta küstah veya daha ziyade cüretkâr hale getiriyordu.

Hafta boyunca doğrudan doğruya en etkili olan durum ise, Don Juan'ın kadınla, ötekiyle hemen dikkati çeken eşzamanlılığıydı, kadın daha ilk bakışta kendini artık öteki olarak algılamıyordu, tıpkı onu, o yabancı adamı da artık öteki olarak algılamadığı gibi. Kadın bir şeye güveniyorsa, o da bu eşzamanlılıktı. Güven veren şuydu: Gelişen olaylar sırasında ikisi de daima eşzamanlı olacak veya eşzamanlı davranacaklardı. Kadının davranışları ve tutumu aynı zamanda erkeğinkiler de olacaktı. Kadının ve erkeğin birbirleriyle tamamen örtüşen bir zaman algısı olacaktı. Kadın Don Juan'da –ona bir ad düşünse, aklına asla bu gelmezdi– kendi çağdaşını buluyordu. O arada kadının bilmediği ve bilmesine de gerek olmayan şey: Don Juan'ın ona yansıttığı erişilebilir-

lik ve umursamazlığın, içindeki dinmeyen kederden kaynaklandığıydı. Matem yılları henüz sona ermemişti. Kadınlarla ilişkisinde şimdi, en yakını olan insanın kaybından duyduğu acısı tazeleniyordu, hiç olmadığı kadar.

Don Juan bana Şam'daki kadınla karşılaşması hakkında, Kafkaslar'ın eteklerindeki bir önceki kadına oranla daha az şey anlattı, daha sonraki kadın hakkında daha az, giderek daha da az. Sadece şu kadarını: Bu karşılaşma Ulu Cami'de, dervişlerin sema ettikleri salonda oldu, caminin adı aklına gelmedi – hatırlamasına yardımcı olabilirdim, ama sesimin onunkine, anlatanın sesine karışmasından çekindim, ayrıca isim bu epizot için gereksiz kaçacaktı; Şam'daki Ulu Cami demek yeterliydi, tıpkı sonrakiler için Kuzey Afrika'daki Ceuta kolonisinin içkalesinde –Norveç'te Bergen yakınlarındaki bir fiyortta, vapur iskelesinde– vesaire, demenin yeterli olması gibi.

Don Juan dervişlerin sema ettikleri bir gösteride en arka sırada oturuyordu. Bir süre sonra davulların, udların, flütlerin (veya neylerin) sesini bir konser veya herhangi bir müzik gibi algılamamaya başladı. Artık hiçbir şey duymuyordu, aşağı doğru çan biçiminde genişleyen beyaz kıyafetleri, uzun silindirik başlıklarıyla semazenlerin bir izleyicisiydi sadece. Dansları bedenin kendi etrafında dönmesinden ibaretti, aslında yavaş bir dönüştü, hızlanması sırasında da tersine bir yavaşlama, güçlü ve hükmeden bir yavaşlık izlenimi yaratıyordu, orada kendi etrafında daireler çizerek dönenlerin etekleri onlarla birlikte uçuşuyor, tek bir noktaya odaklanmış, sabit bakışları salona veya herhangi bir yere doğrultulmuş, kollar yana doğru açılmış, bir el toprağı işaret ederken, diğer el gökyüzüne açılmış. Bu bir vecit hali miydi? Kendi etrafında döne döne zaman-

la neredeyse görünmez hale gelen bu dervişlerden daha huzurlu, aynı zamanda da kendi içine dönmüş bir şey düşünülemezdi. Semazenlerin çoğu yaşlıcaydı, o nedenle onlardan dışarıya yansıyan dinginlik daha az şaşırtıcıydı. Törenin sonuna doğru –bu tam anlamıyla bir törendi, sadece bir gösteri değil– çok genç, adeta yeniyetme bir derviş, yaşlılardan kendi-etrafında-dönme sırasını devraldı. Uçarcasına, büyük bir ciddiyetle dönüyordu, uzaklarda bir yere bakıyormuş gibiydi, ama asla boşluğa değil. Ayrıca sonunda, tekrar hareketsiz hale geldiğinde, yüzünde hiç tebessüm yoktu, hafifçe bile; olsa olsa bir aydınlanma.

Kaldı ki Don Juan şimdi yine, orada bulunanların arasındaki bir kadın tarafından belli bir biçimde algılandığını fark etmişti. En ön sıralarda oturup başını omzunun üzerinden arkaya çeviren kadındı, enstrümanların sesinin kesilmesinden ve dervişlerin dönmesinin bitişinden hemen bir ölçü sonra. Bu kez de kadını bana tarif etmedi –tabii ki "tarif edilemeyecek kadar güzel" di–, önceki epizottan farklı olarak, anlattığına göre, ilk görüşte onu başındaki örtüden ve koyu renkli, boğazına kadar kapalı elbisesinden dolayı rahibe sanmış, ama sonra mekândaki diğer çoğu kadının, hatta çocukların yarısının bile böyle giyinmiş olduklarını fark etmiş.

Bundan sonra birçok şey, tıpkı ilk kadınla, önceki gün öbür ülkedeki kadınla olduğu gibiydi, hem görüntü hem de ses bakımından (oysa o, Don Juan, bir hafta sonra ikisine dair ne bir ses, ne bir tını, ne de bir konuşma anımsıyordu; buna karşılık, hatırladığı yalnızca kadının ve onunla ilgili birtakım şeylerin görüntüleriydi). Çoğu şeyin tekrar etmesi, haftanın diğer günlerindeki kadınlarla da yinelenmesi, onu ne rahatsız ediyor, ne duraksatıyor, ne de ürkütüyordu – sadece ilk defasında

bir an için ürkmüştü, çünkü henüz tekrarlanma söz konusu değildi. Doğrusu tekrarlanmanın giderek şiddetlenen, bizzat kendi ivmesi vardı; buna doğal bir durum, dahası bir kanun, hatta bir emirmiş gibi kendini bırakıtı. Şimdiki kadınla, önceki günkü o kadınla yaptıklarının aynısını yapmak ve yapmamak, olması gereken buydu. Onu yüreklendiren, öncelikle bu tekrarlardı.

Bu, birtakım çeşitlilikler olmadığı anlamına gelmiyordu. Bunlar her defasında oyuna katılırlardı, belki de sadece bir tek, minik bir tanesi. Çeşitlilikler sayesinde emir yerine geliyor, aynı zamanda da oyunun bir parçasına dönüşüyor, hem emir hem de kendini bırakış oluyordu. Ya da sonradan hizmetkârının ifade ettiği gibi: Çeşitlilikler olayın tuzu biberiydi.

Söz konusu olan, anlatmaya ve anlatılmaya zorlayan kadınların bizzat kendileri, kişilikleri ve varoluş biçimleri, anahatları bakımından günbegün tekrarlar halinde kendini gösteriyordu. O zamana kadar hepsi rezil bir yalnızlık içinde yaşamış, bu yüzden doğal olarak kendilerini rezaletin içinde bulmuşlardı ve işte şimdi tam o anda ilk kez bunun bilincine varıyorlardı. Kadınların hepsi de, hangi ülke söz konusuysa oranın yerlisiydi, aynı zamanda da tuhaf bir şekilde yabancısıydı. Ayrıca hepsi de, dikkat çekmeyen, hiçbir niteliği olmayan kadınlardı; gözleri açıldıkça ve nihayet kendilerini gösterebildikçe önce güzelleşiyor, derken tarif edilemez bir biçimde güzelleşiyorlardı. Hepsi de biraz karanlık, hatta tehditkâr bir hava yayıyordu, fakat bu en azından onu, Don Juan'ı, ancak sözümona korkutuyordu. Hiçbirinin yaşı yoktu ya da ister genç ister geçkince olsunlar, yaşlarıyla bir sorunları yoktu. Nerede olurlarsa olsunlar, ısrarla kendilerine denk olabilecek bir erkeği gözlüyorlardı ve zamanı gelince de "anında" ha-

rekete geçecek kadar ataktılar. Hepsi de öncelikle ölümün, çıldırmanın, kaçıp gitmenin, öldürmenin eşiğinde var oluyordu. Hepsi de tehlikeli olabilirdi. Ayrıca hepsi de, kutlanacak hiçbir şey olmasa bile –ne bir düğün, ne de bir dans– olay sahnesinde, en gündeliğinde bile bir ışıltı içinde, dahası bir kutlama havasında hareket ediyordu – daha sonraları onların hepsini, hepsini beyazlar giymiş gördü. Üstelik içlerinden biri bile, tabii o da ağzını açarsa eğer, hastalardan veya ölüm halindekilerden bahsetmiyordu.

Tekrarlanan bir diğer durum ise, kadını Don Juan'la bir araya getiren dış koşulların her defasında aynı şekilde bir çeşit eşik oluşturmasıydı. Kafkas köyünde balık kılçığının yaptığı etkiyi Şam'da bir kum fırtınası, Ceuta kolonisinde belki de ertesi gün başlayacağı haber verilen savaş, hikâyenin beşinci gününde Hollanda kumullarında, Kuzey Denizi'nden kopup gelen su baskını yapıyordu. (Sadece Don Juan'ın Port-Royal'de görünmesinden önceki günün kadınıyla, son bir karşılaşma için böyle bir dış eşiğe gerek kalmadı – ikisinin de özündeki yorgunluk burada yeterli oldu.)

Şam'daki çeşitlilikler, Don Juan'ın bana anlattığı kadarıyla şöyleydi – o ve haftanın kadınlarıyla ilgili olaylar söz konusu olduğunda, artık yalnızca bu kadarını anlatıyordu, ama her birini de gözleri parlayarak: Gürcistan'da, oradaki kadının ve onun altındaki tahta zemin gıcırdamışsa, aynı şekilde burada da altlarındaki kum çıtırdıyordu. Kadını kalabalığın arasında beklemek yerine, caminin arkasında ücra bir yıkıntı bölgesinde, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde bekliyordu. Geri geri gidişiyle kadına izleyeceği yolu belli etmiş olmasa da, onun oraya geleceğini önceden biliyordu –bu öyle bir zamandı ki, anlatısında sözünü ettiği o kadınlar

tam da bu türden bölgeleri kendi en özel alanları olarak seçmişlerdi–, ücra yerler onların av sahalarıydı –oysa ne av peşindeydiler, ne de bir şey arıyorlardı–, onlar genelde orada tek başlarına vakit geçirmek dışında başka bir şey istemiyorlardı.

Uzun süre bekledi. Bir önceki gün hava henüz kararmamıştı, şimdi ise az sonra gecenin karanlığı bastırmış olacaktı. Kafkaslardan ayrılırken bir saç teli kadar ince olan ay, biraz daha dolgunlaşmış görünüyordu. Doğaldır ki, kadının fikir değiştirmiş olması Don Juan'ın işine gelir, hatta bunu tercih ederdi. Onu bekleyen şey bir sınavdı, konusundan haberinin bile olmadığı bir sınav. Sınav konusunu bilmiyordu ve bilmesine de izin verilmiyordu, sınav yalnız zor olmakla kalmayacak, ona kolay gelse bile, yapabileceğinin en fazlasını talep edecekti. Bundan kaçış yoktu. Kadın gelinceye kadar sabretmesi gerekiyordu. Kaçmaması daha iyi olurdu, şu anda. Üstelik kadın onu, nerede olursa olsun, bulurdu. Şimdi bu saatte ondan kaçmak imkânsızdı.

Ay, yaklaşan kum fırtınası tarafından perdelenirken kadın göründü. Gelişinin öncesinde hiç ayak sesi duyulmamıştı. Orada öylece bitivermişti. Don Juan o kadar uzun süre karanlığa bakmıştı ki, hafif bir ışık bile onun gözlerini kamaştırabilirdi; kadın lambası olmaksızın, kerpiç tuğla molozların üstünden, gayet doğalmış gibi karanlıkta ona doğru yaklaştı. Besbelli koşmuş olmasına rağmen, soluğu duyulmuyordu. O kadınlar ne kadar da sessiz olabiliyorlardı ve her defasında ne kadar da çabuk karşısında beliriyorlardı –bir anda oradaydılar–, başından sonuna kadar (hayır, son yoktu) ne kadar da gizliydiler, hiçbir gizlilikleri olmaksızın veya gizliymiş gibi davranmaksızın.

Kum dalgalarının savrularak çarptığı bir duvar kalıntısının kuytuluğunda, birlikte bir aşağı bir yukarı yürüdüler. Don Juan bir hafta sonrasında, duvarın tepesinden çıkan demir parmaklığı ve rüzgârın tel, çubuk ve borulardan oluşan örgüden geçerken başlarının üzerinde yaptığı duyulmamış müziği anlatıyordu. Rüzgârın ve kum tanelerinin demire saldırısı hep aynı hızda değildi, en azından bir süre için. Zaman zaman şiddetlenip arkasından biraz hafifliyor, derken daha da şiddetleniyor, sonra hafif bir esintiye dönüşüyor, daha sonra hafif bir yel halini alıyor, sonunda tekrar coşuyor veya şahlanıyordu, öncekinden de etkili olarak, vesaire; elbette bir dakika için bile durulmadan ve dinmeksizin. Bu yolla, fırtınanın içinden geçtiği metal malzemede sürekli bir ses oluşuyordu. Düzgün bir hava akımı olsa, uluma, böğürme ve uğultu gibi tamamen tekdüze bir ses duyulacakken, bu şekilde tam anlamıyla bir melodi oluşmaktaydı, ama bambaşka düzgünlükte. Üstelik bu gayet ahenkli bir melodiydi. Gerçi ölçülerin uzunluğu birbirinden farklıydı, en tiz ve en pes tonlar arasında, gamların bütünlüğünü sağlamak açısından yukarıya ve aşağıya bir kademe ilavesi düşünülebilirdi. Ancak adeta duyulamayacak kadar tiz ve çok az duyulabilecek kadar pes tonlar arasındaki geçişler, en kısa ve en uzun ölçünün birbirini izlemesi, sesin kâh yüksek, kâh alçak olması, birdenbire veya aniden, rasgele veya keyfî değildi, daha çok baştan aşağıya uyum içindeydi, zamanla –birçok dilde "zaman" ve "ölçü" aynı kelimedir– bir melodiye dönüşüyordu. Bu melodi, titreşen teller, üst üste çarparak trompet sesi çıkaran kısmen gevşemiş demir çubuklar ve özellikle de önden ve arkadan fırtınaya açık olan boru sistemi tarafından seslendiriliyordu; teller ve çubuklar ritim sağlarken, borular melodiyi adeta alıp götürüyordu. Hem de ne melodiydi. Don Juan o melodiyi mırıldandı, derken

karşımda söylemeye başladı, başlangıçta titrek, giderek güçlenen bir sesle, bir yandan da anlatırken oturduğu sandalyesinden kalktı ve kollarını yana doğru açarak Port-Royal'deki bahçede bir aşağı bir yukarı yürüdü; bense –uzun zamandan beri artık hiçbir konuda emin olmayan ben–, emindim ki, bu müzik parçasıyla halkın karşısına çıksa, başka hiçbir müziğin yapamayacağı bir şekilde tüm dünyayı fethederdi.

Sonunda Şam'daki kum fırtınası şiddetlendi, ama aynı zamanda da çıkardığı sesler tekdüzeleşti. Daha önceleri demir parmaklıkta oluşan, yükselen ve alçalan seslerden ibaret melodi, bu tınıya aynı anda bir gümbürtü eşlik etmesine rağmen yine de kulağa monoton bir uğultu ve çığlık sesi gibi gelmiyor, aksine, duyulan ses güçlü bir final müziğini andırıyordu. İkili, kadın ve adam, o esnada duvar parçasının arkasında yere uzanmış, kulak kabartıyorlardı. Bir ara Don Juan'ın kederden adeta yüreği parçalandı. Ama işte bu keder, ona gücünü gerisin geri iade etti. Keder insanın bizzat kendini aşmasını sağlıyordu. Keder insanı kişiselliğin üstüne çıkarıyordu. Kederin varlığı mucizeler yaratıyordu. Kapkara fırtına gecesinde renkler oluşuyordu. Yıkıntı bölgesindeki neredeyse kurumuş kiraz ağacının yaprakları arasından bir anda çiftin üzerine kirazların kırmızılığı vurdu, oysa görünürde hiç ışık kaynağı yoktu. Kapkara gökyüzünün tam ortasında bir mavilik belirdi. Altlarında gıcırdayan zeminde, canlı bir yeşillik. Bu panik dünyası içinde Don Juan kendini evinde hissediyordu. Kendi dünyası diye bir şey varsa, işte buydu. Ve orada onunla, o kadınla buluştu. Bu panik dünyasında birbirlerini buldular.

Yine bir dilde, belli bir çeşit zaman veya zaman aralığı için "zamansızlığın zamanında" sözcüğü vardı: "Zaman-

sızlığın zamanında o, A'dan B'ye geldi." Don Juan bu ifadeyi, kendi kadınlar zamanının yedi gününü anlattığı hikâyesinde sık sık, tabii ki farklı bir anlamda kullandı. Zamansızlığın zamanında, ona göre Şam'daki bu terk edilmiş yerde yanındaki kadınla birlikteyken sabah oldu. Zamansızlığın zamanında kum fırtınası sessizce üfüren, kadının birdenbire belirttiğine göre "Yemen taraflarından" bir sabah esintisine dönüştü. Horozlar ötmeye başladılar; şehrin horozları da, Suriye' nin köylerindeki horozlar da. Hindiler her tarafta gulu gulu sesleri çıkartmaya başladılar – hayır, onlar zaten bütün gece boyunca bu sesi çıkartmışlardı. Tavuskuşları çığlık atmaya başladılar – hayır, onlar da bütün gece böyle kulak tırmalayıcı çığlıklar atmışlardı. Zamansızlığın zamanında, minarelerden şehre yayılan müezzin sesleri sabah namazına çağırıyordu, kimi canlı olarak, kimi takırdayan bir plaktan veya hışırdayan bir teyp bandından. Kum fırtınası yerine benzin dumanları. Güneşin altında beliren uçak izleri, ani dönüşlerle ortaya çıkıp kaybolan kırlangıçlar, havada en yükseklerde oradan oraya gezinen kavak pamukçuklarının ışıltısı. İşte şimdi de acı bir inleme ve böğürme sesi, herhalde bu uluma hemen şu anda başlamış değildi, burada Arapların ülkesinde mezbahaya götürülmekte olan bir domuz olamazdı bu, o arada duyulan ahlama ve iç çekişlere bakılırsa bu asla bir hayvan – ama aynı zamanda bir insan da olamazdı, en azından büyük, ergin biri olamazdı veya belki de bir yetişkindi, Tanrı ve dünya tarafından terk edilmişçesine, aynen bir çocuk gibi, bütün gece boyunca, şu âna kadar, hiç durmadan ağlayan.

İşte o anda Don Juan ve kadın birbirleriyle anlaşmış gibi, kendilerini bilindik zamana dönmüş buldular. (Her zamanki gibi, kadın için durumun tam da böyle olmadığını bir süre sonra fark etti ve sonuçta yine başını

alıp gitmekten başka çaresi kalmadı.) Birbirlerinden hemen ayrılmadılar. Kadınla birlikte onun evine bile gitti. Kadın Hz. Fatma'nın koruyucu eli şeklindeki kolyesini ona hediye etti. Birlikte kahvaltı ettiler, kadının çocuğu uyanınca kahvaltıya katıldı. Çocuk tanımadığı adamın yanma oturdu, hiçbir şey yokmuş gibi. Don Juan'ın varlığı, onun için doğal bir durumun ötesindeydi. Gözleri parlayarak sessizce ona bakıyordu, sanki uzun zamandır beklenen birisiymiş gibi. Şu yabancı, burada kalsın ya da kalmasın, bir dosttu. (Kafkaslar' daki damadın yerini Şam'da bir çocuk aldı.)

Hizmetkârı küçük otelin yan odasında uyuyordu. Don Juan'ın kapıyı tıklatmasına cevap vermedi. Kapı kapalı değildi, içeri girdi. Oda zifiri karanlıktı, panjurlar aralık bırakılmaksızın kapatılmıştı. Derken bir pırıltı, bir sigaradan ve hemen yanında ikinci bir sigaradan. Dumanın içe çekilip üflenmesi dışında, her defasında çifter çifter, başka bir şey duyulmuyordu, hem de uzun süre. Don Juan ayaklarının ucuna basa basa pencereye yaklaşıp sessizce, sanki kendisi hizmetkâr da, yatakta yatan o ikisi onun efendileriymiş gibi, perdeleri açtı ve daha da sessiz olmaya çalışarak panjurları itip araladı. O sırada çift, aniden gözlerine giren gün ışığından gözleri kamaşmaksızın, bir filmin gece sahnesindeymiş gibi, sigaralarını içmeye devam etti ve odadaki üçüncü kişiyi bir süreliğine yok saydı. O ise, gerçi özellikle çifte bakmıyordu, daha doğrusu gözü gündüzü yaşayan dışarıdaki sokaktaydı, ama yine de hafifçe göz ucuyla hizmetkâra ve kadına baktığında karşılaştığı gece manzarası onda öylesine güçlü bir iz bıraktı ki, Şam'ı terk ettikten sonra bile etkisini sürdürdü. Daha sonra bana anlattığına göre, zaten kişi eğer bir duruma dikkatini yoğunlaştırmaz ve şöyle bir bakıp geçerse, bu bazen onda bile bile seyredilen ve üzerine düşünülen

bir şeyden daha kalıcı bir iz bırakabilirmiş. Ne olursa olsun: Hizmetkârının yeni sevgilisi hakkında aklında kalan tek şey yine, düpedüz göze çarpan iğrençliği veya sivilce, çiçek bozuğu ya da cüzam lekelerinden kaynaklanan çirkinliğiydi, buna bir de arsızca bir sırıtış ekleniyordu, o sırada âşık, sanki bir önceki günün ısırık ve tırmalama izleri bir gecede geçmiş gibi hızlı, aynı zamanda sakin bir şekilde sigarasını tüttürerek kızı saçlarından, göğüslerinden ve ısrarla da upuzun, tabii ki çarpık olan burnundan tutup çekiyordu, yüzünde ise öfke ve zevk, şefkat ve tiksinti, bıkkınlık ve muhtaçlık, özlem ve suçluluk duygusunun (ki asla efendisinin içeri girmesinden kaynaklanmıyordu) ayrıştırılamayacak kadar birbirine karışmasından oluşan bir ifade vardı.

Bundan bir hafta sonra, zihninde tekrar Şam'daki o geceye ve ertesi yarım güne dönen Don Juan orayı şu birkaç ayrıntıyla dile getirdi: Aşağıda sokakta, küçük otelin önünde bir çift; ileri yaşlarda bir kadın, aynı yaşlardaki bir adamın arkasından yürümekte; aralarındaki geniş mesafe, kadının giderek hızlanırmış, erkeğin ise yavaşlarmış gibi görünmesine rağmen hep aynı kalıyordu. (Yine böyle bir çift, Kafkas köyünde de aynen böyle dolaşmaktaydı, orada aksine adam kadının arkasından gidiyordu, oldukça uzağından, burada tam tersine kadın ölçülü adımlarla, erkek ise kollarını sallayarak, koşaradım.) Çimenle kaplı bir tümsekten fırlayan bir kuş, tıpkı bir kurbağa gibi, ötedeki tümseğe konmuştu. Bir çocuk, çeşmenin taşlarına takılıp düşmüş ve ağlamamak için uzun süre dişini sıkmıştı. Ama sonra tabii ki...

Ceuta kolonisine giderken yolda –yine geriye dönüp düşünüldüğünde buna yolculuktan çok yol demek ge-

rekirdi– Don Juan uzun uzun esneme ihtiyacı duydu. Bu kesinlikle hizmetkârınmki gibi yorgunluktan değildi. Hizmetkârı, uzun süreli birlikte yolculukları sırasında efendisiyle ilgisi yokmuşçasına, herhangi yabancı bir yolcu gibi, ondan hayli uzakta arka sıralarda oturuyordu. Don Juan'ın esnemesi, birinin bir tehlikeden kıl payı kurtulduğu anda kapıldığı esnemeydi. Kişi son anda kurtarıldıktan sonra böyle esnerdi, bir yerden aşağı yuvarlanmak üzereyken biri tarafından çekilip tekrar sağlam zemine bastığında veya hiç de gülünç olmayan kimi savaş sahnelerindeki gibi, hani çatışmanın tam ortasında kahramanın yaktığı sigaranın ucu düşman kurşunu tarafından isabet alır da dudaklarının arasında sadece izmariti kalır ya – kurşun adamın kafasını işte o kadar yakından sıyırıp geçmiştir. Bu rahatlatıcı bir esnemeydi. Bundan böyle yaşamı veya hikâyesi, herhangi bir şekilde devam edemezdi. Güvenli yerde Don Juan, kendini hiç olmadığı kadar derhal oradan gitmeye hazır hissetti. Bu güven duygusu elbette geçici ve de kısa süreli olduğundan, Kuzey Afrika turu sırasında bunun tadını çıkarabilirdi; oysa başka nasıl bir güvence olursa olsun, bunun aksini beraberinde getirebilirdi.

Bu tadını çıkarma duygusu, henüz tanımadığı, bir sonraki durakta karşısına çıkacak olan, aynı şekilde kendisinin de onun karşısına çıkacağı kadını sevinçle beklemeye dönüştü. Bu arada, kadınlar haftasının bu üçüncü gününde yalnızca bir sonrakine değil, ondan sonra karşılaşacağı kadınlara da şimdiden seviniyordu. Aynı zamanda bir duraktan bir durağa kederinin de peşinden gidiyordu; teselli edilemezliğinin. Giderek, hiçbir müdahale olmaksızın, adeta kendiliğinden bir plan oluştu. Kaçarken kendini huzurlu hissediyordu, kaçışları huzurun ta kendisiydi; sadece kaçarken bu kadar

sakin oluyordu. Don Juan, durağa ve kadınla karşılaşma anına yaklaştıkça yeniden huzursuzlaşıyordu. Bu buluşmanın hemen öncesinde başına bir yangın ya da deprem felaketi gelse, hatta dünya batsa bile razıydı. Oysa zamanın akışı içinde artık biliyordu ki, hiçbir şey bu karşılaşmayı engelleyemezdi. Ceuta'daki savaş hali, "daha önce de belirtildiği gibi", bunu neredeyse zorunlu kılıyordu. Günbegün onunla kadın arasında süregelenden daha güçlü bir şiddet olamazdı. Fakat Don Juan için "aşk" söz konusu bile değildi. Bu yalnızca, olanları hafifletirdi.

Ceuta'daki kadınla ilgili olarak Don Juan, ikisinin ilk ve son karşılaşmalarının, insanların topluca buluştuğu bir etkinliğin çok uzağında gerçekleştiği dışında pek bir şey anlatmadı. Kadın, törenden veya kalabalıktan kaçıp onun peşinden ıssız alanlara gitmiş değildi. O önceden beri oradaydı; mayın döşeli, dikenli tellerle çevrili sınır şeridinin önünde bir yerdeydi. Yine de bu sınır şeridi, civardaki Fas ve Moritanya çöllerinde yaşayan halkların İspanyolların idaresindeki Ceuta üzerinden Akdeniz yoluyla, umutlar vaat eden Avrupa'ya kaçmaya kalkışmalarını engellemiyordu. Orada, kale duvarının gerisinde dolaşırken, kadın ansızın arkasında belirdi. Kadın, işte orada kum steplerinde onu takip ediyordu, tıpkı sokaklarda erkeklerin kadınları takip ettikleri gibi, ama bir kez bile, sanki tesadüfen aynı yolda yürüyorlarmış veya bambaşka bir yere gitmekteymiş gibi yapmadı. Onun hedefi, Don Juan'dı. Bu nedenle Don Juan dönüp ona baktıkça, çalıların veya harabelerin arkasına da gizlenmedi – kendini de, gözlerini, omuzlarını, vücudunu da gizlemedi, geniş adımlarla onu izliyordu, kollarını kalçalarına dayamış, başı dik, kocaman gözlerini ona dikmiş olarak. Arada bir arkasından ona küçük taşlar atıyordu, bunlar aslında içi

boş salyangoz kabuklarıydı. O arada bir keresinde kadın adeta ortadan yok oldu, Don Juan'ın buna da bir itirazı yoktu. Çıplak toprağa uzandı, yüzükoyun, uyuyakaldı. Uyandığında, kadının sınırdaki sessiz ve de güçlü bir biçimde sürekli parlayan projektör ışığının altında, yattığı yerin etrafında daireler çizdiğini gördü. Bu kadarla kalmadı, diye anlattı bana: Daireler gittikçe daraldı ve sonunda kadın eteğini toplayıp yerde yatanın üstünden geçti, bir kere de değil, durmaksızın, bir o tarafa bir bu tarafa, tek söz etmeden, çıplak ayakla. Don Juan ancak o zaman genç kadının hamile olduğunu fark etti, üstelik kısa süreden beri de değildi.

Tabii ki daha sonra Ceuta'da tamamen farklı bir kadının yanında çok daha uzun süre kaldı, hemen açıkça belirttiği gibi, onunla da aralarında en ufak bir şey geçmemişti. Kadın, hizmetkârının kolunda, ertesi günün sabahında, Algeciras'a işleyen feribot iskelesinin barında onun yanına oturdu. Kendini serüvenci ve fetihçi olarak tanıttı. Don Juan ise, Serüvenci ve fetihçi kadının ona anlattıklarını, aşağı yukarı şöyle nakletti:

Kadın bir zamanlar, dediğine göre, koloninin güzellik kraliçesiymiş. Üstünden çok zaman geçmemiş olsa da, civarda bunu kendisinden başka hatırlayan yoktu. İlk bakışta hantal görünüyordu –Don Juan "şişman" sözcüğünden kaçınıyor, "tombul"u ise ağzına bile almıyordu–, hantallığına rağmen özgüvenli, hatta meydan okuyan bir hali vardı. Bu yüzden hizmetkârın –bu çok barizdi– onunla ilişkiye girmiş olması şaşırtıcı değildi: kadın, efendisine kendisinden bahsederken, hizmetkâr yüzünde Don Juan'ın artık alıştığı, tiksinmeyle hoşlanma arası ifadeyle, sürekli göz ucuyla kadına bakıyordu. Tavrında üçüncü bir ifade daha vardı, eziklik gibi bir şey, tiksinme rol icabıydı, hoşlanma ise bir kö-

leninkini andırıyordu. Bu yüzden de gayet açıktı ki, kadın adamın yanında değil, adam kadının yanında oturuyordu – öylece kadının hemen yanında; onunla, kadınla bir süreliğine arkadaşlık etmesine göz yumulan biri olarak.

Kadın ezelden beri –acaba çocukluğundan beri mi?–, hatta belki de daha çocukken, karşı cinsten intikam almayı istemişti. İntikam tutkusunun hiçbir nedeni yoktu, bir tek bile. Ne babasının, dedesinin veya amcasının tacizine uğramış ne de sevgilisi tarafından aldatılmış veya terk edilmişti. Daha ilk gençlik yıllarında, herhangi bir erkek çocuğunun dikkatini çekmek şöyle dursun, önünden geçip giderken fark edilmek bile onun için yeterliydi –zaten baştan onu fark etmemek neredeyse imkânsızdı– ve karşılığında derhal şöyle düşünürdü: Görürsün sen. İntikam. İntikamımı alacağım. Düşündüğünü de yapardı; daha çocukluk günlerinde bile. Karşısındakini tuzağa düşürüp cezbederken, aynı zamanda son anına kadar rol yapıp onun kendisine açılmasını sağladıktan sonra, hiçbir şey olmamış gibi (zaten hiçbir şey de olmamıştı, hiçbir şey, her şey gösteriş ve yedi tül dansından ibaretti) pat diye onun işini bitirir veya ona "yol verir"di, mümkünse seyircilerin, özellikle de erkeklerin önünde, o sırada içlerinden birini bir sonraki intikam-girişimi için yeni gözdesi olarak seçerdi, bu böyle bugüne kadar devam etti: Nasıl ki o zamanın küçük öğrencileri, onun tarafından büyüleri bozulmuş olarak çocuk dünyasından dışarı itilmiş ve daha sonra da asla erkeklerin dünyasında kendilerine bir yer bulamamışlarsa, aynı şekilde günbegün onunla ilişkiye girmeye kalkışan ve sonunda bir anda başından attığı şimdiki yetişkinlerin de sonsuza kadar erkekliklerini yitirmiş olduklarını görmek istiyordu. Terk ettikleri, ondan sonra kendilerinin artık er-

kekçikler mi, yoksa kadıncıklar mı olduklarını bilemiyorlardı, işte intikamı bunu hedefliyordu. Söz konusu olan, diye Don Juan'a anlatmaya devam etti, intikam tutkusu değil, intikam hazzıydı. Bu tür bir haz, cinsel hazzın yanı sıra, herhangi bir erkekle birleşme anında hemen ortaya çıkıyor ve tatmin oluyordu. O anda erkeği içinden dışarıya atmaktan başka bir şey istemiyordu. Ona, kendisinin kapılmış olduğu vecit halini fark etme zevkini bile tattırmıyordu. Erkek için hiçbir şey olmamıştı, hiçbir şey. Önceleri kendini huri olarak göstermiş olduğu erkeğin payına düşen, o en derin erkek rüyalarından: Acı uyanıştı. "Ben şeytaniydim. Ben şeytaniyim. Ben gelecekte de şeytani olmuş olacağım."

Fakat bu fetihçi ve intikamcı kadın, kadınlarla olmaktansa erkeklerle olmayı sınırsız ve kıyas kabul etmez bir biçimde yeğliyordu. Bundan bahsederken ses tonunda en ufak bir tehdit veya küçümseme yoktu. Neredeyse içinden gelen bir yumuşaklıkla ifade ediyordu ve o tınıyla birlikte yüzü de tüm vücudu gibi biçimsizliğini kaybederek, birdenbire güzel bir biçimde ortaya çıkıyordu. Hiçbir şey yapmadığı halde dudakları birdenbire belirginleşiyor, yüzünün ortasındaki şişkinlik heyecandan kabarmış burun delikleri haline dönüşüyor, özellikle anlamlı bir bakış amaçlamasa da, birdenbire iki tane kocaman güzel göz dikkati çekiyordu. Gerçi bu hâlâ biraz yapmacıktı: Sonradan bizzat kendisinin de gösterdiği gibi, herhangi bir kozmetik ürün kullanmadan bedende oluşan böylesine bir değişiklik, eskiden beri ayna karşısında çalışılmış repertuarına dayanıyordu; bu yolla tüm rakiplerinin önüne geçerek Ceuta'nın güzellik kraliçesi olmasının yanı sıra, sonuçta tüm İspanya'nın da güzellik kraliçesi seçilmişti. Buna karşılık, üstünde çalışmakla edinilemeyecek olan, onun o erkeklerle ("erkek" değil, "erkekler" değil – "o

erkekler") konuşurken cildinde oluşan değişikliklerdi. Cildi, gençliği çoktan geçmiş olsa da, çiçek gibi açıyor ve gerginleşiyordu. Ayrıca bu, sert ve acımasız bir intikamcı kadının gergin yüzü de değildi. Görünüşte, alnındaki birkaç kırışıklıktan belli olduğu üzere bu yumuşak bir gerginlikti; o pembeliğin tam ortasında ansızın solmuş gibi görünen dudaklarıyla, ilgiye muhtaç değilse de duyarlı. Buna karşılık, gerilen ve hamleye hazır olan, bedeniydi. O yalnızca erkekleri dikkate alıyordu. Kadınlar: Lafı bile onun keyfini kaçırıyordu. Onun için söz konusu olan yalnızca erkeklerdi; şimdi o, sonra şu, daha sonra bir diğeri ve yine bir diğeri. Üstelik her defasında daha baştan belliydi ki, her biri için bir plan yapmasına gerek kalmaksızın, intikam almakta kesin kararlıydı. Her seferinde adam, artık her kimse, kandırılmak, hakkından gelinmek ve sonra işi bitirilmek içindi.

Şimdi bunu Ceuta'daki liman barında Don Juan'ın karşısında, hizmetkârıyla beraberken üçüncü bir adamı gözüne kestirmekle açıkça sergiliyordu. Lokalin öbür ucuna doğru bakması yeterliydi, adam çağrılmış gibi kalktı, masaya geldi. Kadın onun kulağına bir şeyler fısıldadı. Adam cevap vermedi, hazır ol duruşunda, daha doğrusu köle gibi, onun daha sonraki talimatlarını bekledi. Kadın ona yüksek sesle, mekândaki herkesin anlayabileceği şekilde belli bir yer ve yaklaşık bir zaman söyledi, orada o saatte, falan yerde, o günün akşamında. Gerçi adamın bir sonraki feribotla Avrupa'ya geçmek için bileti vardı, ama bu ertelenebilirdi, ya da –yüzünden hemen anlaşıldığı gibi– tamamen iptal edilebilirdi. Kadın gitmek üzere ayağa kalktı, gülümsemeden, biraz önceki tüm açıklamaları sırasında da olduğu gibi, sanki orada hiç seyirci yokmuşçasına yüzünde hiçbir ifade değişikliği olmadı. Veda ederken, yanındaki bir

gece öncenin sevgilisine de, ondan sonraki olası sevgilinin yüzüne de bakmadı. Onun yerine, mekânın köşesinde birbirine sarılmış bir çifte döndü: "Hey, siz ikiniz, ne diye birbirinize suç ortağı gibi bakıyorsunuz – son geceki birlikteliğiniz karavanaydı! Şimdi yapacağınız en doğru şey, şaşkın ve birbirinize yabancı, uzaklara bakmak; herkesin şaşkınlığı kendine."

Don Juan şimdi kadın tarafından fark edildi, hem de az öncesinden farklı bir biçimde: Kadının kendisini fark etmesini sağlayan oydu, Don Juan olarak; nasıl, bunu bana anlatmadı (ben de zaten artık bu gibi şeyleri bilmek istemiyordum). Kadın onu tanıdı ve irkildi; bir hayaletten ürkmüş gibi mi? O hayaletten ürkmüş gibi. Oradaki o insandan kaçmalıydı, kendi yargıcından ve infazcısından. Şiddetle birine ihtiyaç duyuyordu, ona veya buna. Fakat bu adam, onun ihtiyaç duyabileceği en son kişiydi. Onun gözüne gözükmemeliydi. Adamın onun üzerinde gücünü göstermesine bir an için olsun izin vermemeliydi. Hiç kimse intikam almaya devam etmesine engel olamazdı, o bile. Böylece eski güzellik kraliçesinin orayı terk edişi, bir kaçışa dönüştü. Sonunda Don Juan'dan kaçan oydu ve Don Juan'ın kaçışlarından farklı olarak onunki alelacele, üstünde düşünülmeden, paldır küldür gerçekleşti; tam filmlere layık bir biçimde yolculara çarpa çarpa, bidonları devire devire ve bunun gibi.

Haftalık yolculuğun o üçüncü durağında, Don Juan yeni hizmetkârını da bağrına bastı. O sırada ikisi feribotun banklarında karşılıklı oturuyorlardı. Öteki, ölü gibi solgun, oraya büzülmüştü; üstelik bu durumu Cebelitarık Boğazı'nın kabaran dalgalarından ileri gelmiyordu. Böyle aşağılanmış, ezilmiş insanlar, diye bana anlattı Don Juan nedenini açıklamadan, onun adamla-

rı veya bu bir tek insanın şahsında, refakatçileriydi ve tam tersine onlara, o adama refakat etmek için içinde bir zorlama duyuyordu; bu onların, onun yanında sabırla kalmak şeklinde olsa bile. Böylece Ceuta'dan hareket edecekleri sırada, hizmetkârının efendisininkilerden üç kat fazla olan bavullarını gemiye taşımış, ona en iyi yeri seçmiş ve biletleri gösterme işini üstüne almıştı. Daha sonra yolculuk sırasında da hizmetlisine arkadaşlık etti, başında nöbet tuttu, onun yanında kalıp bir yandan da sürekli uzaklara baktı, yaklaşmakta oldukları Avrupa'ya sırtını dönerek, gittikçe gerilerde kalan Kuzey Afrika'nın kayalık Ceuta kolonisine doğru. Derken birdenbire karşısındaki adamda bir şimşek çaktı, öyle ki Don Juan ister istemez ona baktı. Hizmetkârının gözleri birdenbire yaşla dolmuştu, ansızın ve sessizce. Bir yandan da çenesini bir şey çiğnermiş gibi ileri geri oynatıyordu, öfkesini bilermişçesine. Ensesindeki minik kan damlaları yeni kabuk bağlamış gibiydi. Pek tabii ki, bunun yanı sıra kavak tohumu pamukçukları körfezin üzerinde bir o yana bir bu yana uçuşuyor, mayısta yağan iri dolu taneleriyle suyun yüzeyinde iç içe geçiyor, suya çarptıkları sırada feribotu saran dalgalar binlerce küçük fıskıye oluşturuyordu.

Don Juan, limandaki o barda Ceutalı kadına –kadınına– nasıl gizlice veda ettiğini sözlerine ekledi. Gizlice demek, tabii ki yine, aslında gizliymiş gibi yapma ve gizli kapaklılık anlamına gelmiyordu. Kadın dışarıda rıhtım boyunca yürüyordu, yanında yaşlıca bir adamla beraber, konuşmadan ama açıkça selamlaştılar, ancak bu açıklık keskin gözlü bir izleyicinin bile fark etmeyeceği gibiydi, adam ise hiç fark etmedi. Don Juan için doğru olan, kadınlarıyla böyle gizlice vedalaşmaktı, kalabalık içinde, sıkışıklıkta, uzaktan; böylesi onun gözünde bir erkekle kadın arasında en kolay başarılabi-

len vedalaşma şekliydi; diğer tüm vedalaşma tarzları ona daha baştan başarısızlıkla sonuçlanma tehlikesiyle karşı karşıya gibi geliyordu. Öte yandan burada başarmak demek, ikisinin de vücudunun gizlice, uzaktan, birbirine veda etmesi demekti, bütün vücutlarının. Bu iki bedenden her biri ötekinden zevk almıştı, katıksız bir zevk, şimdi ise gizli vedalaşma sırasında yeniden aldıkları zevk herhalde daha da saflaşıyordu. En azından kendi açısından durum şuydu ki, kadının o sırada uzaktaki bedeninden onun bedenine bir ışın yayılıyordu – ancak, onun çoktan çevirdiği sırtına bakınca, kadın açısından tamamen farklı bir durumun söz konusu olduğunu anladı. Kadın kesin bir veda istemiyordu – bu kadın da. Erkek ondan ebediyen uzaklaşmamalıydı, uzaklaşamazdı. Kadının sırtı, çıplak kürekkemiklerinde gölge oyunları, gözdağı veriyordu: Geri dönmezsen, yandın. Talep ediyor, emirler yağdırıyordu. Arada da, gittikçe uzaklaşmakta olan sırt sakin bir biçimde yalvarıp yakarıyordu. Don Juan, bu sahneye dalmış bir halde: Bir sonraki ülke ve sıradaki kadın için şimdiden büyük bir sevinç duyuyordu; daha başka bedenler için iştahı kabarıyordu.

Ceutalı güzel hamilenin yanındaki yaşlı adam aslında babasıydı. Don Juan onunla bir gece önce saatlerce baş başa oturmuştu, birlikte aşağıdaki denizi seyredip biri diğerinin ağzından çıkan söze tam zamanında karşılık vererek sohbet etmişlerdi, iki kadim dost gibi – bu yakınlık duygusu, babanın tarafından bakıldığında güven demekti, sarsılmaz bir güven: Onun sırtından –üstelik sıska ve çelimsiz göründüğü için de değil– Don Juan açısından korkulacak bir durum yoktu.

Bir hafta sonra Port-Royal'de Ceuta'daki o günü anlatırken bahsedeceği başkaca bir şey kaldıysa, o da

"Odysseia" filminin bir gösteriminde Don Juan'ın oradaki tek izleyici olarak bulunduğu sinemaydı; Odysseus –filmin sonunda, Penelope'yle de, oğluyla da kavuşamadan– yedi yıl süren maceralarla dolu seyahatinin sonunda, tanımadığı insanlar tarafından uykusunda ülkesi Ithaka Adası'na bırakılıyordu ve uyandığında onca zamandır özlem duyduğu o yerde bulunduğundan hiç mi hiç haberi yoktu; bu, Ceuta'nın en uç sınırındaki ıssız bardı –dünyada, bunun gibi "ülkenin-ucundaki-bir-bar"ı olmayan hiçbir koloni yoktur–, Afrika kıtasının dimdik denize inen yalıyarlarının kıyısında, kanalın tepesindeydi, tezgâhın arkasındaki bar sahibi bir zamanlar Bay Kâinat Güzeli seçilmişti, bu yerel bir güzellik kraliçeliğinden daha üstündü, adam mayıs sonlarında tek müşterisi olan Don Juan'ın karşısında o zamana kadar hareketsiz kalan kaslarını seri bir şekilde oynattı, duvarda asılı duran fotoğraflardaki zafer pozlarına benzetmeye çalışarak, yüzünde acıklı bir gülümsemeyle, çünkü bir de tam o sıralarda yine bir kadın onu terk etmişti; bu, "Afrika Bakiresi Meydanı"ndaki minik büfeydi, gece yarısı bile açıktı, çoktandır karartma yapılan kolonideki tek ışıklı yerdi, ışığı içinin derinliklerinden geliyordu, ön tarafa asılmış olan gazete ve dergi yığınlarının arasından dışarıya çok hafif sızan bir ışık, ancak servis penceresinden başını uzatan birisi, arkada sessizce uyanık duran satıcıyla birlikte barakanın dört duvarının da sanki projektör tutulmuş gibi aydınlandığını görürdü, hayır, duvarlar değil, duvarların önünde aralarında boşluk bırakılmaksızın dizilmiş kitaplar, duvarda kitap sırtlarının görünmediği bir tek yer yok, bütün bu kitapları satın almak, hem de şimdi, savaş tehdidi altında karartma yapılırken, Don Juan'ın daha önce hiç rastlamadığı gibisinden bir kitapçı dükkânıydı, onun istediği kitabı –tabii ki stokta vardı– sıkı sıkı dizilmiş kitapların ara-

sından çekip çıkartmak için, ne kadar da kuvvet harcamak gerekiyordu. Ayrıca: Feribottaki saçları dökülmüş kanserli adam vardı ya, o, Kafkas köyündeki düğüne de katılmıştı. Ayrıca: Aynı şekilde dev adımlarla bomboş kaleiçi sokaklarını arşınlayan yörenin geri zekâlısı, daha önce Şam'da bir hükümdar edasıyla ahaliye, sağa sola selam vermişti. Ayrıca: Ile-de-France'taki motosikletli çifte –Don Juan sonunda onlardan kaçıp yanıma, Port-Royal'e geldiydi ya– onlara, aslında ilk kez orada, Kuzey Afrika'da rastlamıştı.

O hafta süresince uzun uzadıya kadınları saymak, düşünülemezdi bile. Kadınlar ve sayı saymak, Don Juan için böyle bir mesele yoktu, ne o sırada ne de daha önce. O, kadınlar zamanını daha çok büyük bir duraklama olarak yaşıyordu. Söz konusu olan sayı saymak değil, tek tek harfleri söylemekti. Kadınlarla geçirdiği zaman, içinde artık sayıların olmadığı bir zamandı. Artık saymak diye bir şey yoktu, sayı ile ifade edilebilecek hiçbir şey yoktu. Duraklamak, aynı zamanda yerlerin ve aralarındaki uzaklıkların, mesafelerin ölçülememesine yol açıyordu; hiçbir ölçü sayıda cisimleşmiyordu. Onun yolda oluşu, aynı zamanda sürekli bir varış demekti, bir yere vardığında hâlâ yolda olduğunu hayal ettiği gibi. Üstelik sayı sayma zamanının ötesindeki kadınlar zamanı tarafından kendini korunmuş hissediyordu; o geçerli olduğu sürece, başına hiçbir şey gelemezdi; ayrıca onun her kaçışı, o büyük duraklamanın bir parçasıydı; bunlar her seferinde yeniden, kocaman açılmış gözlerle sakin, adeta umursamaz kaçışlardı. Kadınlar zamanı her defasında şu demekti: Kişinin daha zamanı vardı. Zamanın içindeydi. Zamana ayak uydurmuştu. Zaman sürekli onu etkisi altında tutuyordu, uykuda bile. Zamanın nabız atışını, ayak parmaklarının ucundan elinin parmak uçlarına kadar ona baskı yapışını du-

yumsardı. O tür zaman tarafından sadece korunmakla kalmayıp onun ötesine taşınmış ve sonuçta, sayılmak yerine onun tarafından anlatılmış olmanın bilincine varırdı. Böyle bir zaman boyunca, kişi muhafaza edilmiş ve anlatılmak suretiyle aktarılmış olmayı yaşardı.

Norveç'teki kadın hakkında Don Juan için anlatacak pek bir şey yoktu; kadın bir kilisenin arkasında onu bekliyordu, giderek birbirlerine yaklaştıkları Kudas Ayini'nden sonra (kutsal liturya töreni sırasında, bir kadının ve bir erkeğin gözlerinin birbirlerine, ruha olduğu kadar bedene de açılmasından daha doğal ve daha sıradan bir durum olamazdı, diye açıkladı bana, herhangi başka bir törende olamayacak kadar doğal). Ayrıca kadın oradaki yaygın inanışa göre hastaydı, bir zihinsel özürlü veya kaçıktı. Ancak Don Juan onda bir delilik görmüyordu; o kendisinin deli olduğunu söylediğinde de, işte asıl o zaman, hiç inanmadı. O, sadece kadın için var olmak istiyordu, üstelik öyleydi de, hem de nasıl. Her neyse, bunu ben bu şekilde hayal ettim, yoksa o ayrıntıya girmedi.

Don Juan'ın fiyortlarda Norveçli kadınla geçirdiği günden kalanlar: açık havadaki tahta masa; donmuş karların üstündeki kurum (tıpkı Kafkaslar'daki gibi); suyun yüzeyindeki ışığın akşam sönecek yerde, bir süre için gitgide artması, adeta sonsuza kadar; ayın görüntüsü bir önceki gün Ceuta'daki, ondan önceki gün de Şam' daki gibi; yeni erimiş buzul uzantılarının oluşturduğu ayna gibi düzgün, sarı-kırmızı renkteki çanaklar; orada oturma; safi göz ve kulaktan ibaret olma; okuma, okumak, tek tek sayfaları karıştırmak, ta ki ertesi gün Hollanda kumullarına, ta ki oradaki şiddetli su baskınına ulaşıncaya kadar. Bir balık fiyort sularından fırladı. Oradan geçmekte olan yaşlı bir kadının uzun saplı çan-

tası sol kolunda sallanıyordu, bu çanta ne kadar da küçüktü ve ne kadar da içi boş görünüyordu. Biraz daha yaşlıca bir adam geçti, çenesine kadar iliklediği mavi kıyafeti içinde bir Çinli; karşılaştığı herkese geniş bir kavis çizerek yer açıyor ve bunu da Don Juan açısından asla unutulmayacak bir saygı gösterisiyle yapıyordu. Bir çocuk, sahildeki hurdaya çıkarılmış müzik kutusunun tuşlarına sürekli basıyordu. İkinci bir çocuk veya aynı çocuk, durmadan tabağını yalayarak temizliyordu, tabağın arkasında kalan yüzü görünmüyordu. Üçüncü bir çocuk veya aynı çocuk, kayıptı, fiyorttaki herkes onu aramaya çıktı, annesinin onlara söylediği isimle çıplak kayalara doğru seslendiler, sonunda sırılsıklam ama sağ salim geri getirildi (kim tarafından, bunu bana Don Juan'ın nihayet tekrar ortaya çıkan hizmetkârı anlattı). Tabii ki, mopetiyle pizza dağıtan yeniyetme de oradaydı; Ceuta'dayken müşterilerin adreslerini bulamıyordu, burada Norveç'te de önce gaza basıp olası bütün yanlış yönlere gidiyor, sonra da her seferinde çaresiz yine frene basıp duruyordu. Kanserli adamın da, ohoo!, kafasında tüye benzer birkaç saç teli çıkmıştı. Ve, ohoo!, o otistik adam, hani Şam'daki otobüs garının orta yerinde yağ birikintilerinin arasında tapınır gibi bağdaş kurup oturmuştu, yanında da siyahî bakıcısı, o şimdi fiyordun sahil yolunun ortasında balık kılçıklarının arasında yüzüstü uyur vaziyette yatıyordu, bakıcı aynen Şam'daki gibi kollarını kavuşturmuş, sessiz sakin yanındaydı. Ve Don Juan'ın hatırlatmasına gerek kalmaksızın, tüm arazide kavak ağacı pamukçuklarının –gümüş renginden koyu griye kadar– yukarıya, aşağıya ve her iki yana, kuzeye ve güneye doğru savrulduklarını gördüm, bundan sonraki duraklar olan Hollanda ve en son Port-Royal'den önceki adsız yerde geçenleri dinlerken de bunu kendiliğimden varsaydım. Onun dışında, Norveçli kadınla birlikte geçen zaman-

dan sonra birdenbire Don Juan'ın hizmetkârı ortadan yok oldu – tabii ki efendisinin yolculuğunun bundan sonrası için gerekli şeyleri, hatta daha da fazlasını hazırlamamazlık etmeden: çoraplar, ancak bir kadının yapabileceği gibi güzelce tamir edilmiş, aynı şekilde ceket ve gömlek ütülenmiş, düğmeler koparılamayacak ve kaçarken de sağlam kalacak şekilde dikilmiş, ayakkabılar diline ve en küçük kıvrımlarına kadar parlatılmış, pençeleri yenilenmiş, masallardaki her adımda yedi mil ileriye götüren sihirli çizmelere benzetilmiş. Yani Don Juan yeniden firarda mı? Bununla ilgili bana yalnızca üstü kapalı olarak, kadının katili –onun arzusu üzerine katili– olmamak için, sonunda kaçmak zorunda kaldığını söyledi.

Hollanda'daki kadının şahsı hakkında anlatacağı çok daha az şey vardı – söyledikleri, benim dinleyici kulaklarıma bir hayal kırıklığı veya bıkkınlık ifadesi gibi gelmedi. Tam tersine, Don Juan günden güne daha da coşup parlayan gözlerle, neredeyse sürekli yanımdan boşluğa doğru bakarak anlatıyor ve sonunda da hikâyesindeki kimi ifadelere hayret ediyordu. Belki de kişi, bizzat yaşadığı birtakım şeylere hayret ediyordur; çünkü yaşadıkları, anlatırken gitgide düzmece, aslı astarı olmayan şeylermiş gibi gelir, ancak bu kesinlikle onların gerçek olmadığı anlamına gelmez – ve yalnızca böyle hayret anlarında, Don Juan'ın başka zaman sadece "yitik profil"ini gösterdiği dinleyici, bir kez de kendisini yüzüne cepheden ışık tutulmuş olarak görürdü.

Yaşananlara dair haftanın bir gününden diğerine gittikçe artan bu hayretin bir kısmını da, Don Juan'ın maceralarının geçtiği yerlerin giderek adsızlaşması oluşturuyordu (kadınlar zaten öyleydi, bu baştan beri böyle olmuştu, hatta uygun olan da buydu). Norveç'teki fi-

yort, Bergen kenti yakınlarındaydı –belki de dinlerken bunu kendim ekledim–; Hollanda'da ise hiçbir yer adı geçmedi. Oradaki kadın hakkında Don Juan bana bir tek şu bilgiyi verdi: Kendisi de bir firari olan kadın, onunla, firardaki adamla, aslında üstü kapatılıp iyice bastırılmış bir çöp yığını olan yapay kumulda karşılaşmıştı, peşinde de o günden tam bir hafta önce ilk kez hesabına iş tutacağı bir pezevenk; ancak kadın kendisinin kesinlikle "hafifmeşrep bir kız" olmadığını söylüyordu (Don Juan hikâyesini anlatırken giderek şimdiki zaman formatına geçiyordu ve bana bundan sonraki son durak hakkında hemen hemen sadece anahtar kelimeleri verdi). Hollandalı kadın hakkında diğer bir ayrıntı da şuydu: Kadın onunla birlikte kanala bakan bir pencere kenarında oturuyor –kavak tohumu pamukçuklarının savruluşu, vs.– ve bir mayıs yağmuru ayna gibi dümdüz ama karanlık suya çiseliyor, kadın birdenbire gözünden yaşlar boşanırken, aynen şöyle diyor: "İşte Hollanda bu."

Bunun dışında Don Juan'ın orada günler, geceler boyunca tamamen yalnız olduğunu görüyor veya sezinliyordum. Sadece bir köpek, belki sahipsiz belki de değil, bir keresinde uzun süre ona eşlik ediyor, önünden koşup adeta yolu göstermek için onu bekliyor. Tramvay raylarından tozlar savruluyor. Bir çam ormanında Don Juan hâlâ onunla birlikte olan köpeğin ayak tabanının ucundan bir diken çıkarıyor ve sonra gezinirken bir çakıyla hayvanın ayaklarındaki tırnakları kesiyor, asfaltta koşarken yüksek ses çıkartmasın diye. Günlerce, aralıksız yağan bir sağanakta, bisiklet yolunun kenarındaki yiyecek satan küçük bir büfenin saçağının altında oturuyor ve bir gün önce Afrika'daki tamamen başka bir büfeden satın alman kitabı okuyor, rüzgâr yağmur damlalarını kitabın sayfalarına, ellerine ve

ayaklarına savuruyor, orada alacakaranlıkta oturuyor, okuyor, okuyor, belki köpek yanı başında otların içinde, belki de değil. Don Juan her nerede yürüyor, duruyor ya da oturuyor olursa olsun, bir çocuğun seslendiğini veya çığlık attığını duyduğu anda irkiliyor, etrafına bakınıyor, yerinden sıçrıyor ve hızla koşmaya başlıyor, bütün gün her tarafta bir yerlerden çocuk çığlıkları duyuyor veya bir martının ya da viraj alan tramvayların çıkarttıkları sesi çocuk çığlığı zannediyor. Akşama doğru dışarıda, Kuzey Denizi'nin üstündeki ufuk çizgisinde Argonotların gemisi beliriyor, bomboş, içinde Iason ve Altın Post olmaksızın, Medea sahilden eve gidiyor, Iason'dan olan çocuklarını öldürmek için. Karanlık çökünce tüm Hollanda sanki bir neon ve mum ülkesi gibi görünüyor, adım başı müzik çalınıyor ve her defasında Don Juan müzikten kaçıyor, müzikten kaçıyor, öylesinden de böylesinden de. Onun yerine çiçekçi dükkânlarının önünden geçerken içerden gelen kokuyu içine çekmeye çalışıyor, çoktan kapanmış olmalarına rağmen –lale olmasın da, ne olursa olsun– kitabın kokusunu içine çekiyor, kendi parmak uçlarının kokusunu içine çekiyor, kadınlar zamanı, parmak uçları zamanı. Sonunda gece yarısı, nihayet sessizlik, denizin sessizliği ve nihayet tüm önceki gecelerden sonra dolunay, tek başına dolaşan biri bir yandan sürekli dolunaya bakarken, bir yandan da ezelden beri perdesiz olan evlerin içlerine göz atıyor, televizyondaki güncel haberler için, vesaire. Don Juan o günü anlatmak için yanık bir türkü tutturabilirdi, gerçekten de o günü monoton bir şarkı mırıldanırmış gibi anlattı ya da bunu şimdi bu şekilde gözünün önüne getiren benim. Derken bu monoton şarkının birdenbire kesilmesi: yeniden firar.

Tamamen adsızdı son ülke, son kadınla birlikte. Don Juan ülkenin adını benden saklamış değildi; baştan be-

ri bilmiyor, ayrıca bilmek de istemiyordu. Oraya nasıl gittiğini bile bilmiyordu. Yolculuğa dair gözünün önüne hiçbir imge gelmiyordu (oysa mutlaka gitmiş olmalıydı). Şiddetli bir yorgunluktan sonra, gözlerini açtığında: İşte oradaydı. Kadın da oradaydı, onun üstünde, onun altında, onun karşısında. Üstelik ikisinin nasıl bir araya geldiklerini de bilmiyordu, zaten bilinecek bir şey de yoktu. Çevredeki hiçbir şey için söylenecek bir söz yoktu, oysa civarda bir keşmekeşin tam tersi hüküm sürmekteydi. O yerin ve oradaki her şeyin böylesine tanınmaz ve adlandırılamaz olmasını kimsenin umursamaması bir yana: Bu, hayretin doruk noktası demekti; herhangi bir büyü olmaksızın büyüleyiciydi.

Don Juan bundan yedi gün sonra, adsızlıkta geçen günü kekeleyerek ve sözleri birbirine karıştırarak anlatırken, kendisi ve o yabancı, sonuna kadar yabancı kalan kadınla ilgili olarak, ikisinden hangisinin ne dediğini ve ne yaptığını dahi bilmiyordu. (Üstelik haftanın istisnası olarak, hemen hemen bütün günü ve geceyi bir arada geçirmişlerdi.) Don Juan artık bilmiyordu: O mu kadına bir şeyler okumuştu, yoksa aksine kadın mı ona? Balığı kadın mı yedi, yoksa o mu? Bir keresinde üşüdüğünde o mu kadını ısıtmıştı, yoksa kadın mı onu? Kadın mı satrançta yendi, yoksa o mu? Yüzmede ötekini geçen sen miydin, yoksa ben mi? Ötekinden zaman zaman saklanan: Ben miydim, sen miydin? Durmadan konuşup duran: Kadın mıydı, yoksa o mu? Bütün bu zaman içinde dinleyen: Sen miydin? Ben miydim? Ben miydim? Sen miydin? Bunu artık bilmiyor olmak: İyi bir şey. Bundan memnun olmalıyız.

Kesin olan bir şey varsa o da şuydu ki, o adsız durakta yeniyetme pizza dağıtıcısı, harcıâlem mopetinin üstünde yolu boşuna arıyordu (üstelik benzini de bitmişti);

otistik adam ve bakıcısı, biri göğe doğru nara atarken diğeri onu kolundan tutmuş, ikili yürüyüşlerine devam ediyorlardı; motosikletli çift aşk hendeğine doğru yola çıkmıştı (yalnız buradaki kadın sarışın değil, siyah saçlıydı); Şam'daki ve Bergen'deki yaşlı adam yine zor nefes alarak kaldırım kenarındaki su oluğunda öylece duruyordu, ne sol ne de sağ ayağını kaldırıma atmaktan aciz bir halde... Don Juan'ın bana buna dair anahtar kelimeleri vermesine artık zaten gerek yoktu. Onun bıraktığı boşlukları ben giderek daha da açık biçimde gözümde canlandırıyordum.

Don Juan ve kadınlar: Onun bizzat kendisinin anlattığı bu hikâye, burada bitti. Bahçede, o ve ben, yedi günü böylece geçirmiş olduk, bu arada Küçük Paskalya da geldi çattı. Ondan biraz evvel uçarak gelen fındık ağacından çubuk, hâlâ toprağa saplanmış duruyordu, hafta boyunca ekinler gibi boy atan otlar üstünü kaplamıştı. Bir keresinde yağmur yağarken bile dışarıda açık havada, kestane ağacının, sonra da ıhlamur ağacının altında durduk; ağacın yaprakları o kadar sıktı ki, yağmurun bir damlası bile altına geçmiyordu, başımızın üstündeki yapraktan çatı hemen hemen aralıksızdı, gökyüzü sadece noktacıklar halinde orada burada aşağıya göz kırpıyordu: ıhlamurların oluşturduğu koyu yeşil gökkubbede gündüz yıldızları. Son aşamada, Don Juan giderek daha sık oturduğu koltuktan fırlıyor ve ayakta konuşuyordu; bir yandan da geri geri yürüyordu. Güneş parlayıp mayıs rüzgârı ağaçların arasından estiğinde, bembeyaz ışıkla koyu renk gölgelerin birbiriyle yer değiştirme oyunu o kadar baskın hale geldi ki, Don Juan zaman zaman bunun içinde kayboldu.

Haftalık hikâyesi bittikten sonra da Port-Royal kırlarındaki küçük otelimde kalmaya devam etti. Belki hiz-

metkârını bekliyordu veya her neyse: Sormadım. Don Juan'ın hemen yola koyulmaması işime geldi. Hatta onun varlığı zaman içinde hoşuma gitmeye başlamıştı. Ömrüm boyunca kafamı meşgul eden komşuluk fikri, Port-Royal'in ıssızlığında, tam da bu konuda başarısızlığa uğradığımı düşünürken, hemen yakınımdaki bu yabancıyla, bu kaçakla birlikte yeniden canlandı. Don Juan'ı komşum olarak gözümün önüne getirebiliyordum; otel duvarının hemen ardında olmasa bile, birkaç mil uzakta, aşağı yukarı karşıdaki Saint-Lambert'in yamacında. Onun yanımda kalışı sayesinde, başarısızlığa uğramış biri olarak bizzat kendimden hoşnut olmaktan şimdilik tamamen vazgeçtim. Onun için pişirdiklerimi nasıl da yiyordu: Kelimenin tam anlamıyla ezelden beri hiç kimseyi böylesine huşu içinde yemek yerken görmemiştim; çiğneyişi, daha sonra dile getirdiklerinin bir ön-hazırlığı gibiydi. Ne tekrar böyle bir komşuluğu gözümde canlandırabilirdim, ne de konukevimi – yeni konuklar ağırlamayı; oysa bu daha çocukken bile benim en sevdiğim oyundu.

Geçirdiğimiz yedi gün içerisinde Don Juan, sadece benim ona hizmet etmeme bir son vermişti. Bana yardım etti. Eskiden beri buna zor katlanırdım, öncelikle de mutfağımın darlığından, ama onunla birlikteyken bu daralmış hareket alanım bir şekilde bana keyif bile veriyordu. Çalışması sırasında onu seyretmek, benim açımdan kıskançlıkla karışık bir keyifti. Bunun nedeni Don Juan'ın parmaklarını kullanışındaki olağanüstü beceriklilik değildi yalnızca: Aynı anda iki eliyle veya iki koluyla birbirine tamamen ters düşen işleri yapmayı da başarıyordu; öyle ki, bu beni mesleğimde, sadece mesleğimde de değil, her konuda neredeyse çaresizliğin kıyısına getiriyordu. Basit bir örnek vermek gerekirse – sağ elle bir şeyi çekerken, aynı anda solla da

başka bir şeyi itmek durumunda kalsam, iyice kafam karışırdı. Onun içinse: Bir eliyle, diyelim soğan doğrarken, diğeriyle de bir yandan, diyelim hamur açmak: Hiç sorun değildi. Aynı şekilde, bir eliyle sararken diğeriyle de üstüne bir şeyler sürmek, ortasından delmek ve yuvarlamak, içini oymak ve doldurmak, atmak ve yakalamak, boşaltmak ve içine akıtmak, sanki birbirine bağlı tek bir hareketle yapılıyormuş gibiydi. Sağ el kabartırken, sol el düzleştiriyordu. Tek tek çekerken, bastırıyordu. Kaldırırken, eziyordu. Testereyle keserken, vidalıyordu. Hızla sürüklerken, okşuyordu. Sayfaları çevirirken, çivi çakıyordu. Don Juan sağ ve sol elini açıkça denetimi altında hareket ettiriyordu, yavaş ve görünüşe bakılırsa daha da yavaşlatarak, sanki her hareketinde bir meseleyi veya insanı hatırlıyormuş gibi. Onu çalışırken böyle gördüm.

Bahçedeki yedi gün geçti – ve etkisi de yavaş yavaş kayboldu. Don Juan gözüme gittikçe daha beceriksiz görünüyordu. Eline alacakken, yere düşürüyordu, iki sol eli varmış gibiydi. Aynı zamanda sürekli saate bakıyor, bahsettiği her küçük olaya o günün tarihini de ekliyordu. Akşamları yüksek sesle okuduğu, Pascal'in Port-Royal piskoposuna yazdığı mektupları içeren kitabı, –ikimizi de onun dışında bir tek Molière'in komedileri bu kadar eğlendiriyordu– kapağı bile açılmamış olarak öylece duruyordu. Don Juan'ın sayı sayma hastalığına nasıl tutulduğuna tanık oldum. İlk başta sadece dudaklarını kıpırdatarak, sonra yüksek sesle, adımlarını, gömleğindeki düğmeleri sayıyordu, Rhodon Vadisi'ndeki arabaları sayarken, o sırada bahçenin üstünden süzülerek geçen bir kırlangıç sürüsünü de hesaba katıyordu, hatta uçuşan her bir kavak tohumu pamukçuğunu dahi saymaya çalışıyordu. Elbette Burada can sıkıntısından daha başka bir şey söz konusu olmalıydı.

Don Juan için zaman geçmek bilmiyor denemezdi. Olayların veya önemli anların azlığı değil, tam tersine fazlalığı, aşırı fazlalığı söz konusuydu. Her an –her şey– göze batıyordu, zaman ikinci veya üçüncü bir şeyin ya da insanın ânı içinde parçalanmıştı. Zaman duygusunu belirleyen bağlamın yerine, yalnızca ayrıntılar, hayır, ayrışmalar. Bana yavaş değil de, hantal ve ağırkanlı görünüyordu, daha doğrusu beceriksiz, daha çabuk hareket etmeye çalıştığında bile beceriksizdi. Don Juan, kendi tarzında bir zaman darlığı içindeydi. Her an bana saatin kaç olduğunu soruyordu.

Onun gitmesine izin vermek hiçbir şeyi değiştirmezdi. Zaten ben de onun bu kadar çabuk gitmesine izin vermeyi istemiyordum. Üstelik kendisi de henüz Port-Royal'den ayrılmayı istemiyordu. Bunun üzerine ben de Don Juan'ı Küçük Paskalya Yortusu'ndan bir önceki gün Saint-Lambert'deki köy mezarlığına götürdüm. Sabahın köründen akşamın körüne kadar hep bahçedeydik: Belki onun zaman hastalığına tutulmasında bunun da payı vardı. Görünüşte doğanın içinde böyle serbestçe dolaşıyor olmak da durumu değiştirmedi. Manzara Don Juan'a daraltıcı bir iç mekân hissi verdi, tıpkı daha önce, bahçesi tamamen duvarla çevrili olan benim ev gibi. Orada, iri bir cam fanusun altında hareket etmekte olan bir tutuklu izlenimi yaratıyordu. Adım başı bir ağaca çarpıyor, bayırda ayağı takılıp aşağıya, Rhodon Deresi'nin kenarındaki bataklığa yuvarlanıyor, eliyle sivrisinek diye aslında yükseklerde uçan bir yaban güvercinine vurmaya çalışıyordu. İçine düştüğü zaman kıskacı, aynı zamanda mesafelerin ve ara mekânların da kaybı anlamına geliyordu. Nihayet olağanüstü genişlikteki –az kalsın "benim" diyecektim– Ile-de-France Platosu karşımızda belirdiğinde "Ne güzel bir gökyüzü!" diye haykırışım üzerine, Don Juan'

dan: "Hangi gökyüzü?" sorusu geldi. Yokuş yukarı yürürken ayakkabısının pençesi koptu, şans getirir demem üzerine, "Ne istersen de, ama lütfen şanstan bahsetme!" diye cevap verdi; bu, önceki günlerde bahçede durmadan tekrarladığı "Aşk değil, cüret!" sözünden başka bir anlama geliyordu. Kafasını sarkıtmış, topallayarak arkamdan yürüyordu, oysa bütün hafta boyunca önümden yürümüştü, gözleriyle dahi beni uzaklara yönlendirerek. Her şeyden önce, hayvanları artık düşmanı olarak görüyordu. Hafta boyunca Saint-Lambert'den gelen kedi, turları sırasında her defasında daha uzun süre kalırken, hatta sonunda oraya onunla birlikte geliyorken, Don Juan şimdi yolda bizzat mayıs kelebeklerinin ve yeni doğan yusufçukların hücumuna uğruyordu. Minik bahar böcekleri sanki özellikle onun üstüne sıçrıyorlardı. En zararsız örümcekler yüzüne zehirli ağlarını savuruyorlardı. Yazın ilk cırcırböcekleri ona kulakları tırmalayan saat kurma sesi gibi geliyordu, çekirgelerin otların arasından fırlaması ise daha da kulak tırmalayıcı tik-tak sesleri olarak. Karşımıza hiçbir şey çıkmamasına rağmen, arkamda onun sürekli, için için öfkeyle sayı saydığını duyuyordum – hayvanları, şanssızlıkları, aldanışları saydığını.

Tabii ki artık Saint-Lambert'e giden yoldaydım: Don Juan'ın hikâyesiyle geçen yedi günden sonra orada her şey değişmişti. Hep dilemiş olduğum gibi, köye nihayet yabancılar taşınmışlardı. Hiç değilse her zaman kapalıymış gibi duran tek dükkân, açılış yapıyordu –açılış töreni–, kapıda türbanlı bir Hintli duruyordu, o esnada genç bir Çinli çift, ellerinde Port-Royal bölgesinin gezi rehberi, köşeden saptılar. Genel olarak, Don Juan'la bir hafta geçirdikten sonra, bütün bu uzak komşular (evet, komşular) bana gençleşmiş gibi göründüler. Oranın ihtiyarları, para babaları ve de pinti yaşlıların gezi grupla-

rı civardan yok olmuşlardı. İyi bir kazanç kokusu alıyordum. Ayrıca orada kalan, yörenin birkaç yerlisinde de bazı şeylerin değiştiğini yolda fark ettim: İnsanları onca yıldan sonra ilk defa, her zamanki çevreleri olan ev ve otobanın dışında, yemyeşil ormanlarda yeni olgunlaşmış yabani kirazları, orman kenarlarında ilk yabani çilekleri toplarken gördüm. Nadiren de olsa, daha önce böyle meyve toplayan birine rastladığımda, yaptığı şeyden utanırdı (belki de oranın yerlisi değildi): Fakat o sırada herkes, gerek oranın yerli halkı gerek yabancılar, bilinçli değilse de gayet doğal bir biçimde meyve topluyorlardı. Köye yeni gelenlerin de tıpkı eskiler gibi kısa sürede benim iyi müşterilerim olacağı kanısındaydım.

Öte yandan bu az sayıdaki insan bile Don Juan'a çok fazla geliyordu. Ona kalan azıcık alanı da elinden alıyor ve onu yerinden edecek bir tehdit oluşturuyorlardı. Neredeyse uçsuz bucaksız Ile-de-France'taki bu birkaç insanı, sanki dev bir düşman ordusuna aitlermiş gibi görüyordu. Bir yandan tuhaf bir biçimde nazik davranıyor, bir hafta önce kim olursa olsun başkaları tarafından selamlanmayı beklerken, şimdi ilk olarak o başkalarını selamlıyordu; ancak o denli beceriksizce ve o kadar uzaktan ki, selamının farkına varmıyor, varsalar bile bunun bir selam olduğunu anlamıyorlardı. Diğer yandan neredeyse terbiyesizce davranıyordu. El ele yürüyen Asyalı çifte sadece omuz atmakla kalmadı. İkisinin arasından tos atarak geçip onları iki tarafa savurdu, bu yalnızca sakarlıktan değildi, çünkü aynı zamanda onlara hakaret ediyordu, Çin İmparatorluğu'ndan gelen bu âşıkların herkesin ortasında açıkça el ele tutuşmaları utanç vericiymiş, vesaire. Don Juan'ın zaman sorunu, birdenbire ortaya çıkan "densizliği", doğrusu en belirgin olarak, onda görmeye hiç alışık olmadığım müzik gereksinimiyle birlikte karşıma çıktı, herhangi bir

müzik: Bir arada olduğumuz dönemde, ne tarz müzik olursa olsun, her tür müzikten ne kadar uzak durduysa, şimdi tam tersine melodilere, ritimlere ve seslere o kadar düşkünlük gösteriyordu. Mezarlıkta tüm ciddiyetiyle bana yanımda "walkman" olup olmadığını sordu.

Orada da, sayı saymak ve küfretmek arasında gidip gelen söz tufanı sürdü. Bütün mezarları saydı, bekçilere küfretti, çünkü Fransa'da sıkça görüldüğü gibi, mezarlığın tam ortasındaki bekçi evlerinden yalnızca masa örtüleri değil, çarşaflar da sarkıyordu, "üstelik kırmızı kareli". Bu neredeyse gülünecek bir şeydi, tabii o sırada titremeye başlamasaydı! Don Juan tir tir titriyordu. Her tarafı zangırdıyordu, hem de hiçbir ritme uymadan. Saint-Lambert mezarlarının arasından o bomboş alana dikkatini verdiğinde titremesi durdu. Burası, bir zamanlar Tanrı kayrasını yazgıyla belirlenen ve herkese bağışlanmayan bir şey addettikleri için büyücü diye manastırlarından kovulan Port-Royal rahibelerinin anısına ithaf edilmişti (gençliğinde oraya okumaya giden Jean Racine, hikâyesinde rahibelerin onuruna Port-Royal bölgesini "désert" olarak adlandırdı, bu o zamanlar "çöl"den başka anlamlara da geliyordu). O anda Don Juan, içinde manastır rahibelerine ait olduğu sanılan kemiklerin olduğu o çukuru veya hendeği "yüce" olarak adlandırdı; oysa bu sözcük yükselmiş, göğe yükselmiş olan için kullanılır.

Duraklamanın başka bir ânı da mezarlığın gerisindeki arkalıksız bir bankta oturuşumuzdu, bir zamanlar orada bulunan çocuk parkının yanında; burası merdivenle çıkılan yapay bir tepeydi, yıpranmış tahta basamakları aşınıp balçığa dönmüş, zamanla ormanın üzerini kapladığı küçük, konikleşmiş bir piramit. Ayaklarımızın altında, başka zaman serçelerin banyo yaptığı kum-

dan çukurlar, her biri yıllar boyunca hep aynı yerde o yılın kuşlarınca yeniden eşilmiş ve hepsi bir arada bir çeşit takımyıldız şeklini almıştı, Büyükayı. Büyükayı ve serçeler, birbirine uygundu. Çukurların Don Juan tarafından sayılışı; bu kez kendisini saymak zorunda hissetmeden. Bir yandan da, artık aşina olduğum o iç çekişleri. Kim demiş matemin bir yük olması gerektiğini? O sırada bana birdenbire gökyüzünden bahseden Don Juan'dı, başını kaldırarak haykırdı: "Ne kadar güzel bir gökyüzü!" Derken çocuklar yine alana geldiler, iki çocuk, oynamak için. Yüksek sesle soluyup inleyerek, aşk sarhoşu bir çifti canlandırdılar, sonunda ikisinin de bitkinlikten dilleri dışarı sarktı.

Birden Port-Royal'deki küçük otelin önünde hizmetkârın arabası. Tam da Don Juan'ın hikâyesine uygun olarak gözümün önüne getirdiğim gibiydi: eski model bir Rus arabası. Hizmetkârın kendisi ise zihnimde canlandırdığımın tam tersiydi, tıpkı daha önceki kulaktan duyma tanıdıklarım gibi. Gayrı ihtiyari, yüzünde tırmık ve ısırık izlerini aradım. Fakat tamamen iyileşmiş görünüyordu. Yalnızca bıyığının bir yeri yanmış gibiydi, ilk bakışta hiç de hizmetkâra uygun bulmadığım yakalığının, sonradan sarsıntılara karşı korumaya yaradığı söylenen o boyunluklardan olduğu ortaya çıktı. Hizmetkâr, gelişimiz sırasında gözlerini ileriye doğru dikmiş, mum gibi dimdik arabada oturmaya devam etti. Onun karşısında ve yanında durmamıza rağmen, Don Juan'ı ve beni fark etmemiş gibiydi. Sanki ezelden beri süregelen bir monoloğun ortasındaydı, uyurgezer gibi neredeyse sessizce mırıldandıklarının ancak şu kadarı anlaşılıyordu:

"...kadın ve ölüm. Sana yaklaştıkça, ölümümü hazırlıyordum. Gerçekte ise, sen benim üzerime atıldın, ade-

ta beni öldürmek için, ama sonra kollarıma düştün. Hiç değilse önceleri. Boğulma tehlikesi daha sonra ortaya çıktı. Bugüne kadar silmediğim, penceredeki yanak izin. Senden önce kapıya düşen gölgen bütün evimi kararttı. Ah, senin karanlığın beni ne kadar da sevindirdi. Sen daha gelir gelmez, kendi odamda bile yönümü şaşırdım, bunun nedeni yalnızca senin odayı hemen doldurman, her şeyin yerini değiştirmen, sonra tekrar değiştirmen değildi. Biz sadece bir zamanlar Arap ve Şili çöllerinde karı kocaydık. Ah, seyrelmiş ve kır düşmüş saçların beni ne kadar da duygulandırdı. Kokunu içime çektiğimde şarkı söylemeye başladım ve eğer şarkı söylüyorsam, bu çok şey ifade eder. Eğer sen orada yatıyorsan, yatıyorsundur, yatıyorsundur, ah, yalnızca bir kadın böyle yatabilir ve yatar, yatar, seninle benim aramda çocuğun yatıyordu ve gece boyunca ıslak bezlerini suratıma dayıyordu. Sen ise meydandaki gibiydin, kadın, yalnız, erkeksiz, bağımsız, sadece bir kadının olabileceği gibi. 'Gel!' diyordun bana ve 'Öl!' diye düşünüyordun. Neden senin önümden geçip gitmene izin vermedim ki – zaten en çok bunu yapmayı seversin, en çok da geçip giderken heyecan uyandırırsın. Çöllerine geri dön. Buralarda sürekli bir telaş içinde yaşıyorsun ve üstelik sabahtan akşama kadar fırtına hızıyla şehirlerden ve ön mahallerinden geçmenin güzel olduğunu sanıyorsun. Nasıl da küçük işaretlerin ve imaların ustasıydın –bana bu küçük işaretlerden daha gerekli ne olabilir ki–, şimdi ise işaretlerin en küçüğüne bile vaktin yok. Arabanın ön camının arkasında, paspasın altında, ceketin cebinde artık hiç mesaj yok; ayakkabıların içinde ancak senden ayrıldıktan sonra sokakta fark edilen notlar da yok, artık imalar da yok – ne kadar bilmecemsi olursa, etkisi o kadar uzun süren. 'Sen çok arzulanan birisin!' dedim sana. – Sen ise: 'Kimin tarafından?' – Ben de: 'Benim tarafımdan.' Çölde

ne kadar da işsiz güçsüzdün, oysa şimdilerde ne kadar fazla iş yükleniyorsun, sürekli yük taşımaktan yoruluyorsun, bir zamanlar Afrika'da bir Bedevi kadın olduğun zamandan tamamen farklısın. Kadınlar, neredesiniz? Ah, onun yerine yalnızca ucuz teklifler. Ah, önümden geçip giden kalçalarınız bana nasıl da umut veriyor ve de yaşama sevinci. Neden her gün size doğru yola koyuldum ki? Kendimdeki erkeğe özgü yavanlıktan kurtulup sizin sırrınıza ermek için. Peki ya şimdi? Daha da acıklı bir yavanlık içine düştüm. Seni dişi şeytan, okşayarak, silkeleyerek, sarsarak, döve döve içindeki çocuğu ortaya çıkaracağım. Yanı başımızdaki sülük biz sevişirken şişti de şişti. Benden önceki erkeğin bacaklarının arasına el atarken, bana omzunun üstünden ilk bakışını fırlattın. Benim ölmemi istiyorsun, kadın, matemimi tutabilmek için. Burkulan boynum, bu bir kaza değildi, ağır bir taşın çarpmasıyla başım enseme doğru kendiliğinden devrildi. Bakışımla seni gözlüyorum, sen kendini göstermesen de, bakışımla seni gözlemeye devam etmiş olacağım. Sen, ey muhteşem kaçınılmazlık. Geber. Yarın Küçük Paskalya Yortusu." (Burada hizmetkâr doğrudan doğruya efendisi Don Juan'a dönüp sesinin tonunu değiştirdi:) "Hey, artık sözümü kesin. Ben ancak sözüm kesildiğinde açık konuşabiliyorum. Oysa siz, siz bilerek susuyorsunuz, benim iyice şaşkına dönmem için." (Sonra arabadan indi:) "Ah, sadece karmakarışık bir biçimde konuşarak, dolambaçlı yollardan bir şeyleri anlatabiliyorum. Ah, keşke şair olsaydım. Ah, burada olmam ve aklımdan aynı anda yüzlerce farklı şeyin geçmesi müthiş bir şey değil mi. Ah, ancak kadın giysilerini çıkarttığında, üstünde zaten hiçbir şey olmadığını fark ettim. Karşımda soyunmasına rağmen, hiçbir şekilde yere düşen elbise görünmüyordu. Ve bu onu daha da çıplak yapıyordu. Anlayan, anlasın."

Üçümüz akşam yemeğine oturduğumuzda, küçük otelimin etrafı birdenbire kadınlar tarafından sarıldı. O aydınlık mayıs akşamı saatlerini bir hafta sonra geriye dönüp düşündüğümde, kulağımda savaş naraları çınlıyor, oysa gerçekte hiç böyle bir şey olmadı. Aynı şekilde bu altı veya yedi kadının hepsi de beyaz giysiler içinde gözümün önüne geliyorlar. Bir anda –gelişleri için, eski deyimle "lahzada" daha uygun kaçıyordu– orada, duvarların önündeydiler, farklı yönlerden gelmişlerdi, biri sanki paraşütle atlamış, diğeri at üstünde oraya gelmiş, üçüncüsü filin sırtından yenice inmiş gibiydi, vesaire. Bahçe duvarındaki bir gedikten ilk önce ben kendimi onlara gösterdiğimde, kadınlar bana kötü kötü baktılar, bu bana bir zamanlar Port-Royal surlarının tepesinden geçip gittiğini gördüğüm o mızrak ucu ormanını hatırlattı – oysa bunlar tabii ki, sonradan ana kapının girişinde gördüğüm, atış alanına gitmekte olan genç bir sporcu grubuna aitti. Güzel kuşatmacı kadınları görünce, aklıma ("Port-Royal" yerine) "Fort Royal"[1] ifadesi geldi. Gerçekten de güzeldiler; Don Juan "tarif edilemeyecek kadar güzel" demekle hiç abartmamıştı. Hatta ben bile, kadınlar söz konusu olduğunda çoktandır kendimi hesaba katmazken, o kötü bakışlarına rağmen hemen, "Beni de hesaba katın," diye düşündüm. Buradaki bu kadınlarla bir şeyler yaşanabilirdi – Tanrı bilir ne. Benim gözümde o gün bir kez daha gökyüzü işin içine karıştı: Ah, tüm kadınlar işte şurada gökyüzünün altında. Kötü niyetli görünseler de: Onlardan etkilenmiştim. Oradakiler bir araya gelseler, mutlaka bir şeyler olur! Fakat bu kadınlar birleşmiyorlardı. Birbirlerini dikkate bile almıyorlardı. Öteki kadınlar zaten yoklardı. Biri yanındakini koşarken devirse bile, birbirlerinin farkına varmazlardı. Kadınların her biri Port-Royal'i tek başına kuşatmaktaydı.

[1] Fransızca port liman, manastır, sığınak; fort ise kale anlamına gelir. (Ç.N.)

"Tarif edilemez güzeller"in her biri, kesinlikle ötekilerden bağımsız var oluyordu.

Buna karşılık, o kadınların alanına dahilmiş gibi görünen kimi güzellikler benim için tarif edilebilir hale geldi. Port-Royal'i çevreleyen tepelerdeki ormanlarda kestane ağaçları yeni çiçek açmıştı, çiçek şeridinin açık sarısı koyu meşelerin arasında tıpkı dalgalar ve dalga köpükleri gibi uzayıp gidiyor, harabelerin çevrelediği alanın her tarafına çarparak sessizce kırılıyordu; bu sessiz sakin kırılma ta tepelere kadar yükseliyor, Ile-de-France Platosu'nu aşıp Port-Royal'deki eski manastır kalıntılarının açık kırmızı renkteki çatısından ötelere geçiyordu. Bu kiremit çatının öylesine güzel ve değişik bir görünümü vardı ki, hiçbir yerde, rüyalardan aşina olduğum yeni keşfedilmiş bir gezegende bile böylesine rastlamadım. Üstünde batmakta olan güneşe dalış yapan kırlangıçlar, o sırada sanki ışık tarafından itiliyorlarmış gibi daha da hızlanıyorlardı. Elbette aşağıda Rhodon Vadisi'nde kavak tohumları yine uçuşuyordu, artık son demleriydi; yolun, çayırların ve tarlaların çukurluklarından havaya savrulup gitgide iç içe geçerek topaklar ve şeritler halini alıyor, sonunda kürk gibi kadınların ayaklarında birikiyor ve kümeleniyorlardı, aynı zamanda tek tek pamukçuklar halinde etraflarında uçuşup onların kulaklarını ve burunlarını kaşındırıyor, suratlarını buruşturmalarına ve hapşırmalarına neden oluyorlardı; ancak bu, kadınların sert bakışlarını hemen hiç yumuşatmıyordu. Mayıs akşamı havasında, adeta koşan çocukların ayakkabı tabanlarından çıkan bir şaklama sesi, tabii ki ortada hiç çocuk görünmüyordu. Kuşatmacı kadınların ellerindeki silahlar zaman zaman birer hediyeyi andırıyordu.

"Vakit geldi!" dediğini duydum Don Juan'ın, arkam-

dan. Üç kez iç çekişi sesi duyuldu – hizmetkâr da iç çekti, hatta ardından ben de. Don Juan benim yerime duvarın deliğinden kendini gösterince, altı ya da yedi kadının gözlerindeki karanlık ifade daha da derinleşti, ancak bu şimdi başka türlü bir karanlıktı. Şu anda yüzlerini ekşitmeleri: Kavak tohumlarının kaşındırmasından ileri gelmiyor muydu? Bir hafta sonra onları artık sayı olarak görmüyorum. Şimdi: Sayı mı, yazı mı, diye sorulsa, cevabım: Yazı, olurdu. Bunda Don Juan'ın tek tek harfleri söyleyen biri gibi dudaklarını oynatmasının da katkısı var. "Vakit geldi" ise de, kendine zaman tanıyordu. Bahçemdeki hayvanlar, yabancı kediler, yanaşma köpek, keçi, onun kapıdan dışarıya çıkmasına engel olmak istiyorlardı sanki. Biri panik içinde bacaklarının arasında koşuşturuyor, diğeri yolunu kapatıyor, üçüncüsü açık bir kasıtla ona çelme takıyordu. Bir şövalyenin hizmetindeymişçesine onun yola çıkış hazırlıklarını yapmakta olan hizmetkârı bile, duvarların dışında gittikçe artan –belki de yalnızca hayal ürünü olan– tiz seslerin etkisiyle hareketlerini şaşırıp bu karmaşaya dahil oldu. Don Juan ise, daha önce de anlatıldığı gibi, paniğin orta yerinde bana evindeymiş gibi geliyordu. Tamamen sakin bir biçimde etrafına bakınıyordu, bir yabanın dinginliğiyle.

Yedi gün boyunca bahçemde başka başka Don Juanlar ortaya çıkmıştı; televizyonun gece programında, operada, tiyatroda ve de asıl gerçeklik sayılan etten kemikten insan olarak. Fakat benim Don Juan'ımın kendine dair bizzat anlattıklarından şunu öğrendim: Bunların tümü de sahte Don Juanlardı – Molière'inki de, Mozart'ınki de.

Tanıklık edebilirim: Don Juan başka biri. Ben onu sadık biri olarak gördüm – bir sadakat abidesi. Ayrıca ba-

na karşı dostça davranmanın dışında – incelikliydi de. Hayatım boyunca karşılaştığım insanlar arasında baba gibi diyebileceğim biri varsa, o da Don Juan'dı: İnsan onu dinliyor ve ona inanıyordu. Oysa yedi gün boyunca bana uzak durmaya özen gösterdi, bu tutumu çoktan beri yalnızca başkalarını ve içinde yer almadığım başkalarının hikâyelerini hayal eden biri olarak bana uygun, hem de işime gelir. Birlikte geçirdiğimiz zaman boyunca gerçekten yüzüme hiç bakmadı; aksine, özellikle anlatışı sırasında daha da belirgin bir biçimde, bakışları yanımdan geçip gitti veya içimden. Hayır: Bir kere bana baktı, hem de nasıl: elinde tuttuğu uğur gibi bir şey yere düşüp neredeyse kırılacakken, ağzından bir ad çıktığında –bu bir kadının adı değildi– ve ben bu uğuru, ya da her neyse onu, son anda yakaladığımda.

Bahçe kapısını açmadan önce, onun güldüğünü ve dışarı doğru el salladığını gördüm. Dışarıdan da birisinin gülerek ona el salladığını gördüm, yemyeşil ormanlardan çıkıp kadınların yanma gelmiş bir adam. Don Juan'ın bana ayaküstü anlattığına göre, bu adam kadınlardan birinin erkek kardeşiymiş, Norveçli veya Hollandalı veya üçüncü bir kadının, bu kardeş ise kadının aksine, Don Juan o ülkeden ayrılırken, zaten başka türlü nasıl olabilirdi ki, onunla dostluk kurmuş. Daha sonra olanları sonuna kadar anlatmak mümkün değil, ne Don Juan'ın kendisi tarafından, ne benim tarafımdan, ne de herhangi biri tarafından. Don Juan'ın hikâyesinin bir sonu olamaz ve bu gerçekten de, Don Juan'ın kesin ve hakiki hikâyesidir.

PETER HANDKE
DON JUAN

CAN

ROMAN

Fransız taşrasındaki küçük otelinde, müşterisiz odalarıyla fazla yemek pişmeyen mutfağı arasında sakin sakin yaşayan, günlerini okuyarak ve bahçeyle uğraşarak geçiren bir otel sahibinin durağan yaşamı bir gün ansızın çıkagelen bir konukla sıra dışı bir boyut kazanır. Kapıdan girmek yerine, bahçe duvarının üstünden yuvarlanmış olsa da, şaşırtıcı olan, konuğun geliş biçimi değil, kim olduğudur. Gelen, dünya edebiyatının efsane kişiliklerinden Don Juan'dır. Alman dilinin 20. yüzyılın ikinci yarısındaki en özgün yazarları arasında sayılan **Peter Handke**, bu yeni romanında, "tersine çevrilmiş" bir Don Juan öyküsü anlatıyor. Operadan edebiyata, tiyatrodan sinemaya çapkınlığı simgeleyen bu efsanevi kişiliği bir baştan çıkarıcı olarak değil, yalnız bir gezgin olarak sunuyor okurlarına. ***Don Juan***, yüzyılların edebiyat kahramanının "kendi ağzından, kesin ve hakiki" öyküsü.

KAPAK RESMİ: JODY HEWG

ISBN 975-07-0682-X

9 789750 706820

http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDE

7,00